

**UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO
PRAHA**

**MAGISTERSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM
2013 – 2015**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Silvie Veselá

**Problém sexuální výchovy žáků 2. stupně ZŠ a role
médií**

Praha 2015

Vedoucí diplomové práce: Doc. PhDr. Jiří Dvořáček, CSc.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER COMBINED (PART TIME) STUDIES

2013 - 2015

MASTER THESIS

Silvie Veselá

**Drawbacks of Sex Education at Czech Elementary
Schools and Role of Media**

Prague 2015

The Master Thesis Work Supervisor:

Doc. PhDr. Jiří Dvořáček, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 26. 2. 2015

Silvie Veselá

Poděkování

Chtěla bych touto cestou velmi poděkovat Doc. PhDr. Jiřímu Dvořáčkovi, CSc. za odborné vedení, za pomoc, trpělivost, lidský přístup a užitečné rady při zpracování této práce. Zároveň bych též ráda poděkovala všem rodičům a dětem za poskytnutí cenných informací a ochotu odpovídat na mé otázky.

Anotace

Tato diplomová práce se zabývá otázkou edukace sexuální výchovy na základních školách, postojem dětí k sexuální problematice a komunikací o tomto tématu mezi rodiči a dětmi. Související součástí a důležitým tématem této práce je také vliv médií na celkový vývoj dětí. Důraz je především kladen na bezpečnost dětí na internetu, dostupnost informací, vhodných i nevhodných pořadů v televizi, ochranu dětí, jak ze strany rodičů nebo samotných dětí, tak i ze strany regulačních orgánů ČR. Práce se zabývá také podrobně psychologickými aspekty, které přirozeně ovlivňují vývoj dětí, a zejména změnami vzájemných vztahů v rodině, v období dospívání dětí. Práce se věnuje také možnostem, jak edukaci sexuální výchovy a celkovou komunikaci pedagogů s dětmi o dospívání a sexualitě zlepšit, včetně nezbytné spolupráce s Ministerstvem školství.

Klíčové pojmy

Bezpečnost dětí na internetu, internet a děti, legislativní opatření regulačních orgánů v ČR, matka a otec – vzorec chování pro dospívajícího, nevhodné pořady v českých televizích, proměna rodinných vztahů v období pubescence, rodiče, internet a média, role médií ve formování postojů a názorů dospívajících dětí, vývojová psychologie dětí, život dětí ve virtuálním světě.

Annotation

The main purpose of this thesis is to examine sex education at elementary schools, attitude of children to the sexual topics, and communication of children and their parents on the sexual topics. The thesis also focuses on the media influence on children and their growing up, particularly on Internet safety of children, relevant information availability, appropriate and inappropriate TV programmes, and on protection of children whether perceived as responsibility of parents and children or the Czech regulatory system. Also, the thesis describes in detail the psychological factors which influence development of children, with emphasis on family changes and relations in the phase of the child's adolescence. Besides the above-mentioned, the thesis proposes potential ways to improve sex education, communication of teachers and children on the subject of sex, and necessary cooperation of elementary schools and the Ministry of Education.

Key words

Czech regulatory system, Family relation change during the adolescence time, Children's life in a virtual world, Children psychological growing up, Inappropriate TV programmes, Influence of media to teenager's attitude and view, Internet vs. children, Mother and father - example for teenager behavior, Parents, internet and media, Protection of children on internet.

OBSAH

ÚVOD	9
<i>MOTTO</i> :.....	9
TEORETICKÁ ČÁST	12
1 VÝVOJ SEXUÁLNÍ VÝCHOVY V OBDOBÍ PO 2. SVĚTOVÉ VÁLCE	12
1.1 SEXUALITA A SEXUÁLNÍ VÝCHOVA PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE	12
1.2 PROGRAMY SEXUÁLNÍ VÝCHOVY V PODMÍNKÁCH ČR A ČSSR, VČETNĚ UČEBNÍCH OSNOV MINISTERSTVA ŠKOLSTVÍ	17
1.3 VLIV NÁBOŽENSTVÍ A RODINY NA SEXUÁLNÍ VÝCHOVU DĚTÍ.....	24
2 PSYCHOLOGICKÉ ZÁKLADY PROBLÉMU	26
2.1 VÝVOJOVÁ PSYCHOLOGIE U DĚTÍ	26
2.2 PROMĚNA RODINNÝCH VZTAHŮ V OBDOBÍ PUBESCENCE.....	29
2.3 MATKA A OTEC – VZOREC CHOVÁNÍ PRO DOSPÍVAJÍCÍHO	30
2.4 VLASTNÍ TĚLO, JAKO SOUČÁST IDENTITY A ZAČÁTEK AKTIVNÍHO SEXUÁLNÍHO ŽIVOTA	31
2.5 RIZIKA ZAHÁJENÍ PŘEDČASNÉHO AKTIVNÍHO SEXUÁLNÍHO ŽIVOTA	34
U ADOLESCENTŮ	34
3 VLIV INTERNETU A MÉDIÍ NA ŽIVOT DĚTÍ	36
3.1 INTERNET A DĚTI	36
3.2 ŽIVOT DĚTÍ VE VIRTUÁLNÍM SVĚTĚ	37
3.3 BEZPEČNOST DĚTÍ NA INTERNETU	41
3.4 RODIČE, INTERNET A MÉDIA	43
3.5 ROLE MÉDIÍ VE FORMOVÁNÍ POSTOJŮ A NÁZORŮ DOSPÍVAJÍCÍCH DĚTÍ	46
3.6 NEVHODNÉ POŘADY V ČESKÝCH TELEVIZÍCH.....	49
3.7 LEGISLATIVNÍ OPATŘENÍ REGULAČNÍCH ORGÁNŮ V ČR.....	51
PRAKTICKÁ ČÁST	55
4 CÍL, HYPOTÉZY A TECHNIKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	55
4.1 CÍL A DÍLČÍ CÍLE VÝZKUMNÉ ČÁSTI.....	55
4.2 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU	56
4.3 VÝZKUMNÁ METODIKA	58
4.4 PRŮBĚH VÝZKUMU	59
4.5 ANALÝZA VÝZKUMNÉHO MATERIÁLU – DOTAZNÍK Č. 1	60
4.6 ANALÝZA VÝZKUMNÉHO MATERIÁLU – DOTAZNÍK Č. 2	68
4.7 SHRUTÍ VÝSLEDKŮ	77
ZÁVĚR	82
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	85
SEZNAM POUŽITÝCH INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	87

SEZNAM OSTATNÍCH ZDROJŮ.....	88
SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ A TABULEK	89
SEZNAM PŘÍLOH.....	90
PŘÍLOHY	I

ÚVOD

MOTTO:

„Sexualita nám poskytuje pohlavní slast. V životě neexistuje emoce vyššího stupně. Připomínám známou anekdotu, kterou byste mohli použít, kdyby vám kdo z dospělých řekl, že sexualita je ohavnost, pravá slast že je poslouchat Beethovena. Nutno odpovědět: Zkusil jsem obojí, nelze to srovnávat“.¹

„Otevřená komunikace o sexu má v rodině větší význam než jen usnadnit dítěti cestu k dospívání. Slouží i ke sdělení rodinných hodnot, poskytnutí přesných a cenných informací, propagaci pozitivního a ohleduplného postoje k sexualitě, zmírnění strachu a obav, vybudování důvěry, pochopení a podpory. Pokud jste již tato komunikační spojení ve své rodině navázali, pak je to báječné! Pokud ne, začněte dnes. Výhra je na dosah ruky.“²

Sexualita – téma, které doprovází lidstvo takřka od jeho zrodu. Ačkoliv člověk sám prošel mnohými etapami svého bytí, sexualita byla vždy součástí jeho života. Nejprve jako nedílná součást rozmnožovacího procesu, nutného pro další existenci lidstva, v pozdějších dobách již jako nástroj, jak zvětšit svoji slast, emoce, ukojit vášeň, vydobýt si svojí pozici, dosáhnout moci, získat majetek, území, pomstít se nebo jen dát čistou lásku druhému člověku, ke které přirozeně patří i intimní odevzdání našeho těla a duše. Jako plod tohoto nejčistšího odevzdání se zrodí zázrak, jménem dítě. Dítě znamená pro dvojici takových lidí potvrzení jejich lásky, a stává se na celý jejich život spojením, které nelze přerušit. Rodiče se zpravidla snaží ze všech sil svoje dítě vychovat co nejlépe a dát mu do života co nejlepší předpoklady a znalosti, aby v dospělém věku bylo schopno se o sebe samo postarat. Vzdělávat se, najít si dobré zaměstnání, samozřejmě získat i dobrou manželku, nebo manžela, a založit si svojí vlastní rodinu.

Než ale toho bude schopné, musí si projít vývojem, který má přirozeně několik etap. Dítě je primárně až do svého školního věku pod vlivem své nejbližší rodiny, zahrnující nejen rodiče, ale i sourozence, prarodiče, tety, strýce atd. Ve školním věku se přidává další faktor, škola. Škola a pedagogové mají výraznou roli ve vývoji dítěte.

¹ PLZÁK, M. *Dospělým vstup zakázán*. 3. vyd. Praha: MOTTO, 2003. s. 51. ISBN 80-7246-203-2

² TROJAN, O. *Jak mluvit s dětmi o sexu, rádce pro rodiče a učitele*. 1. Vyd. Praha: Fragment, 2009. s. 59. ISBN 978-80-253-0833-2

Samozřejmě, že svojí roli zde hrají i vrstevníci, spolužáci a kamarádi, nicméně dobrý pedagog, který je schopen s dětmi otevřeně komunikovat, naučit je látku, pro něj mnohdy ne vždy jednoduše vysvětlitelnou, může dítěti napomoci pochopit základní souvislosti. Oblast sexuální výchovy v našich podmínkách nemá příliš velký prostor a naráží již několik desítek let na různé překážky.

Sexuální výchova prošla různými obměnami, a do učebních osnov byla vkládána nejčastěji jako část látky, v rámci jiného příbuzného předmětu. V období totalitního režimu během padesátých až osmdesátých let, Ministerstvo školství nepovažovalo otázku sexu za vhodné téma do učebních osnov, takže se zaměřovalo zejména na oblast tzv. výchovy k rodičovství, občanské nauky, případně se něco žáci dozvěděli v rámci přírodopisu. Důraz byl kladen zejména na dělnickou rodinu, jako základu státu. Pohlavní zážitky, četba laciné literatury s nestydatými obrázky nebo zájem o erotiku, bylo označováno jako infekce mládeže pocházející z buržoazní společnosti. Nejvhodnějším modelem správného intimního života se tak pro dospívající stala socialistická mládež z bývalého Sovětského svazu a jiných socialistických států.

K obrovské změně pochopitelně došlo po pádu komunistického režimu po roce 1989, kdy se ve společnosti otevřely dveře otázkám, které dříve byly pro mládež a dospělé tabu. Naše společnost tím dostala možnost se svobodně chovat, vyjadřovat se, hledat informace na různě dostupných místech, a zejména s dostupností internetu v posledních zhruba dvaceti letech, se rázem téma sex stalo jedním z nejvyhledávanějších výrazů na vyhledávacích internetových stránkách.

Cílem teoretické části bude se podívat hlouběji na vývoj sexuality a sexuální výchovy od období druhé světové války po současnost, prozkoumáme učební osnovy základních škol, lehce se dotkneme také vlivu náboženství na sexuální výchovu dětí, vyrůstajících ve věřících rodinách. Dalším cílem teoretické části bude podrobně zanalyzovat vývojovou psychologii dětí, proměnu vzájemných rodinných vztahů v období dospívání, a věnovat se budeme také riziku předčasného zahájení aktivního sexuálního života u dětí. Posledním cílem teoretické části bude se věnovat vlivu internetu a médií na celkový vývoj dětí. S tím souvisí zejména bezpečnost dětí na internetu, náhrada virtuálního života za život v realitě, formování postojů a názorů dětí

pod vlivem médií a také se budeme věnovat roli rodičů, jako primárního regulačního nástroje bezpečnosti a zdravého vývoje jejich dětí.

V praktické části bude cílem zanalyzovat formou dotazníkového šetření a rozhovorů samotný postoj dětí a rodičů k tématu sexuálního vzdělávání, komunikaci rodičů s dětmi o sexu, vhodnost sexuální výchovy jako samostatného vyučovacího předmětu na základních školách - dle rodičů i dětí. K porovnání budou výsledky dotazníkového šetření, kde budeme mít k dispozici odpovědi rodičů a dětí zvlášť.

K této diplomové práci využijeme dostupných zdrojů jako je odborná literatura, periodika, odborné články, brožury a internet.

Jako výsledek této diplomové práce předpokládáme možnost přínosu, zejména pro pedagogické pracovníky a rodiče dětí, kteří dokážou poznatky z výsledků analýz využít buďto pro svou pedagogickou praxi, anebo pro výchovu svých dospívajících dětí.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VÝVOJ SEXUÁLNÍ VÝCHOVY V OBDOBÍ PO 2. SVĚTOVÉ VÁLCE

1.1 Sexualita a sexuální výchova po druhé světové válce

Rozdíl v učebnicích mezi obdobími první republiky, poválečného období a současností, je především v názornosti a popisu. To, co se dříve vysvětlilo velkou oklikou a poetičtějším jazykem, se dnes žákům vysvětluje stručně, výstižně a s pomocí reálných fotografií či ilustrací. Můžeme se dohadovat, která forma je anebo byla vhodnější, nicméně s ohledem na současnou dostupnost informací, nasycenost médií, prevence zneužívání dětí na internetu atd., současná forma rozumně kopíruje stav a rychlost pokroku celkové společnosti, která se prokazatelně změnila i v přístupu k sexualitě a sexuální výchově nezletilých.

Ve třicátých letech dvacátého století, tj. v období těsně před druhou světovou válkou a nástupem fašismu, panovala ve společnosti jakási noblesa, nebo chceme-li to specifikovat blíže – sexualita zde určitě existovala, ale nebyla tolik na očích, tak jako tomu je dnes ve století dvacátém prvním. Pánové se chovali k dámám s patřičnou úctou, dbalo se na dobré zvyky, v rodinách se přísně dohlíželo na to, aby se dodržovala jasná pravidla. To, co je dnes zcela běžné, kdysi nepřicházelo v úvahu. Ale tak jako v každé době předtím, i potom, sexualita bylo téma, které nešlo opomenout. Zabývali se jím proto i odborníci a lékaři, kteří vydávali knihy a nabádali pedagogy a školy k sexuální osvětě. Můžeme se o tom přesvědčit například v knize doktora Trýba z roku 1931: *„Považuji za nutné, tuto prostou úvahu o možnosti výchovy vůbec předeslati. Mnoho lidí sní o všemohoucnosti jakéhokoli počínání. Domnívá se, že lze výchovou základní bytostné vlastnosti změnit, zaměňuje výchovu hned s léčbou, hned s drezurou nebo jakýmsi kárným řízením vůbec. Poněvadž výchova sexuální je toliko součástí výchovy obecné, součástí velmi složitou, předpokládající rozsáhlé vědomosti lékařské, hluboké citění eticko-sociální a především lidské, je při ní třeba více opatrnosti a přípravy, než při kterémkoli odvětví výchovy vůbec“³.*

³ TRÝB, A. *O sexuální výchově*. Státní nakladatelství v Praze. 1931. s. 3.

V uvedené knize se snaží přiblížit odborným způsobem čtenářům biologické pozadí sexuality, projevy sexuálního citění, sexuální anomálie atd. Nicméně několik řádků věnuje i přípravě rodičů na sexuální život svých dětí. Říká, že: „*První, kdo musí připravit půdu sexuální výchově, jsou rodiče. Od nich musíme to žádati, od nich musíme však žádati více než jen zření k sexuálním poměrům jejich dítěte. Otázka sexuální, byť jedna z nejdůležitějších, je přec jen součástí celku vývoje, a výchova v tom směru musí být také jen organickou součástí celkové výchovy vůbec. Rodiče musí daleko více pozorovati a vnikat v duši svého dítěte, než se to děje a dalo dosud. Musí vystihnouti, kde a jakým způsobem nutno vyvinouti tlak, vliv a kde ponechati volnost vývoje. Snaha, vnutiti dětem kategoricky a ve všem svou vůli, je bezcenná drezura, nikoliv výchova. Dítě přemýšlí a žije vlastním životem daleko více, než se většina rodičů domnívá*“⁴. Krásným, jemným a zároveň odborným způsobem řečeno to, co platilo v dobách tehdejších, a můžeme potvrdit, že platí i v době současné, tedy moderní.

Druhá světová válka znamenala pro mnoho obyvatel velký zásah do všech úrovní jejich životů, a mimo akutních obav a starostí o svoje základní potřeby k přežití, pochopitelně neměli lidé příliš prostoru a chuti řešit otázky spojené se sexualitou. Význam sexuality a sexuálního života se v období po 2. světové válce změnil. A to zejména z toho důvodu, že obecně klesl vliv náboženství na chování a život lidí. Nicméně i v každé obtížné době, kterou lidé musí nějakým způsobem překonat, patří sexualita k základním lidským potřebám. A proto i v období během a po 2. světové válce tomu nebylo jinak. Pokud se budeme krátce věnovat otázce vlivu náboženství, zde je nutno podotknout, že po r. 1948, kdy se moci v Československu ujala Komunistická strana, církev nebyla žádaná, a představitelé církve byli ve své podstatě likvidováni anebo perzekuováni. Mnozí z nich skončili v pracovních táborech anebo jim bylo v lepším případě zakázáno vykonávat to, co cítili ve svém životě jako poslání. Náboženství a víra v Boha nebyla vládnoucí Komunistickou stranou podporována a proto další generace k víře jako takové nenašli cestu. Pokud jim ovšem tuto cestu neukázala jejich vlastní rodina. Pomalu se tedy měnil i přístup lidí k sexualitě a výchově k sexualitě. Nicméně velký vliv měl již zmíněný fakt, že společensky udávala tón Komunistická strana, kde výraznou roli hrálo snížení sociální prestiže rodiny. K tomuto

⁴ TRÝB, A. *O sexuální výchově*. Státní nakladatelství v Praze. 1931. s. 22.

uvádí Šulová: „V poválečném období byla velice výrazně snížena sociální prestiž rodiny. Objevila se domněnka, že rodinu lze nahradit působením kolektivních zařízení. Tuto situaci významně ovlivnila i vysoká zaměstnanost žen a řada dalších faktorů, které jsou zmiňovány v rámci řešení jednotlivých témat (v knize, pozn. autora). Tato situace se samozřejmě velice negativně projevila v kvalitě rodinných vztahů, v plnění výchovné a emoční funkce rodiny, a především ve snižování stability této nezastupitelné primární sociální skupiny“⁵.

Zajímavou snahu o zlepšení pohledu společnosti na lidskou sexualitu po roce 1945 můžeme najít přímo v knize, jejímž autorem byl lékař a docent sexuologie na Karlově univerzitě v Praze, Josef Hynie. V roce 1946 vydal nakladatel Josef Svoboda jeho knihu s názvem „Sexuální život a jeho nedostatky“, a to dokonce jako páté, doplněné vydání. S ohledem na tehdejší dobu, můžeme hovořit o smělém počínu a sympatickém důkazu o tom, že i v oblasti sexuality začalo docházet k výraznější edukaci lidí, kteří se o toto téma zajímali. Témata, kterým se pan docent v knize věnoval, byla například pohlavní dospívání, sexuální osobnost, dětství, doba dospívání, plné sexuální soužití v manželství, ale i otázky přímo související s různými sexuálními odchylkami, jako je homosexualita, zvláštní sexuální poruchy atd.

Pro naše účely se budeme věnovat kapitole s názvem „Směrnice pro sexuální život a příprava k němu“. Hynie v ní přímo věnuje období dětství, tělesného pohlavního vývoje a také vlivu výchovy dětí na jejich další pohlavní život. Například v kapitole Vliv výchovy uvádí: „Velký vliv na styl životní v mužském nebo ženském smyslu má též výchova. Jestliže výchova hochů je příliš mazlivá, nejsou vždy dostatečně připraveni pro životní požadavky, po případě pro existenční boj, nejeví velkou snahu jako dospělí po osamostatnění a stále se lepí na své rodiče. Případě od své ženy očekávají a vyžadují podobné rozmazlování a opatrování, což se vždy nezamlouvá ženám, které chtějí mít muže opravdu mužného, který stačí nejen na to, aby se staral o svou existenci, ale byl též dobrou zárukou manželce a rodině.“⁶ V další kapitole týkající se vývoje sexuálního sebevědomí a idejí o druhém pohlaví a manželství se vyjadřuje takto: „Prostředí, v němž dítě vyrůstá, a příklad rodičů má též velký vliv na tvoření idejí o druhém pohlaví a o manželském soužití. Při dobré souhře rodičů je pro dítě přirozené, že jednou bude též žít v manželství a bezděky se pro to připravuje ve svých hrách. Naopak tam, kde dívka vidí, jak matka je utiskována a zotročována, vyvíjí se často již v dětství

⁵ ŠULOVÁ, L. *Jak učit výchovu k manželství a rodičovství?*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1995. s. 7. ISBN 80-7169-218-2

⁶ HYNIE, J. *Sexuální život a jeho nedostatky*. 5. vyd. Praha: Josef Svoboda, 1946. s. 162.

*zaujetí proti mužům a sexuálnímu životu vůbec*⁷. Z těchto výňatků z knihy můžeme tedy předpokládat, že otázka sexuality, pohlavního a partnerského života nebyla po 2. světové válce již takovým tabu a pomalu se dostávala do popředí zájmu jak odborníků, tak i veřejnosti.

Nicméně, celý výklad k sexu a všech se sexem souvisejících témat, jako jsou pohlavní život, rodina, manželství, vztahy mimo manželství atd., je stále velice ovlivňován komunistickou propagandou, která se u nás dostala k moci po r. 1948. Důkaz můžeme najít například v knize od Nedomy, který v kapitole, věnující se manželským vztahům, uvádí: „ *V americkém listě „Časopis právnické společnosti“ z roku 1947 čís. 6, byla uveřejněna stat’ „Národní tragedie rozvodu“, kde se uvádí, že v devadesátých letech minulého století připadlo na tisíc sňatků 61 rozvodů; v roce 1945 připadá již na tisíc sňatků 310 rozvodů, což znamená, že množství rozvodů se pětkrát zvětšilo. Dnes se v USA každým rokem rozpadá půl milionu rodin. Tato čísla ukazují na hluboký rozpad rodinného života v Americe. Podobně je tomu však i v ostatních kapitalistických zemích. Žádná opatření nemohou tomuto rozkladu zabránit, nemohou spasit buržoazní rodinu, neboť její rozklad je způsoben rozkladem kapitalismu samotného*“⁸.

Ačkoliv v západním světě během padesátých let nastupovala vlna tzv. „sexuální revoluce“, u nás se stavěla edukace obyvatel na příkladu dělnických vzorů, monogamii v socialistickém zřízení a vlivu socialistické morálky. Nedoma k tomu uvádí: „ *V naší společnosti se stále více upevňují nové socialistické vztahy mezi lidmi. Vzniká nová morálka. Stále častěji se setkáváme se socialistickou rodinou, jejíž zájmy jsou ve skutečném souladu se zájmy celého národa. Nová socialistická morálka ovlivňuje pohlavní život člověka a vede jej k uvědomělejšímu a zodpovědnějšímu postoji jak s ohledem na vztahy manželské a rodinné, tak se zřetelem na vztah rodiny ke společnosti*“⁹.

Celkový život jedince byl podmiňován a ovlivňován společenským tlakem, který zasahoval do všech jeho oblastí. Včetně soukromého a rodinného života. Ale přesto se některým lidem z tohoto tlaku daří vymanit, a také k nim se časem různými způsoby po troškách dostávaly informace a trendy ze západního světa.

⁷ HYNIE, J. *Sexuální život a jeho nedostatky*. 5. vyd. Praha: Josef Svoboda, 1946. s. 163.

⁸ NEDOMA, K. *Pohlavní život a výchova k manželství a rodičovství*. Praha: Státní zdravotnické nakl., 1955. s. 13.

⁹ NEDOMA, K. *Pohlavní život a výchova k manželství a rodičovství*. Praha: Státní zdravotnické nakl., 1955. s. 15

Pondělíčková k tomu dodává: „Po druhé světové válce se především v západním světě objevil zvláštní fenomén, jehož nositelem je zejména mladá generace. Můžeme ho nazývat sexuální explozí, bývá však dosti často označován i jako „sexuální revoluce“. V podstatě je to jedno a totéž. Jeho vlivy bezesporu zasáhly i k nám“¹⁰. Během padesátých a šedesátých let vzniká tedy vlivem společenské kultury naprosto jiný pohled na sexualitu, potřeby, chování i morální hodnoty, a dochází k přehodnocení individuální hierarchie hodnot, které byly ještě nedávno téměř nedotknutelné. A to z důvodu tradice nejen u jednotlivců, ale i rodin. Nemanželský vztah již není brán jako nic špatného, pro život dvou lidí není tedy nutné uzavřít manželství. Erotika se stává součástí lidských životů, se všemi jejími úskalími a krásou.

Nicméně, stále dochází k jakési „korekci“ státu, který nedovolí jednotlivcům žít a dělat věci tak, jak sami uznají za správné a žádoucí. A jednoduché to rozhodně není, Nedoba totiž uvádí: „Zájmy týkající se pohlaví vyskytují se v různém rozsahu u mladých lidí. Různé okolnosti mohou tyto zájmy posilovat. Časný vývoj a předbíhání pohlavních zážitků se urychluje nevhodnou, vydražďující četbou, cynickými vtipy kamarádů, cynickými anekdotami dospělých a nevhodnými scénami v rodině, jejichž svědky bývají někdy dospívající hoch či děvče a jež často zanechávají nepříznivé stopy u mladistvých v jejich poměru k pohlavnímu životu a v duševním životě vůbec. K předčasnému a urychlenému probuzení pohlavního života dochází často u mládeže v buržoasní společnosti, kde je mnoho vydražďujících podnětů. Pozdější začátek pohlavního života u mladých lidí v SSSR svědčí o příznivém vlivu socialistické společnosti i na mladistvé“¹¹.

Zdravý vývoj mládeže, který je zcela normální a biologicky přirozený, je tedy ovlivňován a korigován politickou propagandou, ukazující zejména na nedostatky a nebezpečí ze strany buržoasních států. Politika bolševiků, vzhlížejících k Sovětskému svazu, jako nejlepšímu příkladu pro všechny sféry životů občanů, zasahuje do rodin, škol a infikuje společnost jako nemoc, proti které se zdá, není léku.

¹⁰ PONDĚLÍČKOVÁ, J., PONDĚLÍČEK, I. *Lidská sexualita*. 2. vyd. Praha: Avicenum, 1974. s. 285.

¹¹ NEDOMA, K. *Pohlavní život a výchova k manželství a rodičovství*. Praha: Státní zdravotnické nakl., 1955. s. 158

1.2 Programy sexuální výchovy v podmínkách ČR a ČSSR, včetně učebních osnov Ministerstva školství

Jak učit výchovu k manželství a rodičovství? Velice těžká otázka. Primárně můžeme říci, že hlavní podíl na výchově má jistě rodina dítěte. Kdo jiný by měl s citem a nejlepším vědomím vysvětlit dítěti nástrahy i slasti, které ho čekají v dospívání, než vlastní matka, otec, případně jiní blízcí příbuzní? Proč je rodina tak důležitá? Odpovědět nám na tuto otázku může například Lenka Šilerová, autorka knihy *Sexuální výchova. „Rodina je nejpřirozenějším prostředím pro sexuální výchovu, pro rozhovory o pohlavním dospívání, o lásce, partnerství, o erotice, sexualitě a jejich projevech. Důvodů je pro to řada. Rodina je místem, víceméně jediným, kde děti i dospělí zažívají blízkost a intimitu. To jsou ideální podmínky pro důvěrné rozhovory, které lze jinde jen obtížně napodobit. Sexualita je tak přirozeně spojována s atmosférou lásky, blízkosti, intimity a důvěry. Zsvěcené hovory o sexu se spolužáky, surfování po internetu, čtení časopisů pro mládež, ale i výuka nebo beseda ve škole se odehrávají v jiné pocitové atmosféře, v jiném, emočně neutrálním prostředí“¹². Jako rodiče s dětmi hovoříme o spoustě věcí, řešíme jejich volný čas, kamarády, výsledky ve škole, radíme jim a odpovídáme také na mnoho otázek.*

K otázkám a zvědavosti dětí uvádí Ondřej Trojan toto: *„Některé otázky vás možná překvapí, zdají se vám zjednodušující. Myslíte si, že je snad jasné, že páťáci tohle vědí. Jindy vás mohou zas šokovat. Jste možná překvapeni tím, kolik toho o sexu slyšeli a jak málo toho opravdu vědí. To může být pro rodiče pěkně zapeklitá situace. Na jedné straně často předpokládají (nesprávně), že děti chápou mnohem více, než skutečně chápou, a následkem toho mnozí rodiče přehlížejí velkou část základních sexuálních znalostí a zanedbávají jejich zprostředkování dětem“¹³. Často se setkáváme i s tím, že se rodiče mylně domnívají, nějaké otázky a témata odložit na „vhodnější“ dobu, protože předpokládají, že děti nejsou ještě dost vyspělé, aby s nimi mohli o jejich otázkách hovořit. Nicméně skutečnost je jiná. Trojan k tomuto uvádí: *„Ve skutečnosti jsou děti denně vystaveny tlaku nejrůznějších – přímých i nepřímých- informací. Od kamarádů, z televize,**

¹² ŠILEROVÁ, L. *Sexuální výchova*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2003. s. 19. ISBN 80-247-0291-6

¹³ TROJAN, O. *Jak mluvit s dětmi o sexu, rádce pro rodiče a učitele*. 1. Vyd. Praha: Fragment, 2009. s. 67. ISBN 978-80-253-0833-2

z filmů, z písniček. Sdělení jsou mnohdy nepřesná, nezodpovědná a zneužívající, jen málokdy jsou konkrétní, ale je typické, že žádné neobsahuje hodnoty, které chcete, aby si dítě vštípilo“.¹⁴ Řekli jsme si právě, jak důležitá je úloha rodičů, blízké rodiny atd., pro správnou nebo řekněme ideální výchovu k sexualitě.

Přesto další, a neméně důležitou institucí, je i role školy a pedagogů, kteří s dětmi o tématu hovoří v rámci výuky na základní škole. K nezastupitelné roli školy uvádí Matějček: *„Poučení může dítě získat od rodičů (a je v některých rodinách už určitá tradice, jak se takové poučení předává z generace na generaci), jsou na to knížky (a objevila se jich u nás v poslední době celá řada – a z nich i několik velmi dobrých) a je na to škola (a právě kvůli té škole se rozpoutala vášnivá diskuse). Je jasné, že první dvě roviny, tj. citová příprava a vzor citového mužského a ženského chování, jsou bytostně věcí rodiny. O tu třetí se rodina může podělit se školou, jejíž doménou je právě systematické vzdělávání, předávání poznatků, vyučování. K tomu je škola zřízena, to může a dovede, to je její úkol a účel“¹⁵. Učební osnovy Ministerstva školství se během posledních čtyřiceti let velmi měnily, přirozeně reagujících na společenské změny, a v současné době existuje několik rozdílných názorů na to, co by měly tyto učební osnovy obsahovat, a co už ne.*

K tomuto uvádí Venglářová: *„Společnost prodělává řadu změn, někdy jsou možná vnímány bouřlivěji, než je reálné. Díky uvolnění mediálních cest, zvýšení dostupnosti literatury a informací obecně dochází k otevírání problémů spojených se sexuální životem, postojů k jinakostem, menšinám. V řadě věcí není jednotný odborný názor. Proto je kladen důraz na školu, aby vedla kvalifikovanou sexuální výchovu. Při setkávání s učiteli vidíme u řady z nich velký zájem o správné pochopení dané problematiky, snahu neublížit dítěti strohým či odmítavým postojem“¹⁶.*

Nahlédneme-li konkrétně například do jedné z publikací, vydaných pro pedagogy základních škol, najdeme zde vhodná témata pro jednotlivé třídy, a návod pro učitele, jak o daných tématech s dětmi hovořit. K tématům vhodných pro 6. třídu například patří charakteristické znaky dospívání, psychologické aspekty (drogy, alkohol, kouření), fyziologie dospívání atd. Přímou v kapitole se dostává učitelům návodu, jak vhodně vést hodinu po jednotlivých tématech. Přednáškovou formou se

¹⁴ TROJAN, O. *Jak mluvit s dětmi o sexu, rádce pro rodiče a učitele*. 1. Vyd. Praha: Fragment, 2009. s. 67. ISBN 978-80-253-0833-2

¹⁵ MAJĚJČEK, Z. *Výbor z díla*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2005. s. 149. ISBN 80-246-1056-6

¹⁶ VENGLÁŘOVÁ, M. – BROŽOVÁ, V. *Nové trendy v sexuální výchově*. 1. Vyd. Praha: NIDV, 2009, s. 5. ISBN 978-80-86956-52-7

tedy můžou dozvědět například, co je pubescence, puberta, psychické dospívání, fyzické dospívání atd.¹⁷. S postupujícím věkem, tedy zhruba v sedmé třídě se již autorka publikace pro pedagogy domnívá, že je vhodné se věnovat společensky důležitým tématům, jako jsou např. volba partnera, manželství, náhradní rodinná péče. Ale objevují se i témata jako onanie, masturbace, sexuální deviace. V osmé třídě navazuje volně téma antikoncepce, druhy antikoncepce, pohlavní styk, gravidita, porod, interrupce. V deváté třídě už žáci řeší témata, jako jsou pohlavní choroby, AIDS, drogy, mezigenerační spory. Pozitivní je neopomíjené téma ochrany, funkce kondomu, jak se kondomem zacházet atd. Ke každému tématu autorka doporučuje konkrétní dokument nebo video film, a vhodnou literaturu.

Bohužel, ne všechny základní školy a přímo vedení škol chtějí přímo touto formou své žáky edukovat, a tak jsou výše zmíněná témata součástí různých jednorázových besed nebo pouhým průřezovým tématem v rámci jiného předmětu. Role školy je v sexuální výchově nepopíratelná. Stejně jako rodiče a blízká rodina, také škola, a to již mateřská, základní a následně střední, má v oblasti sexuální výchovy velký význam a můžeme i říci, že nezastupitelnou roli. Šulová potvrzuje náplň učebních osnov, které byly již zmíněny: *Co mohou rodiče od školy očekávat? V současnosti je náplní školní sexuální výchovy předávání základních, zejména biologicky orientovaných informací o pohlavním dospívání, početí, porodu, těhotenství, mateřství, o zabránění těhotenství a o ochraně před sexuálně přenosnými chorobami. Otázkám vztahů, hodnot, formování postojů a vytváření vlastního názoru je věnováno většinou velmi málo prostoru. Také obtížnější otázky, jakými jsou například problematika onanie nebo první sexuální zkušenosti, jsou nezdůrazněny*¹⁸.

Dá se říci, že můžeme s tímto souhlasit. Častokrát se totiž tato neméně důležitá témata opravdu opomíjejí, ke škodě žáků, které právě tyto témata logicky zajímají. Jistě záleží na osobnosti a vůli samotného pedagoga, zda se chce nebo nechce tématy detailněji zabývat. Ovšem mnohokrát nemá k tomuto prostor, jelikož jak již bylo zmíněno, sexuální výchova je na mnoha školách rozptýlena do jiných předmětů.

K tomu Šilerová uvádí: *Sexuální výchova na českých základních školách je rozptýlena do různých předmětů, především prvouky, přírodopisu, občanské nauky a rodinné výchovy. Jednotlivé poznatky jsou rozloženy podle toho, čeho se nejvíce týkají. Biologické aspekty*

¹⁷ ŠULOVÁ, L. *Jak učit výchovu k manželství a rodičovství?*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1995. s. 48. ISBN 80-7169-218-2

¹⁸ ŠILEROVÁ, L. *Sexuální výchova*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2003. s. 23. ISBN 80-247-0291-6

pohlavního dospívání, sexuality, početí, vývoje před narozením, porodu či těhotenství jsou probírány v přírodopisu, otázky týkající se více partnerských a rodičovských vztahů či právních otázek se probírají v občanské nauce. Některé poznatky a témata mohou být vynechány v rámci variability osnov“¹⁹.

Samozřejmě, bylo by dobré mít například ve školách samostatný předmět jako je Sexuální výchova, ale nabízí se otázka - budou rodiče souhlasit? Zde se totiž ukazuje další „překážka“. Samotní rodiče mnohdy tápají v tom, co dětem ohledně sexuality říct, a co ne. Co si myslí, že by vědět měly, a co by mělo podle nich být dětem sděleno až v pozdějším věku. Bojí se totiž, že pokud začnou s dětmi choulostivá témata probírat, vzbudí v nich předčasně zvědavost. Šilerová k tomu uvádí: „Často se stává, že rodiče mají strach z předčasného zájmu svých dětí o sexualitu. Bojí se, aby se jejich děti dozvědě příliš brzy o sexuálních prožitcích a budou mít tendenci si je ze zvědavosti vyzkoušet co nejdříve“²⁰.

Můžeme si připomenout i kauzu z roku 2009, kdy se Ministerstvo školství pokusilo poskytnout pedagogům ucelenou příručku, jak učit sexuální výchovu. Pedagog totiž mnohdy musí čelit ne příliš komfortním podmínkám při snaze dětem v pubertálním věku citlivě a pravdivě přiblížit vše, co je ze sexuální oblasti zajímavá. Děti se stydí (a častokrát i sám pedagog), nepatřičně výuku komentují, a nová příručka jim měla sloužit jako pomocník. Obsahovala taková témata, jakými jsou genderová rovnost, sexuální zneužívání přes internet, rizika spojená se sexuálním životem, pohlavní nemoci, dysfunkce atd. Nicméně tato příručka musela být nakonec stažena z internetových stránek Ministerstva školství, protože s ní nesouhlasilo velké množství rodičů a také aktivistů, zejména kvůli již zmiňované obavě, že diskuzí o těchto tématech děti budou mít předčasný zájem o sex.

Ministerstvo školství k otázce této příručky a setkání rodičů s ministerstvem školství Dobešem uvedlo na svých stránkách v srpnu 2010: „Během hodinové schůzky ministr vyslechl všechny argumenty, které mají petenti proti kritizovaným pasážím příručky. Shodli jsme se na tom, že jednotlivé metody sexuální výuky budou předem konzultovány s rodiči, kteří tak budou přesně vědět, co a jakým způsobem se jejich dítě na toto téma ve škole učí. Zároveň se však domnívám, že poskytnutí informací přiměřených věku dítěte je povinností školy a nárokem školáka. Téma sexuální výchovy není výjimkou,“ řekl po jednání Josef Dobeš, který se před týdnem na stejné téma sešel i s pražským arcibiskupem Dominikem Dukou. Společně se

¹⁹ ŠILEROVÁ, L. *Sexuální výchova*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2003. s. 23. ISBN 80-247-0291-6

²⁰ ŠILEROVÁ, L. *Sexuální výchova*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2003. s. 26. ISBN 80-247-0291-6

shodli na tom, že by se sexuální výchova mohla zasadit do širšího a komplexnějšího pojetí. Po dnešním setkání se zástupci VORP ministr Dobeš dále uvedl, že o zrušení Doporučení k realizaci sexuální výchovy v základních školách neuvažuje. Z ministerského webu ale bude stažena autorská příručka pro učitele, která obsahovala kontroverzní pasáže. Ministr Josef Dobeš také rozešle všem ředitelům základních škol doporučení, aby při výuce sexuální výchovy plně respektovali přání rodičů²¹. Proti uvedené příručce pro učitele základních škol vznikla i Petice, kterou zorganizoval brněnský Výbor na obranu rodičovských práv, a podepsalo ji kolem šesti až sedmi tisíc lidí²².

Proč se ale rodiče bojí? Někdy nechtějí poškodit jejich „nevinnost“, malé děti samozřejmě nemusí vědět příliš detailů a vystačí si s tím, když jim maminky vysvětlí, že miminko vznikne tak, když se spojí semínko s vajíčkem a vajíčko pak vyroste u maminky v bříšku. To je pro malé děti určitě dostačující a informace je přiměřená věku a úrovni rozumových schopností dítěte. Ale pokud chceme tímto způsobem vysvětlit početí dvanáctiletému dítěti, asi to správná cesta nebude. Pomineme-li fakt, že s uvedeným vysvětlením se před spolužáky znemožní a ztrapní, stavíme ho do situace, kdy mu nedáváme relevantní vysvětlení základního a přirozeného spojení mezi mužem a ženou. K tomu Šilerová uvádí: „Rodiče by za žádných okolností neměli v otázkách sexuality (ani v jiných) svým dětem lhát. I na sebenáročnější otázku existuje přiměřená, a přitom pravdivá odpověď. Upřímnost je důležitá zejména při diskusi s dospívajícími, kteří často chtějí a pro další rozvoj také potřebují slyšet názor rodičů. K pravdivosti a upřímnosti patří také to, že rodiče nemusejí skrývat před dětmi své pocity, mohou klidně přiznat, že pro ně nějaká otázka nebo téma není jednoduché, špatně se jim o tom mluví apod.“²³.

Ale i přesto, že rodiče i pedagogové můžou mít obavy s dětmi otevřeně diskutovat o všech otázkách, které jim děti položí, je právě postoj školy a výchova rodičů to, co může dětem nesmírně pomoci. Matějček k tomu dodává: „ Jestli se však dítěti dostalo všeho dobrého na úrovni vztahů i na úrovni modelů chování, pak je jen velmi málo pravděpodobné, že se mohlo „zkazit“ poučením, kterého by se mu dostalo ve škole. Ba právě naopak – v těchto případech, jichž je zajisté většina, školní poučení padá na připravenou půdu. Takovéto děti (a později mladiství či mladí dospělí) mohou pak být svým způsobem vzorem těm

²¹ Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/setkani-ministra-skolstvi-se-zastupci-vyboru-na-obranu?highlightWords=sexu%C3%A1ln%C3%AD+v%C3%BDchova> [on-line] [2014-11-16]

²² Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/spor-o-sexualni-vychovu-ve-skolach-vrcholi-zapojil-se-do-nej-i-necas-11c-/domaci.aspx?c=A100805_211957_domaci_vel [on-line] [2014-11-16]

²³ ŠILEROVÁ, L. *Sexuální výchova*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2003. s. 32. ISBN 80-247-0291-6

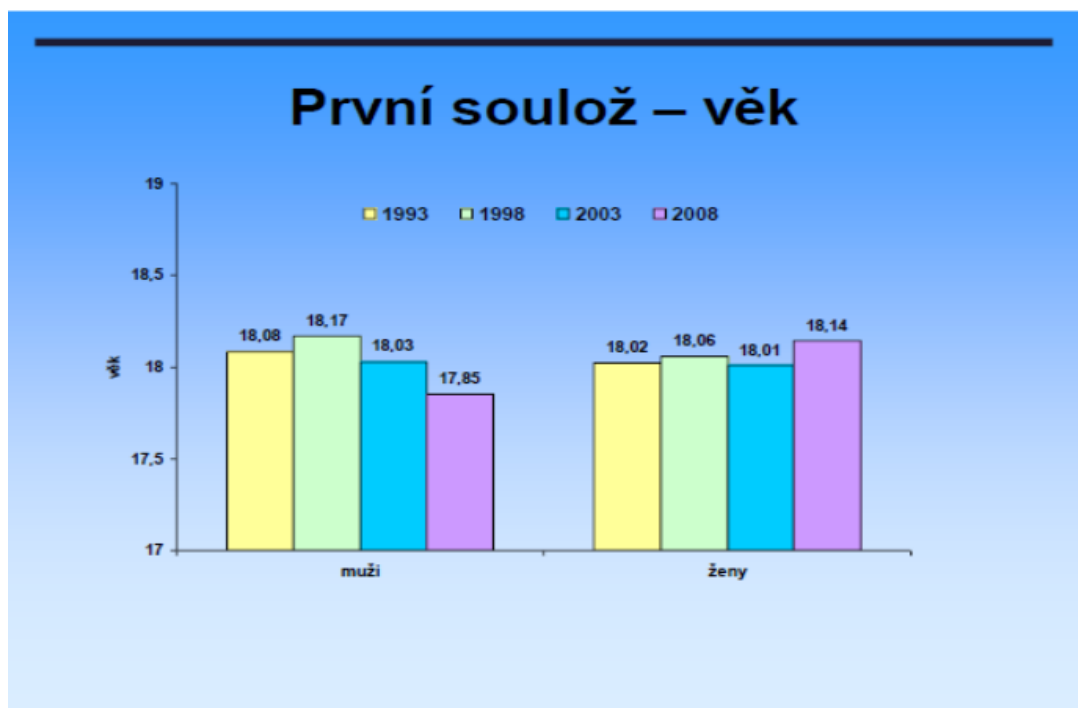
*dětem ve třídě (nebo později ve skupině mladistvých), jež nepotkalo štěstí dobré sexuální výchovy v rodině*²⁴. Je tedy zřejmé, že téma sexuality je pořád horké a obtížně komunikovatelné, jak pro samotné rodiče, tak i pro pedagogy. Nicméně s ohledem na možné hrozby v dnešní společnosti, a mluvíme zde zejména o sexuálním zneužívání, roli internetu, lehce dostupnou pornografií atd., téma zůstane aktuální a bude se o něm živě diskutovat i v dalších letech. Vypovídají o tom i různé odborné průzkumy, prováděné jak lékaři z odvětví sexuologie a psychologie, tak i různými nadacemi a aktivisty, kterým toto téma není lhostejné.

S jedním takovým zajímavým průzkumem se nyní seznámíme blíže. Jedná se o průzkum doktora Weisse, známého sexuologa, který nechal provést v r. 2012. Průzkum se zabývá sexuálním chováním a sexuálními postoji obyvatelstva v České republice, a srovnává názory z let 1993 – 2008. Mimo témat jako jsou postoj k masturbaci, počtu sexuálních partnerů nebo užívání antikoncepce, můžeme být seznámeni se zajímavými výstupy k tématům mnohem závažnější. Například hranice věku, kdy dochází u mladistvých k první souloži nebo o zdrojích informací k sexualitě. Zjistíme totiž, že například zatímco v r. 1993 se obyvatelstvo přiznalo k první souloži u mužů ve věku zhruba 18 let, a ženy taktéž, v r. 2008 už to u mužů byl věk mírně pod 18 let, a u žen více než 18 let. Dalším zajímavým výsledkem bude jistě i otázka zdroje informací o sexualitě, kterou nemůžeme opomenout. Už jen kvůli zajímavé statistice, která vykazala, že ačkoliv jednotlivé výzkumy dělí až 15 let, zdá-se, že zdroje informací zůstávají stále stejné – rodina a škola minimálně, kamarádi/kamarádky anebo literatura jsou zastoupené nejvíce²⁵. Znamená tento výsledek, že stále u nás chybí vhodná komunikace v rodině, ve školách, že se problematikou sexuality nechce zabývat příliš mnoho lidí, protože téma nevnímají jako důležité? S ohromným vývojem moderních informačních technologií a skutečného nebezpečí virtuálního světa by měly být takové výsledky průzkumů alarmující. Děti jsou v reálném ohrožení, a nemají dostatek informací a poučení, která potřebují pro svůj život. Škola zde bohužel nenaplnuje svůj úkol, a je jen málo pedagogů, kteří jsou ochotni tyto nedostatky napravit.

²⁴ MATĚJČEK, Z. *Výbor z díla*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2005. s. 150. ISBN 80-246-1056-6

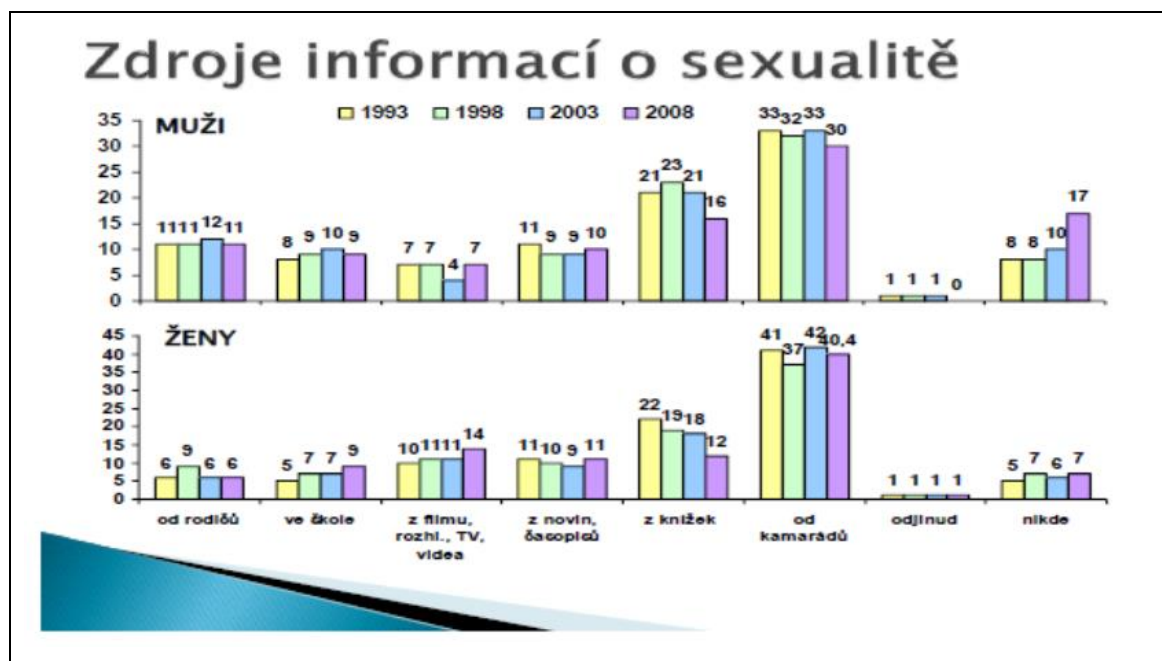
²⁵ WEISS, P. *Sexuální chování a sexuální postoje obyvatelstva České republiky: Výsledky reprezentativních výzkumů*. Praha, 2012. Zdroj: Archiv vedoucího práce.

Obrázek 1: Graf – První soulož - věk

Zdroj: WEISS, P. Sexuální chování a sexuální postoje obyvatelstva České republiky: Výsledky reprezentativních výzkumů. Praha, 2012. Archiv vedoucího práce.

Obrázek 2: Graf - Zdroj informací o sexualitě

Zdroj: WEISS, P. Sexuální chování a sexuální postoje obyvatelstva České republiky: Výsledky reprezentativních výzkumů. Praha, 2012. Archiv vedoucího práce.

1.3 Vliv náboženství a rodiny na sexuální výchovu dětí

Jak jsme již zmiňovali v předchozí kapitole, v rodině i společnosti může být sexuální výchova velmi, anebo naopak vůbec ovlivněna náboženstvím a celkovým postojem společnosti k tomuto tématu. Rozdíly ale budou patrné hlavně v jiných kulturách. Jinak se k sexu staví křesťané, jinak ateisté, a samozřejmě diametrálně se k sexualitě staví lidé, jako jsou muslimové atd. Naše babičky a prababičky, jako generace dětí, narozených před 2. světovou válkou, budou mít zcela jistě jiný názor na to, jak máme děti vychovávat a poučovat o pohlavním životě, oproti našim matkám, anebo přímo nám, jako rodičům. Náboženství nám nabízí mnoho variant a také vždy jiný pohled na sexualitu. Bishop k tomuto uvádí: *Běžným reliktem pradávného v myslích lidí pevně vžitého spojování lidských bytostí s přírodou je víra, že pohlavní chování jednotlivce může způsobit rozsáhlé škody urážkou boha či bohů, kteří pak potrestají celou obec. Tento stopový archaismus je jedním z důvodů, proč většina náboženství stanovuje pro sexuální chování pevné předpisy. Široká škála pravidel pohlavního chování u jednotlivých náboženství může též pramenit z poznání, že určitý jednoduchý, ideální pořádek, jako např. naprostá zdrženlivost, není v praxi možný a je nutno jej upravovat pečlivě promyšleným souborem příkazů, jež přesněji odrážejí způsob chování přívrženců*²⁶. V čem tedy může náboženství ovlivnit postoj člověka k lidské sexualitě? Tomuto se budeme věnovat v následujících kapitolách. Víra, anebo náboženství – chceme-li, dokáže chování i život člověka ovlivnit tak moc, jak hluboká jeho víra ve skutečnosti je. Na světě existuje mnoho druhů náboženství, a každé z nich má svá specifika a pravidla, podle kterých se lidé chovají. Není na místě soudit, zda jedno náboženství je lepší než jiné. Pro naše účely se ale nebudeme věnovat náboženství typu islám nebo buddhismus, jelikož v našich podmínkách a historii patří jednoznačně křesťanství k náboženství, které je v rodinách zastoupeno nejvíce.

Křesťanská víra souvisí s určitými hodnotami. Hodnotami, které lidé, vyznávající tuto víru, mají a řídí se jimi. Historie křesťanství v našich zemích sahá až do období devátého století př. n. l. Tak jako se vyvíjely naše dějiny, stejným způsobem se vyvíjel vztah lidí ke křesťanství. Víra, jako taková, ovlivňovala po řadu staletí životy velkého množství lidí, a pochopitelně se dědila i v rodinách. A křesťanské zákony a

²⁶ BISHOP, C. *Lidský duch a sexualita*. 1. vyd.: Knížní klub Praha. 1996. s. 60. ISBN 80-7176-540-6

pravidla zůstávají platná i dodnes. Diskutovaná témata jako předmanželský sex, antikoncepce nebo promiskuita, rozdělují společnost i odborníky. K tomu uvádí Pondělíčková: *Chceme-li porozumět vlivu křesťanství na sexuální život, musíme však poněkud zrekapitulovat historii. Pro rané křesťany bylo nejvyšším cílem člověka překračování všeho tělesného a smyslového; člověk se sice mohl párovat, ale přitom nesměl pociťovat rozkoš (sv. Augustin). Na pozadí ideálu asketického života se na sexualitu nahlíželo pouze jako na manifestaci tělesných chťičů, protože tělo a duše platily jako rozdílná jsoucna. Tím se potom vysvětluje, proč někdy v křesťansko-katolické nauce najdeme též platonsko-manichejskou osudovost smyslnosti a proč se na sexualitu nahlíží jako na hřích, jako na něco posvrněného. Manželství se sice toleruje jako nezbytnost k zachování rodu, avšak i zde platila tělesná zdrženlivost za nejvyšší cíl*²⁷. Předmanželský nebo mimomanželský sexuální styk je tedy v křesťanském výkladu brán jako hřích. Můžeme ale v současné době mluvit o sexuální zdrženlivosti? Je evidentní, že doba velmi pokročila a stejně s tím i názory na uvedené skutečnosti. Dá se říci, že v současnosti se dospívajícím anebo velmi mladým lidem spíše doporučuje před uzavřením manželství vyzkoušet několik partnerů, včetně společného bydlení, jako určitou prevenci před vysokou rozvodovostí, která trápí dnešní společnost.

Nicméně, pro člověka, vyznávajícího křesťanskou výchovu, je předmanželský sex i antikoncepce nepřijatelná a můžeme i předpokládat, že edukace dospívajících bude mít zcela jinou formu, než u člověka, který křesťanskou výchovu od rodičů nebo rodiny nedostal. Pondělíčková k tomu uvádí: *„Šťastný pohlavní život je v manželství závislý na jisté harmonii, kterou sice nelze předpovědět, ale kterou – jak jsme již uvedli – lze předem zkušeností ověřit. To je pro dnešního člověka mnohem významnější, nemluvě o tom, že je to pro něho i mnohem lákavější, a podle toho pak jedná, i kdyby v jiných ohledech na něj dodnes náboženství nepřestalo působit*²⁸.

Za hříšné považuje religiózní tabuizace sexualitu i povýšení samoučelné sexuality na rozkoš. Požadavek, jako například počestnost a neposvrněnost ženy až do okamžiku, kdy bude sdílet svoje lože s manželem, se v současné době ukazuje už jako neudržitelným. Zkrátka společnost vlivu křesťanského desatera odolává čím dál více, a

²⁷ PONDĚLÍČEK, I. , PONDĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ, J. *Lidská sexualita*. 2. vyd. Praha: Avicenum Zdravotnické nakladatelství, 1974. s. 334

²⁸ PONDĚLÍČEK, I. , PONDĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ, J. *Lidská sexualita*. 2. vyd. Praha: Avicenum Zdravotnické nakladatelství, 1974. s. 337

i když v mnoha rodinách je stále požadováno se desaterem řídit, jeho vliv již nehraje na dnešní mládež, ani na dospělé, tak velkou roli. Pondělíčková k tomu ještě dodává: „V anketě francouzského Institutu veřejného mínění byly ještě v r. 1961 odhaleny dva celkem očekávané momenty, týkající se náboženského, resp. katolicko-církevního vlivu na sexualitu. Jednak se zjistilo, že přísnost v dodržování příkazů předmanželské sexuální zdrženlivosti stoupá ve směru od kategorie ateistů k těm věřícím, kteří pravidelně navštěvují kostel a bohoslužby. (...) Druhým výsledkem francouzské ankety je, že úměrně s intenzitou religiozity vzrůstá i přesvědčení o nerovnoprávnosti muže a ženy v pohlavním životě, tedy praktické zdůrazňování tzv. dvojí morálky, o níž jsme řekli, že je především obsažena v názoru, že předmanželská pohlavní zdrženlivost je závazná toliko pro dívky“²⁹. Jak můžeme z výše uvedených skutečností usuzovat, vliv náboženství na výchovu dětí, i v otázce sexuální výchovy, postupem let ztratil v našich podmínkách váhu, a křesťanské hodnoty, vyznávané před padesáti lety a více, již nejsou tak aktuální. Můžeme spekulovat o tom, zda život podle tzv. Desatera má ještě svůj význam, anebo v moderní době je již zestaralý a nemožný. Nicméně i dnes některé jeho body mohou člověku pomoci při hledání smyslu života anebo způsobu, jak život žít. Záleží jenom na tom, jakou filozofii a vzor si pro svůj smysl života najde.

2 PSYCHOLOGICKÉ ZÁKLADY PROBLÉMU

2.1 Vývojová psychologie u dětí

V předchozí kapitole jsme se zabývali otázkou vlivu víry a náboženství na výchovu dítěte v rodině, která zahrnuje i sexualitu. V dalších kapitolách se pokusíme odborněji analyzovat psychologické pozadí a vývojovou psychologii dětí, které chceme začít vhodně poučovat o sexualitě.

Kdy je tedy dítě ve vhodném věku, ve kterém již lze bez následků s ním hovořit o jeho sexualitě a o sexu obecně? Především musíme respektovat individualitu dětí a jejich vyzrálou. Zaměříme-li se na věk tzv. období první fáze dospívání (pubescence),

²⁹ PONDĚLÍČEK, I. , PONDĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ, J. *Lidská sexualita*. 2. vyd. Praha: Avicenum Zdravotnické nakladatelství, 1974. s. 338

pak se jedná o věk mezi 11. a 15. rokem. Vágnerová k tomuto uvádí: „*Období dospívání je přechodnou dobou mezi dětstvím a dospělostí. Začíná přibližně v 11 letech a končí dosažením dospělosti ve 20 letech. První fáze dospívání je časově lokalizována přibližně mezi 11. a 15. rok, s určitou individuální variabilitou, danou v tomto případě především geneticky. Toto období je označováno jako pubescence. Dochází v něm ke komplexní proměně všech složek osobnosti dospívajícího. Nejvýznamnější je tělesné dospívání, spojené s pohlavním dozráváním. V souvislosti s ním se mění zevnějšek dospívajícího a stává se podnětem ke korekci sebepojetí*“.³⁰ Velkou změnou u dospívajícího je fakt, že se začíná osamostatňovat, nechce již být tolik vázán na rodiče a velmi intenzivně si vytváří vazby na svoje vrstevníky. Kamarády, spolužáky atd. K tomuto jevu dochází, můžeme říci až nevědomky, a je to přirozený vývoj každého dítěte. Ve svém kolektivu s vrstevníky si utváří svou identitu, sociální postavení a rozhoduje se sám, jaké vztahy a jací kamarádi mu vyhovují, anebo naopak, se kterými typy vrstevníků se nechce stýkat.

Dá se říci, že již v tomto období se formuje jeho náhled na život, protože to, s jakými kamarády a lidmi kolem sebe se stýká, dost souvisí s jeho zájmy, koníčky, návyky atd. Toto období je pro samotný rozvoj jedince velice důležité a v jeho životě hraje téměř rozhodující roli. Je samozřejmé, že i přes výše uvedené indicie, je na místě, aby primární základnou, ze které bude čerpat svoje zkušenosti, názory nebo ideály, zůstala i nadále rodina, tj. matka s otcem, kteří se své dítě snaží vychovat a ukázat mu směr, který pro něj bude nejbezpečnější a nejsprávnější. S tím souvisí samozřejmě i otázka navázání prvních partnerských vztahů a lásek. Vágnerová k tomuto uvádí: „*Získává první zkušenosti s počátky partnerských vztahů, dospívání je dobou prvních lásek. Mnohé změny jsou primárně podmíněné biologicky, ale významně je ovlivňují i psychické a sociální faktory, které jsou ve vzájemné interakci*“.³¹

Po ukončení povinné školní docházky dochází v životě každého dítěte v pubertálním věku k důležitému sociálnímu mezníku – musí si zvolit formu vzdělávací varianty, která už pro něj nebude povinná, ale bude fungovat jako určitá forma předstupně profesní role. Tato role mu přinese i určitý sociální status mezi spolužáky a kamarády, kterým touto formou, tedy výběrem střední školy, učebního oboru atd., sdělí, jaké má ambice, co ho baví, jaké povolání by rád v budoucnu vykonával. Nicméně,

³⁰ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. s. 209. ISBN 80-7178-308-0

³¹ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. s. 209. ISBN 80-7178-308-0

spolu se změnou kolektivu, novými spolužáky, kamarády i novými návyky, lze u takového jedince pozorovat změny téměř ve všech oblastech jeho života, a toto období je velmi náročné jak pro dospívajícího, tak i pro jeho rodiče.

Významnou roli hraje například fyzická změna jeho těla a s tím související sebepřijetí. Mnoho dospívajících trpí tím, že nevypadají, jak by chtěli. Nelíbí se jim jejich vlasy, postava, dívky si často myslí, že jsou tlusté (nebezpečí anorexie nebo bulimie), chlapci trpí, když jsou příliš malí atd. Děti se mezi sebou neustále srovnávají, nebo hůř, jako objekt ke komparaci jim slouží teenageři z různých televizních seriálů, hudebních kapel anebo z předváděcích mol. I zde tedy rodič funguje jako určitá nepsaná jistota a nutno dodat, že občas se musí pohybovat na hodně tenkém ledu. Není příliš jednoduché pubescentovi v dobrém domluvit, aby se najedl, protože je vývinu, a aby místo hladovění sportoval a neseděl před počítačem, aby se učil a neměl v hlavě jenom objekt zájmu opačného pohlaví atd. Velmi trefně se k tomuto problému vyjadřuje opět Vágnerová: „*Pubescent odmítá podřízenou roli, resp. odmítá demonstrovanou formální nadřazenost autorit, jako jsou rodiče a učitelé. Je k nim kritický a je ochoten jim přiznat autoritativní pozici jenom, když je přesvědčen, že si ji zaslouží. Pubescent neakceptuje názory a rozhodnutí autority zcela bezvýhradně, jako činí mladší děti, ale přemýšlí o nich (a hlavně diskutuje). Vzhledem k tomu, že umí uvažovat i o jiných možnostech, tak je hledá. Pokud možno takové, které se od názoru autority odlišují. Nekonečná polemika s názory dospělých, např. s rodiči, jej uspokojuje, protože potvrzuje hodnotu jeho vlastních schopností. Dohadování s autoritou a demonstrace jejího odmítání je typickým znakem puberty*“.³²

Mnoho rodičů není na podobné bitevní pole připraveno, a dochází proto k nepříjemným scénám, kdy v nejlepším případě končí diskuze tím, že se pubescent odebere do svého pokoje a odmítá se o tématu bavit. Přitom nezapomene samozřejmě své dojmy sdělit svým přátelům na sociální síti a rázem se z vás stává nechtěně ten, kterého musí trpět, protože se vám narodil, a nejméně do jeho osmnácti let bude potřebovat vaše teplo domova, jídlo, vyprané prádlo, kapesné a peníze do kina, kam rozhodně nebude chodit s vámi.

V lepším případě můžeme ale brát výše popsané situace za jakýsi trénink, díky kterému si procvičíte svou asertivitu, a dokonce nevědomky potrénuje i váš pubescent. Vágnerová totiž uvádí, že: „*Pubescent ovšem neútočí na autoritu, aby ji zlikvidoval, ale aby*

³² VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. s. 229. ISBN 80-7178-308-0

*se jí stal sám. Tím, že dospělým dokáže úspěšně oponovat a logicky argumentovat, dosahuje potřebného pocitu jistoty, že se jim dokáže vyrovnat. Diskuse s odpovídajícím partnerem je pro pubescenta tréninkem vlastních schopností a možností prokázat svoje kvality. Podobná debata má stejný subjektivní smysl jako soupeření ve sportu nebo v čemkoliv jiném“.*³³

2.2 Proměna rodinných vztahů v období pubescence

Jak jsme si již řekli, v období pubescence dochází u dětí k velkým změnám. S tím souvisí i změna vztahů v rodině, a zejména vztah dítěte k rodičům. Přirozený psychický vývoj dětí předpokládá, že se automaticky zvyšuje i jakási autonomie, dítě se stává čím dál více nezávislejší na rodičích, což také náležitě demonstruje. Vágnerová k tomuto uvádí: *„Jednou z oblastí, v níž se pubertální emancipace významným způsobem projeví, je rodina se svou dosud rigidní strukturou vazeb a rolí. Dospívající, který si vytváří svou vlastní identitu, již nechce připustit, aby s ním rodiče manipulovali. Emancipace od rodiny nevede ke zrušení citové vazby k rodičům, ale k jejich proměně. Infantilní závislost musí být nahrazena zralejším a vyrovnanějším citovým vztahem. Pocit jistoty a bezpečí, která vazba na rodinu poskytovala, se transformuje do symbolické roviny a funguje stejně účelně, i když už pouze ve vědomí jedince. Přejídné stadium transformace, uvolňující již nefunkční závislost dítěte na rodičích, se může projevit zdánlivým odmítnutím všeho, co do té doby platilo. Takový výkyv obvykle nemá trvalejší platnost, i když se rodičům mnohdy takto jeví. Je výrazem potřeby dítěte překonat vazbu, která by byla pro další vývoj jeho osobnosti omezující“.*³⁴

Jako další přirozená fáze tedy přichází po jakémsi uvolnění vazeb na rodiče potřeba vázat se na své přátele, spolužáky, kamarády, a samozřejmě, začíná hledat také lásku s opačným pohlavím (většinou), po které takový jedinec velice touží. Pokud se totiž pubescent cítí být zamilován, milován a atraktivní pro druhé pohlaví, pak život pro něj má diametrálně jiný smysl, než jaký se mu snaží rodiče vnutit. Krásně se k tomu vyjadřuje Plzák: *„Minou vaše patnácté narozeniny a vy se stáváte zletilými (nikoli však plnoletými). Od téhle chvíle jste za své jednání trestně zodpovědní a vůbec vám přibývají spíš povinnosti než práva. V milostné oblasti pro vás ale nastávají tři roky „neplnoletého štěstí“, a prosím vás, zacházejte s těmi třemi roky správně. Od patnácti do osmnácti máme pěstovat*

³³ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. s. 229. ISBN 80-7178-308-0

³⁴ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. s. 237. ISBN 80-7178-308-0

takzvané nezávazné vztahy. Mám právo jít s nějakou Kateřinou na zajímavý film, držet ji v kině za ruku, nebo se tak trochu o její ruku poprat, když ona bude odmítat, ale ještě téhož týdne mám právo jít do kina s Jiřinou. To není promiskuita, to není žádné bohupusté střídání děvčat. Je to jen bezstarostné lumpačení v době, kdy se pohotovost k lásce teprve probouzí jako poupě květu“.³⁵

2.3 Matka a otec – vzorec chování pro dospívajícího

Tak, jako pubescent prochází mezi 15. a 18. rokem svého života obrovskými změnami, mění se i jeho pohled na otce a matku. Bylo již výše popsáno celkem detailně, jaké nástrahy v období dospívání jejich dítěte na rodiče čekají. Spravedlivě se ale musí dodat, že při tom všem, oni sami mohou, a většinou jimi jsou, vzory pro jejich dospívající děti. A tyto vzory hrají významnou roli při vývěru jejich partnerů v budoucím životě.

Vztah k matce obvykle bývá v období dospívání typický odmítáním všeho, co zavání přílišnou „starostlivostí“. Pubescenti nemají rádi přílišné opečovávání, hlídání, kontrolování a hlavně dávání rad. K tomuto Vágnerová uvádí: „*Pubescenti oběho pohlaví se snaží z pozice pečovaného objektu uniknout. Na nezáměrně a často i proklamovanou nechuť pubertálních dětí přijímat její péči může matka reagovat pocity nevděku a nespravedlnosti. Pečovatelské chování je typické spíše pro matky*“.³⁶ Jiná vazba vztahu ale bude mezi matkou a dcerou, a jiná mezi otcem a synem. Mezi matkou a dcerou se zpravidla jedná o jakési společenství, vzájemně se podporují, dcera si od matky půjčuje oblečení, kosmetiku, snaží se vypadat dospěleji a přitažlivěji. Ne vždy se ale daří roli ženy v dceři matce podpořit. Vágnerová říká: „*V období dospívání může být tento vztah ohrožen vzájemnou rivalitou, vyplývající z potřeby dívky zdůraznit svou vlastní ženskou roli a z potřeby matky tuto tendenci potlačit. Matka může být v této situaci manipulována do pozice konkurentky, mnohdy proti své vůli*“.³⁷ Je to trochu paradoxní situace, protože na jedné straně jsou matky rády, že se dcery přirozeně a dobře vyvíjí, ale na straně druhé přicházejí o jakousi jistotu

³⁵ PLZÁK, M. *Dospělým vstup zakázán*. Praha: Motto, 2003. s. 39. ISBN 80-7246-203-2

³⁶ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. s. 242. ISBN 80-7178-308-0

³⁷ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. s. 242. ISBN 80-7178-308-0

v jejich mateřské roli, a hlavní role, kterou dceři matka má předat a podporovat ji v ní, je role ženská.

Vztah otce a syna má zcela odlišný charakter. Bývá typicky mužsky vyhraněn, otcové razí hesla „chlapi drží spolu“, sdílí zvláštní vzájemnou loajalitu. Vágnerová k tomuto uvádí: „*Významným symbolem proměny vztahů otce a syna je změna poměru jejich fyzických znaků a kompetencí (výška postavy, síly, rychlosti a pružnosti). Stává se, že 15 letý syn otce přeroste a je fyzicky obratnější než otec*“.³⁸

Pravdou ale je, že dospívající syn má potřebu se osamostatnit a o společnost otce již tolik nestojí, jako tomu bylo dříve. Neznamená to ale, že by pro něho otec ztratil význam, naopak. Je pro něj velice důležité vědět a mít jistotu, že kdykoliv ho bude potřebovat, může se na něj obrátit o pomoc. Otcové bohužel někdy trpí určitým zklamáním a to, že jejich syn tíhne ke svým vrstevníkům na úkor času, stráveného s ním, berou spíše jako nevděk. Role otce jako mužské role má stále svoje opodstatnění a dokazuje to i Vágnerová: „*Syn od otce potřebuje podporu v rozvoji mužské role. Otec by mu měl poskytnout takovou zpětnou vazbu, která by podpořila jeho sebevědomí a zároveň fungovala jako korekce. To znamená, že by jej informovala o míře přijatelnosti jeho chování. Otcova reakce by neměla vyjadřovat jen jeho uraženou autoritu. Zpětná vazba je potřebná, ale otec by měl cítit, že může kritizovat a kárat konkrétní chování, které je jedním z mnoha možných projevů, ale neměl by odsuzovat syna*“.³⁹

Je samozřejmé ale, že i ve vztahu k dcerám otec také funguje v mnoha případech jako model mužské role. Dcery se nevědomě snaží hledat partnera, který by splňoval atributy jejich otce (pokud ovšem za to stojí). Častým případem ale je, že buďto dcera, anebo i syn, se ale snaží hledat v životě partnery a partnerky, které naopak tyto atributy nemají. Nejvíce v případech, kdy rodinné zázemí nefungovalo, vyskytl se zde alkoholismus, fyzické týrání, psychické týrání atd.

2.4 Vlastní tělo, jako součást identity a začátek aktivního sexuálního života

³⁸ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. s. 242. ISBN 80-7178-308-0

³⁹ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. s. 243. ISBN 80-7178-308-0

Jak již bylo zmíněno, při hledání vlastní identity je u dospívajících pubescentů vzhled a atraktivita velmi důležitou věcí. Tělesný vzhled a vůbec, to, jak dotyčný vypadá, je v tomto období téma zabírající na pomyslném řebříčku hodnot jednu z předních příček. Vágnerová k tomu uvádí: „*Lze mluvit až o narcistním zaměření. Tento kult těla je navíc podporován obecně platným sociokulturním standartem vysoké hodnoty mládeže a fyzické krásy. V tomto smyslu je adolescent v ideální fázi vývoje. Obvykle má tělo pěkné (někdy dokonce krásné) a slouží mu bez problémů. Vlastní tělo je posuzováno ve vztahu k aktuálnímu standartu atraktivity, je srovnáváno s ostatními adolescenty i aktuálně přijímaným ideálem*“. Je nutno podotknout, že toto se netýká zdaleka jen dívek – mnozí chlapci v čase stráveném v koupelně v tomto období směle dívkám konkurují a otcové jen zoufale krouží hlavou (vždyť je to chlap!) a matky jsou ve střehu, jelikož čekají, kdy si jejich borci fyzicky ublíží při zvedání činek v pokoji, který už nelze nazývat dětským. S tím souvisí přímo i kruté měřítko dnešní doby – čím atraktivnější, tím přitažlivější pro opačné pohlaví, a tím pádem úspěšnější. Nepřímo můžeme tento trend ovšem vypočítat i v běžném profesionálním životě. Najděte na pozicích osobních asistentek generálních ředitelů paní ve středních letech v hnědém kostýmu, s šedivými vlasy na hlavě a s perfektní angličtinou... téměř s jistotou můžeme tvrdit, že nenajdete.

Obecně uznávaný trend je akceptován tedy jak mezi dospívajícími, tak mezi dospělými. Zcela realisticky uvažujícími. Zevnějšek se stal jedním z nejdůležitějších atributů pro vztahy s okolím, pro úspěšnost v kariéře, i pro úspěchy ve vztazích. Krásná dívka nebo chlapec jsou akceptováni téměř za všech okolností. Na rodičích tedy je, vrátíme-li se k původní myšlence, udržet své dítě na zemi, nedovolit mu nijak drasticky ničit tělo (anorexie, bulimie, kulturistika, plastické operace) a snažit se ukázat atraktivitu také v jiných attributech. Takových, které činí člověka člověkem. Například pracovitost, čestnost, ohleduplnost, tolerance nebo pozitivní přístup k životu.

Připadá-li si tedy adolescent dostatečně atraktivní a je se svým vzhledem spokojený, nic mu nebrání v tom, aby zahájil po uplynutí 15 roku lov na stejně atraktivní kamarádky a spolužačky (a naopak), a svůj život obohatil zkušenostmi, o kterých jen slyšel z doslechu, anebo od zasvěcených kamarádů. Zde se nabízí otázka, nejhodnějšího věku, čili vlastně kdy začít? Stejně jako před léty naši rodičové, my jako rodičové, ani současní dospívající neznají vhodnou odpověď. Je to tak velice individuální a citlivá záležitost, kde záleží na tak mnoha faktorech, že každý koho by se na tuto otázku adolescent zeptal, každý by mu řekl jinou odpověď. Velice hezky toto

komentuje Plzák: „*Takže kdy? Na to se ptáte někdy svých rodičů, jindy oblíbených strýčků, tetiček, lékařů, občas i učitelů. Kdy začít se sexem? Často slyšíte, že tehdy, až zjistíte, že se s partnerem máte opravdu rádi. Jenomže to vy už se přece dávno máte, možná od prvního dne. Tuhle otázku kladou častěji dívky než chlapci a já vám teď řeknu proč. Muž jednoduše chce, tak je to zakódované v jeho ústřední nervové soustavě. Dívka ne že by třeba nechtěla, ale brání jí v tom výchovou vypěstovaná ctnost. Jenomže přespříliš ctnosti ji zase dokáže vyřadit z mladistvé pospolitosti. Kluci o ni jednoduše přestanou mít zájem. Bude to tedy spíš dívka, kdo se zeptá, kdy začít*“.⁴⁰ Nutno podotknout, že takové dívce hrozí při brzkém zahájení aktivního sexuálního života větší nebezpečí než chlapci (pomineme-li riziko přenosu pohlavních nemocí), a tím je nechtěné otěhotnění. Předpokládá se ale, že dívky jsou ale od matek dostatečně poučené a snad i vyzbrojené vhodnou antikoncepcí atd. Co se týká chlapců, častější alternativou je nejdříve zalíbení ve vlastním těle a v manipulaci s ním, v masturbaci atd. Tato forma uspokojení zpravidla představuje jen přechodnou fázi a je později nahrazena sexuálním stykem. K zahájení významu sexuality u adolescentů se vyjadřuje Vágnerová: „*Atraktivita druhé pohlaví, zvědavost a náznaky biologicky podmíněného vzrušení vedou většinou k pokusům o heterosexuální erotiku. Její průběh má své typické fáze od držení za ruku, polibky, mazlení typu pettingu až po sám pohlavní akt. První sexuální zkušenost dovršená pohlavním stykem je velmi důležitým mezníkem v životě adolescenta. Je významná nejenom biologicky, ale i z psychosociálního hlediska. Subjektivně představuje jeden z prožitků, symbolizujících jednoznačný přechod do dospělosti, který je chápán jako další důkaz vyrovnání dospělým*“.⁴¹

I při zahájení aktivního sexuálního života adolescentů jsou tady ale stále jejich rodiče, kteří mohou své dítě jaksi usměrňovat, nebo mu pochopitelnou a nenásilnou formou sdělovat takové informace související s riziky, které ho přinutí zodpovědně volit, s kým, za jakých okolností a s jakou ochranou budou pohlavní styk mít. Často se bohužel stává, že jsou adolescenti pod tzv. společenským tlakem, kamarádi nebo okolí mu vlastně nedovolí počkat s pohlavním stykem do vyššího věku. Mohli by se znemožnit v partě kamarádů, spolužáků atd. K tomuto uvádí Vágnerová: „*První sexuální styk má i sociální význam, přispívá k prestiži jedince v adolescentní skupině. Avšak význam této zkušenosti pro hodnocení jedince klesá, resp. se mění. Dvě třetiny českých teenagerů považují v současné době osmnáctiletého člověka bez sexuálních zkušeností za zcela normálního. 43%*

⁴⁰ PLZÁK, M. *Dospělým vstup zakázán*. Praha: Motto, 2003. s. 52. ISBN 80-7246-203-2

⁴¹ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. s. 290. ISBN 80-7178-308-0

*adolescentů dokonce souhlasí s názorem, že je to důkaz jeho pevného charakteru“.*⁴² Nicméně, pokud se podaří s dítětem rodičům vypěstovat si vztah na vzájemné důvěře a podpoře, osobnost a charakter dospívajícího může být poněkud více ovlivněna tím, jak byl vychováván a co mu bylo rodiči dáno, jako základ do jeho života. Záleží už jen na něm, zda je natolik psychicky odolný a vyrovnaný, odvracet ataky vrstevníků ve svém okolí na svoje, podle něj, zcela normální chování, a se sexuálním životem začít až v takovém okamžiku, který bude vhodný právě pro něj.

2.5 Rizika zahájení předčasného aktivního sexuálního života u adolescentů

Mělo by být pravidlem, že již před zahájením aktivního sexuálního života adolescentů by měli rodiče, případně škola, apelovat na základní rizika, která přitom mohou vzniknout. Mimo přenosu pohlavních chorob při promiskuitním životě, nebezpečí internetu a zneužívání (to se týká i dětí po 15 roku věku), je to také těhotenství u dívek a předčasné rodičovství. Doby, kdy naše maminky rodily děti běžně od sedmnácti, osmnácti let, jsou definitivně minulostí. I přesto ale v současné moderní době, kdy děvčata mohou užívat již od 15 let hormonální antikoncepci, anebo chlapec může použít snad dostupný kondom, riziko předčasného těhotenství existuje. Vynecháme-li ne příliš pochopitelné zneužívání dívek, často i přímými příslušníky blízké rodiny, pak se jedná nejčastěji o mladickou nerozvážnost a náhodu, která může ovlivnit další život nejen dotyčné dívky, ale i chlapce, potenciálního otce, a zejména vztahy s vlastní rodinou. Současný svět je tvrdý, a klade na lidi mnoho požadavků, pokud se chtějí v něčem prosadit. Těžkou ránu tak můžou dostat rodiče dcery, kteří mají ambice dopřát jí dobré nebo nadstandardní vzdělání, ale tyto ambice náhle přeruší předčasné těhotenství. Moderní medicína již nabízí spoustu řešení, ale ty nejsou vždy aplikovatelná, a mohou přinést i další rizika do dalšího života těhotné dívky, například neplodnost a nemožnost mít další děti. Vágnerová k tomuto uvádí: *„Adolescentní rodičovství je předčasné, nesaturuje již existující potřebu mít dítě, může ji v nejlepším případě*

⁴² VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. s. 291. ISBN 80-7178-308-0

*nějakým způsobem stimulovat. V adolescenci dominují jiné potřeby, především tendence k emancipaci od rodiny, vztahy s vrstevníky a seberealizace v profesní i zájmové činnosti. Rodičovství bývá v tomto věku většinou neplánované a velice často nechtěné“.*⁴³

Zatímco v dobách před třiceti, čtyřiceti lety nebylo zvláštní potkat s kočárkem a miminkem sedmnáctiletou maminku, dnes můžeme pozorovat spíše opačný příklad. Mladí lidé chtějí nejdříve vystudovat nějakou atraktivní vysokou školu, například v zahraničí, cestovat, užívat si života. Předčasné rodičovství by jim tyto možnosti nejen nedovolilo, ale mohlo by jim v podstatě zničit život. Proto se rodiče snaží před tímto rizikem pohlavního života své děti varovat, a jsou poučeny o různých formách antikoncepce. K tématu Vágnerová ještě podotýká: „*Adolescenti rodičovskou roli vždycky nezvládají a často ji ani vnitřně nepřijímají, nedovedou se s ní ztotožnit. Dítě se nestává součástí jejich osobní identity. Subjektivně nadměrná dávka povinností i omezení se projeví v nespokojenosti s nově vzniklou situací a vznikem obranných mechanismů. Mohou mít charakter agresivity vůči přepokládanému viníkovi (partnerovi) nebo půjde o prostý únik ze situace. Většinou takovou zátěž nevydrží ani partnerství a rozpadá se“.*⁴⁴

Rizika zahájení předčasného sexuálního života jsou tedy jasná a rodiče zde hrají nezastupitelnou roli. Jako ochránci a nejbližší lidé okolí adolescenta, tedy jejich dítěte, mají největší úkol – zajistit vhodnou formou edukaci a poučení, jak se chránit před předčasným rodičovstvím, pohlavními nemocemi, nevhodným chováním, které může mylně adolescenta zavést na cestu, ze které je těžké vracet se zpět, jak lze zvládnout tlak okolí na výběr partnera, nebo začátek jejich pohlavního života apod. Je samozřejmé, že důležitými sociálními vztahy jsou pro adolescent také jejich vrstevníci, přátelé a kamarádi, ale zde musíme počítat s tím, že jejich doporučení, rady a informace se nemusí shodovat s realitou a naopak, můžou takovému neznalému dospívajícímu dosti zamotat hlavu, anebo hůř – ovlivnit jeho další kroky a návyky, které si bude v budoucnu sám tvořit. Vhodnou pomůckou je samozřejmě prověřená odborná literatura, ke které má každý v dnešní době jednoduchý přístup. Častokrát je tento nástroj nejrychlejší cestou, jak pomoci.

Například věnování dobré a kvalitní knihy formou dárku může mladé lidi přivést jen na začátek, a poté lze vhodnou formou navázat dále v komunikaci, třeba debatou o

⁴³ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. s. 292. ISBN 80-7178-308-0

⁴⁴ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. s. 293. ISBN 80-7178-308-0

knize, otázkách k přečteným tématům apod. Nejdůležitější věcí se zdá být tedy se těmito tématům v rodinách nevyhýbat, ale upřímně a s co nejlepším vědomím svým dětem odpovídat na otázky, anebo jim jen naslouchat, vyslechnout jejich problémy, trápení, a snažit se jim poradit tak, aby to bylo přijatelné pro obě strany. Děti si rády povídají o tom, jaké to bylo za dob maminek a tatínků, co mohli, co nesměli, jaké byly jejich první lásky, jak se spolu seznámili atd. Vytváří si tím svůj pohled, třídí názory, má vzor, a rodiče mají nejlepší a nejpřirozenější příležitost, jak své dítě nasměrovat na tu správnou cestu.

3 Vliv internetu a médií na život dětí

3.1 Internet a děti

Internet je mocné médium. V dnešní době můžeme o internetu hovořit jako o fenoménu, který ovládá doslova každého a všude. Díky internetu můžeme pracovat, studovat, interaktivně se učit, můžeme komunikovat, hledat informace, zábavu, povyražení, nakupovat, sdílet fotky, využívat sociální sítě. Je nám dopřáno sledovat pořady on-line, vyhledávat v archivech, poslouchat hudbu, přehrávat filmy. Můžeme si najít cokoli. Možností je opravdu spousta, a záleží na každém zvlášť, co mu vyhovuje nejvíc. Tak jako ve světě dospělých, tak ale i ve světě dětí je internet oblíbeným nástrojem pro využití, a tak jako v běžném životě, i zde v tomto prostředí dětem hrozí bezprostřední nebezpečí. Je primárně na rodičích, jak se k tomu to problému postaví a mělo by být v jejich zájmu detailně sledovat pohyb svých dětí na internetových stránkách. Je zde samozřejmě jistá hranice věku – jinak budeme kontrolovat šestileté děti a jinak šestnáctileté děti. Je nutné si ale uvědomit, že pravidelná kontrola je zde opravdu na místě. Online svět je plný užitečných odkazů, bez kterých si dnešní život nedokážeme již představit, nicméně, též plný nebezpečných lidí a skupin, které jenom čekají na chybu, kterou právě nevědomé dítě může udělat.

Následky bývají někdy bohužel tragické. Začíná to dříve, než si to rodič uvědomí. Dítě ve věku kolem šesti, osmi let (a mnohdy již mnohem dříve), už umí sám zapnout počítač, najít si uloženou pohádku, pustit si DVD, otevřít si internetový

prohlížeč a dobrodružství z názvem „rodič vs. nástrahy internetu“ se nenápadně, ale jistě rozjíždí. Facebook, Google+, Twitter, Instagram, všude na webových stránkách blikající odkazy na erotické stránky, seznamky, různé skupiny na sociálních sítích atd. Časy, kdy největším prohřeškem pro pubertálního dospívajícího mohl být doma pečlivě schovaný erotický plátek s pár fotografiemi laciných děvčat, jsou zdá se definitivně pryč. Je až úsměvné, když si uvědomíme, v jak celkem bezpečné zóně, se pohybovala tehdejší mládež kdysi před dvaceti a více lety, a v jak vysoce nebezpečné se musí naučit existovat dnes. Bohužel, doba se neuvěřitelným tempem vyvíjí a spolu s tím, jsme my všichni nuceni se tomu přizpůsobit. A protože lze předpokládat, že internet, jako médium, nám bude sloužit i hrozit stále více, je potřeba se věnovat i otázce bezpečnosti. A proto se tedy budeme v dalších kapitolách věnovat tématům typu bezpečnost dětí na internetu a vlivu internetu i ostatních médií na jejich vývoj, postoje a život.

3.2 Život dětí ve virtuálním světě

Poslední dobou v našich domácnostech dosti často vídaný jev – maminka nebo tatínek vkročí do pokoje svého syna nebo dcery, a snaží se dítě přesvědčit, aby místo sezení u počítače zavolal nějakému kamarádovi (kterých má v přátelích na Facebooku asi 300), a šli někam ven hrát fotbal, cvičit, sportovat, nebo do kina atd. Ale v 90% případů neuspějí. Doba se změnila a děti čím dál více času tráví před monitory počítačů, než venku se svými vrstevníky. Reálný svět pro ně není tak zajímavý a pohybují se v podstatě neustále na poli virtuality. Jsou tzv. on-line téměř 24h denně, se svými kamarády komunikují výhradně na chatu Facebooku, nebo v lepším případě pomocí sms. Asi největším černým scénářem pro současného dospívajícího je, že bude někde, kde není dostupnost internetu.

Díky virtuálnímu světu si děti mohou před ostatními vylepšovat svoji image, zveřejňováním určitých příspěvků mohou hlásat do okolí svoje názory a postoje, dávat si na profily hezké fotky, aby se zalíbili ostatním apod. Psychologicky vzato, dítě, ale také dospělý, si může díky sociální síti o sobě vytvářet uměle určitý obraz, na základě kterého si přeje, aby ho okolí akceptovalo. Tím více se potom vyhýbá reálnému setkání tváří v tvář, protože se bojí, že skutečnost bude jiný a nebude se už okolí tolik líbit. Dá

se říci, že toto je v jistém ohledu trochu nebezpečná past. Existuje zde reálné riziko, že takový jedinec se bude čím dál tím více izolovat od reálného světa, a nutně se stane člověkem s asociálním chováním. K tomu uvádí Eckertová a Dočekal: „*Tvorbu internetového obrazu (též virtuální obraz, příp. virtuální identita = obraz vaší osobnosti, jak jej vnímá široký okruh uživatelů Internetu) lze ovlivňovat, cíleně i nevědomky. Zdání klame. Kdo vás nezná osobně, nedokáže na Internetu rozpoznat, zdali váš internetový obraz odpovídá realitě, anebo se od ní zásadně liší. Lidé sami se sebou spokojení se zřejmě budou prezentovat více v souladu se skutečností než osoby s nižší dávkou sebejistoty a sebevědomí. Někteří mladí lidé experimentují se svou virtuální identitou, vymýšlí si kreativní přezdívky a nové životní příběhy. Chápu své originálně vytvořené role jako hru. Jiní se pokouší vylepšit či změnit image z reálného světa*“⁴⁵.

Zdá se, že nejvíce ohroženou skupinou jsou tedy děti. Dospělý člověk si přece jen dokáže stanovit svoje hranice, protože musí chodit do zaměstnání, pohybovat se mezi lidmi a být součástí běžné lidské komunikace v přímé interakci. Kdyby nebyl, ztratil by svůj sociální status ve společnosti, kde se běžně pohybuje a třeba i zaměstnání. Což by mohlo mít samozřejmě větší dopad na kvalitu jeho života než například neoblíbenost jeho příspěvků nebo nové profilové fotky na Facebooku. Dostáváme se přímo tedy k fenoménu sociálních sítí. V České republice je jednoznačně nejoblíbenější již zmíněný Facebook. Nutno říct, že Facebook, sám o sobě není špatná věc, ani není zlý. Je však vhodné a nutné znát pravidla, jak jej užívat a nepřivádět sám sebe, nebo kohokoliv jiného do nepříjemných situací. A to se týká zejména dětí.

Eckertová a Dočekal k tomuto uvádějí: „*Touha po přítomnosti na Facebooku roste s věkem dětí a počtem jejich kamarádů z reálného světa, kteří „už tam jsou“*. *Nepřítomnost na Facebooku se dokonce může stát důvodem sociálního vyloučení dítěte ze skupiny vrstevníků, například spolužáků ve třídě. Pak lze jejich snahu „být tam“ pochopit*“⁴⁶. Při tom všem je ale nutné, aby rodič měl zájem o to, jak se jejich dítě prezentuje na veřejně dostupném místě, kterým například Facebook prokazatelně je, a zda se nemůže stát terčem sexuálního nebo jiného zneužívání, šikany apod.

⁴⁵ ECKERTO VÁ, L., DOČEKAL, D. *Bezpečnost dětí na internetu*. 1. vyd.: Brno. Computer Press, 2013. s. 104. ISBN 978-80-251-3804-5

⁴⁶ ⁴⁶ ECKERTO VÁ, L., DOČEKAL, D. *Bezpečnost dětí na internetu*. 1. vyd.: Brno. Computer Press, 2013. s. 105. ISBN 978-80-251-3804-5

V r. 2009 nechala výzkumnou společností TNS AISA bezplatně zhotovit Nadace Naše dítě výzkum, týkajícího se pohybu a chování dětí na internetu. Výzkumu se zúčastnilo celkem 319 rodin s dětmi ve věku 10 - 15 let z celé České republiky. Výzkum se věnoval důležitým tématům a oblastem, které se týkají zejména bezpečnosti dětí aktivně používajících internet a postojem jejich rodičů. Z průzkumu vyplynulo několik velice zajímavých výstupů, o nichž informoval na svých stránkách server o českém internetu – Lupa.cz⁴⁷. Mimo výsledku rozložení používání internetu dle pohlaví dětí na 50:50, a faktu, že jakými si „učiteli“ pohybu na internetu jsou z 85% otcové, z výzkumu vyplynulo, že ve využívání internetu dětmi ve věku 10-15 let jasně vede e-mailová komunikace, poslouchání hudby přes internet (např. Youtube.com), on-line hraní her, stahování hudby, hledání informací do školy, a komunikace pomocí web chatů (ISQ, Skype, Facebook, Messenger).

To ukazuje, jakým směrem se používání internetu vyvíjí, a i když nás od provedeného výzkumu dělí pět let navíc, můžeme předpokládat, že by dnes výsledky nebyly jiné. Možná by se jen snížila hranice věku, od kterého děti internet aktivně využívají. Díky tabletům a jednoduchým ultrabookům, totiž není v současné době příliš těžké děti s touto technikou naučit zacházet. Odtud je už samozřejmě k aktivnímu využívání internetu jen krůček. Bohužel, také jen pomyslný krůček chybí ke zneužití dětí na internetu. Ne vždy si totiž uvědomují, co může být pro ně nebezpečné a co ne, a ne vždy rodiče dbají na kontrolu toho, co jejich děti na internetu dělají. Z dalšího výsledku výzkumu Nadace Naše dítě vyplývají tedy tři nejzávažnější skutečnosti.

Tou první je, že až 37% dětí ve věku 14 - 15 let komunikuje na internetu s lidmi, které vůbec nezná, a z tohoto množství dětí ještě 14% z nich se s někým, koho poznaly na internetu, se osobně setká. Druhou zjištěnou závažnou skutečností je, že více než třetina dětí v této věkové kategorii sděluje cizím lidem své osobní a kontaktní údaje, a třetí, poslední nejzávažnější skutečností je, že až 17% rodičů činnost a pohyb svých dětí na internetu vůbec nekontroluje. A přitom bezpečnost dětí, by měla být na předním místě každého rodiče. Bezpečnosti dětí se tedy budeme podrobněji věnovat v následujících kapitolách.

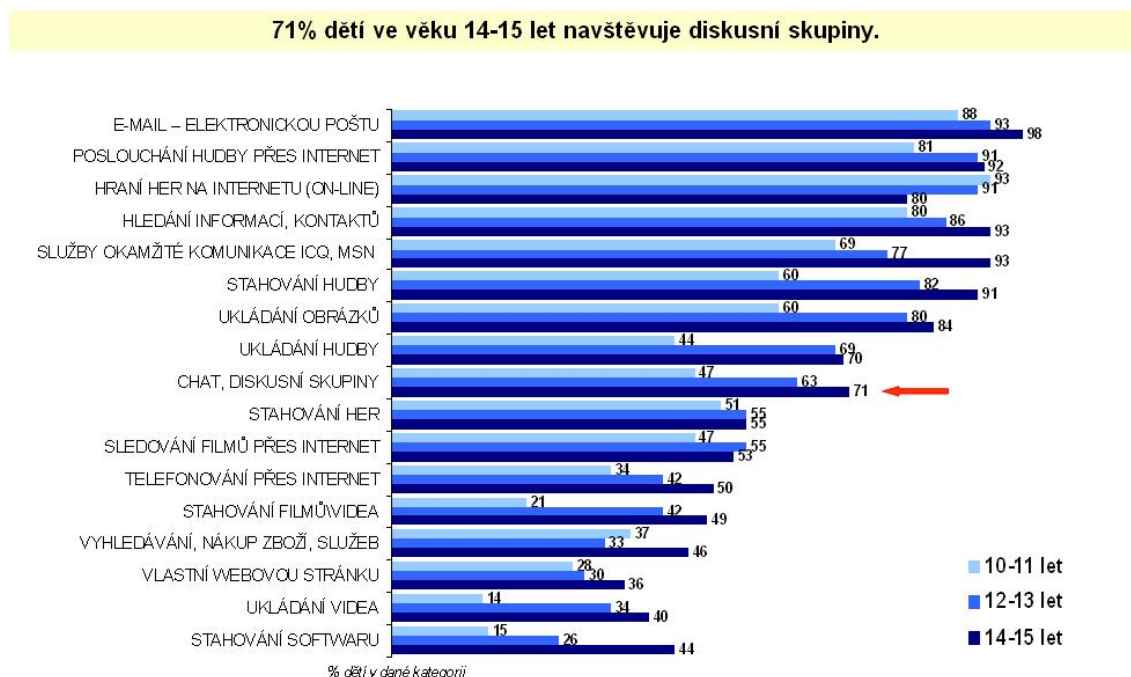
⁴⁷ Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/ceske-deti-a-internet/> [online], [cit. 2014-10-28]

Obrázek 3: Maslowova pyramida potřeb pro 21. století

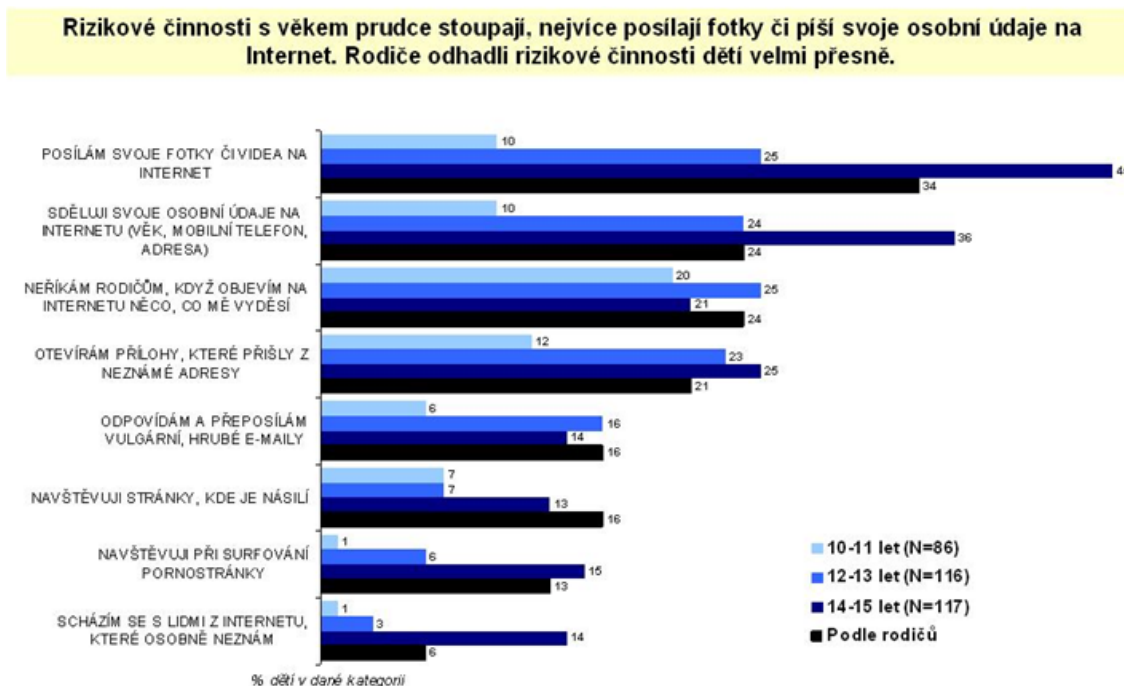
Zdroj: <https://www.facebook.com/cilichili/photos/a.62331307262.73183.53493152262/10152123216297263/> [online], [cit. 2014-11-16]

Obrázek 4: Graf znázornění nejvíce využívaných funkcí internetu u dětí 10-15 let

Zdroj: <http://www.lupa.cz/clanky/ceske-deti-a-internet/> [online], [cit. 2014-10-28]

Obrázek 5: Graf znázornění rizikových činností dětí na internetu ve věku 10 – 15 let

Zdroj: <http://www.lupa.cz/clanky/ceske-deti-a-internet/> [online], [cit. 2014-10-28]

3.3 Bezpečnost dětí na internetu

Důvěřivost a nezkušenost dětí je živnou půdou pro různé typy lidí, které mohou přímo nebo nepřímo děti ohrozit. Ať už nevhodnou komunikací, vydíráním, vyhrožováním nebo nalákáním dítěte k osobnímu setkání atd. Tyto zajisté nepříjemné zkušenosti pro děti i rodiče mohou být eliminovány, pokud rodiče včas děti varují a poučí o tom, co jim hrozí, kde a jak se bránit. I maximálně poučené dítě může podlehnout tlaku šikovného manipulátora a proto je opravdu nutné důrazně s dětmi bezpečnost komunikovat, a i aktivně provádět prevenci. To znamená zejména kontrolovat dětem počítače, internetové stránky, které navštěvuje, případně i požádat za jeho přítomnosti o ukázání profilu na sociální síti, zprávy, komu a co píše atd. Samozřejmě, že dětem toto nevyhovuje a dokážou se při takové kontrole adekvátně rozčílit, ale je nutné jim naše kroky vysvětlit a stejně tak zohlednit i oboustranné podmínky, za kterých kontrolu lze namátkově nebo pravidelně dělat. Vzájemná důvěra je totiž velmi důležitá. Eckertová k tomu uvádí: „Nejdůležitější je vzájemná důvěra. To

platí zejména tehdy, když chcete (a potřebujete) vědět, co vaše děti dělají na internetu. Internet jim sice můžete zakázat, ale se vám podaří jenom v okamžiku, kdy je dítě doma. Jakmile vyrazí do školy nebo ke kamarádům, nemáte šanci“⁴⁸.

Tak jako děti varujeme a učíme je, že se nemají bavit s cizími lidmi nebo si od nich brát různé pamlsky, musíme děti také se naučit pohybovat po světě internetu tak, aby nebyly ohroženy. Jak fyzicky, tak psychicky. Bohužel, v anonymním světě internetu je více než jednoduché se vydávat za někoho jiného, a často dochází právě ke zneužívání nezletilých dětí. Děti jsou důvěřivé, a proto není pro různá individua příliš obtížné s dětmi navázat vztah, který se později může zvrhnout v různé trestné činy. Eckertová přímo říká: „Pamatujte na to, že nebezpečí na Internetu číhají kdekoliv. Sociální sítě nejsou nijak více (či méně) nebezpečné než jiná místa. Chaty, ohlasy pod články, blogy, diskuze, maily, SMS, vše může směřovat například ke komunikaci dítěte s pedofilním zločincem, podvodníkem, vyděračem. Svět se mění, děti mají běžně „chytré telefony“ a v nich možnost připojení na Internet. Ačkoliv jim rodiče za tuto službu neplatí, děti se připojují na Internet přes WiFi sítě. Netuší, zda jsou zabezpečené, zda je někdo nemůže odposlouchávat, získat jejich hesla, hacknout účty na sociálních sítích. Rodiče často netuší, že je nutné omezit možnost volání i SMS na zpoplatněná čísla – o problému se dozví až poté, co je překvapí faktura na (až) desítky tisíc korun“⁴⁹. Téměř každý den se v médiích dozvídáme o nějakém trestném činu, souvisejícím s internetem. Podvodné služby, finanční machinace, útoky hackerů na bankovní účty fyzických osob, a bohužel i zneužitých dětí. Proto je více než nutné děti na nebezpečí předem upozornit a poradit jim, jak se takovým problémům vyhnout. Mezi pravidla bezpečného provozování internetu pro děti tedy patří i těchto několik rad Eckertové:

- *Nedávej nikomu adresu ani telefon. Nevíš, kdo se skrývá za monitorem.*
- *Neposílej nikomu, koho neznáš, svou fotografii a už vůbec ne intimní.*
- *Udržuj hesla k e-mailu i jinam v tajnosti, nesděluj je ani blízkému kamarádovi.*
- *Nikdy neodpovídej na neslušné, hrubé nebo vulgární maily a vzkazy.*
- *Nedomlouvej si schůzku na Internetu, aniž bys o tom řekl někomu jinému.*
- *Pokud narazíš na obrázek, video nebo e-mail, který tě šokuje, opusť webovou stránku.*

⁴⁸ ECKERTOVÁ, L., DOČEKAL, D. *Bezpečnost dětí na internetu*. 1. vyd.: Brno. Computer Press, 2013. s. 32. ISBN 978-80-251-3804-5

⁴⁹ ECKERTOVÁ, L., DOČEKAL, D. *Bezpečnost dětí na internetu*. 1. vyd.: Brno. Computer Press, 2013. s. 36. ISBN 978-80-251-3804-5

- *Svěř se dospělému, pokud tě stránky uvedou do rozpaků nebo vyděsí.*
- *Nedej šanci virům. Neotvírej přílohu zprávy, která přišla z neznámé adresy.*
- *Nevěř každé informaci, kterou na Internetu získáš.*
- *Když se s někým nechceš bavit, nebav se⁵⁰.*

Ani po přečtení těchto pravidel ale prevence nekončí. Nikde neexistuje univerzální návod, jak se cítit ve světě internetu bezpečně. Doporučuje se s dětmi komunikovat a otevřeně se ptát, případně ubezpečit, že pokud by k něčemu došlo, mohou se na své rodiče bez zábran obrátit pro radu a pomoc.

3.4 Rodiče, internet a média

Už jsme si podrobněji ujasnili, jak poučit děti a upozornit je na nebezpečí internetu. Nicméně též dospělí lidé mnohdy chybují a téměř fatálně sebe, i své děti, vystavují nebezpečí zcela dobrovolně. Řeč je zejména o sdílení informací a fotografií svých dětí, které na internet vůbec nepatří. Rodiče nejen ochotně sdělují svým „přátelům“, kde jsou, co dělají atd., ale zveřejňují i naprosto nevhodné fotografie svých dětí, které zveřejnění samozřejmě samy nemohou zabránit. Nedávný případ můžeme najít například na oblíbené webové stránce www.e-mimino.cz. Stránky navštěvují zejména maminky na mateřské dovolené, nebo i pracující maminky, kde mezi sebou sdílejí zážitky, témata, problémy, a fotografie svých dětí. Je až k nevíře, že u inzerce na šálu, kterou jistá maminka chtěla prodat, se objevuje fotografie její asi tříleté, zcela nahé dcery, která je oblečená pouze do šály, čepice a kozaček. Už jen pohledem můžeme konstatovat, že působí jako nabídka dcery k různým účelům, s radostí pro všechny pedofily.

Jiná fotografie ukazuje asi dvouletou dceru čůrající na bobku, s naprosto nevhodně odhaleným přirozením. Dalším příkladem může být třeba na Facebooku informace matky, o své malé dceři, která se musí v určitou hodinu a den pravidelně sama vracet z kroužku parkem a povzdechem, jaký že má o ní strach v tom jejich strašném a nebezpečném okolí bydliště, ještě s konkrétním uvedením městské

⁵⁰

čtvrti...Opět návod s naprosto přesným časovým rozvrhem pro jakéhokoliv chorého násilníka či pedofila, kde ukojit svou deviantní touhu. Jak je vidět, ani dospělí lidé mnohdy netuší, co může vyvolat nebezpečnou reakci u různých lidí, a zbytečně tak přivádějí do nepříjemných situací sebe i své děti.

Už jsme si řekli, jak extrémně důležitá je bezpečnost dětí na internetu. Poučili jsme se z konkrétních příkladů, výzkumu i mnoha dalších faktů. Pro účely této diplomové práce ale budeme hovořit o dalších skutečnostech, které ovlivňují nejen bezpečí dětí, ale i jejich psychiku, zdravý vývoj, informovanost, vztah k erotickým podnětům, samotné erotice, médiím i vzájemným vztahům s vrstevníky, rodiči a nejbližším okolím. Setkat se v dnešní době s čímkoliv, kde figuruje erotický obsah, není vůbec žádný problém. Sex a erotika na nás hledí ve skryté formě téměř všude. „Inteligentní“ reklamy v televizi i na billboardech, které nás mají seznámit s konkrétním produktem, ale nabízen je ve dvojsmyslném podání, filmy a seriály, vysílané v běžném vysílacím čase, tj. před 22 hodinou, blikající reklamy na sex a seznámení na internetu, obrázky nahých či lascivně obnažených žen, případně celebrit atd.

Zatímco v dobách před několika desítkami let nebylo téměř možné shlédnout otevřeně erotický obsah v čemkoliv a kdekoliv, a vrcholem eroticky zpracované vizualizace byly v kinech série filmů o Angelice, Markýze Andělů, v současné digitální době stačí otevřít internet, zapnout televizní přijímač, popřípadě pouze vylézt ven z bytu, a nestačíme se divit. A že erotika pozvolna proplouvá do oblastí všech úrovní našich životů, dokazuje i reklamní kampaň některých politických stran, které neváhaly pro získání hlasů svých voličů klesnout i takto hluboko. Eroticky laděné billboardy byly k vidění téměř všude po celé České republice. Kandidátky se svlékly do negligé nebo svoje oblečení rovnou odložily úplně, motta politických stran obsahovaly dvojsmysly a necudné fotografie.

Dospělý člověk se pouze podívá, pousměje a jde dál, ale co si asi pomyslí dítě v pubertálním věku? Že všechno souvisí se sexem a erotikou? Že je normální vidět na politických billboardech ležící ženy ve spodním prádle, případně vidět ženský klín na černobílé fotografii? K čemu vlastně média všeobecně děti vedou, a jak moc je ovlivňují v jejich názorech? Už jsme si řekli, že primární základnou pro vývoj a postoje dítěte je bezesporu jeho rodina. Rodina dítě vychovává, vede, učí ho. V další úrovni nastupuje škola, kamarádi, vrstevníci atd. Ale i přitom všem, jsou tu externí aspekty,

které ať chceme nebo nechceme, dítě ovlivňují. A to negativně i pozitivně. Média do těchto aspektů patří také. Buermann k tomu uvádí: „Leckterý člověk z generace nových rodičů, vychovatelů a učitelů tak s oblibou poukazuje na to, že on sám přece s médii vyrůstal, aniž by se mu kdy dostalo speciální mediálně-pedagogické výuky, a přesto dokáže relativně dobře s jejich výzvami a riziky zacházet. Za prvé je třeba blíže se podívat na ono „relativně dobře“; i mnoho dospělých má totiž daleko k tomu, aby se dokázali vždy suverénně utkat se svody a nebezpečími mediálního světa. Za druhé musíme neustále zdůrazňovat, že právě za posledních třicet let došlo k enormním změnám, co se mediální nabídky týče“⁵¹. O vlivu médií na mládež, jejich postoje a názory tedy není vůbec pochyb, proto se tedy této problematice budeme věnovat podrobněji v dalších kapitolách.

Obrázek 6: Billboard politické strany ČSSD pro volební kampaň na podzim 2014

Zdroj: <http://www.mediaguru.cz/2014/10/predvolebni-komunalni-kampane-smes-bizarnosti-a-amaterismu/> [online], [cit. 2014-10-28]

⁵¹ BUERMANN, U. *Jak (pře)žít s médii*. 1. Vyd. Hranic: Fabula, 2009. s. 172. ISBN 978-80-86600-58-1.

Obrázek 7: Billboard politické strany ANO pro volební kampaň na podzim 2014

Zdroj: <http://www.mediaguru.cz/2014/10/predvolebni-komunalni-kampane-smes-bizarnosti-a-amaterismu/> [online], [cit. 2014-10-28]

3.5 Role médií ve formování postojů a názorů dospívajících dětí

Jak jsme již zmínili dříve, mimo faktorů vnitřního prostředí dítěte, kterými jsou zejména rodina, nejbližší okolí, ale například i genetické informace, dědičné dispozice atd., velmi důležitým faktorem, které formuje dospívajícího ve všech oblastech je také prostředí vnější. Oba dva činitele, tedy vnitřní i vnější prostředí, ovlivňují psychický vývoj dospívajícího a z hlediska výchovy je nutné brát oba faktory v potaz. K tomu uvádí i Vágnerová: „*Prostředí ovlivňuje psychický vývoj individuálně specifickým způsobem, který závisí jak na kvalitě, intenzitě a době působení tohoto prostředí, tak na dědičných předpokladech, které jsou jím stimulovány. Vývoj psychických vlastností lež do určité míry ovlivňovat. Každý jedinec je spoluvytvářen prostředím, v němž žije. Aby v něm mohl uspokojivě existovat, musí se mu přizpůsobit a akceptovat jeho požadavky, případně se může pokusit je změnit, aby lépe vyhovovalo jeho potřebám. Pro rozvoj psychických vlastností jsou nejvýznamnější sociokulturní vliv. Představují soubor podnětů, které obvykle působí v rámci*

*sociální interakce*⁵². Také odborníci se tedy shodují v tom, že vnější vlivy nutně na dospívajícího se jedince působí, a do těchto vnějších vlivů můžeme zahrnovat i oblast všech dostupných médií, které známe. Než se budeme konkrétně zabývat touto problematikou, zopakujme si, co vlastně média jsou a kde všude se s nimi můžeme setkat.

Samotné slovo „média“ vzniklo původem z latiny (medium) , a v překladu znamená prostředek, zprostředkování či činitele, prostředky komunikace a masové komunikace⁵³. Média můžeme konkrétně dělit na tisk, rozhlas, televizi a nová média, která jsou založená na digitálním zpracování a přenosu dat, tj. elektronická média. Musil k tomuto uvádí: „V běžném denním styku (žurnalistika, politika) se termín médium používá jako souhrnné označení technických prostředků a sociálních systémů sloužících hromadné komunikaci (tisk, rozhlas, televize, internet, film, video, nejrůznější zvukové záznamy, domácí kino, multimédia apod.). Rozumí se jím tedy jak technický prostředek, tak i příslušná instituce (teorie komunikace a tím spíše teorie informace samozřejmě pracují s přesnějšími definicemi)⁵⁴.

Média slouží ke zprostředkovávání obsahů mezi dvěma různými subjekty. Nesmíme zapomenout, že nejstarším a nejpřímějším médiem zůstává stále řeč. Ta totiž umožňuje vyjadřovat pocity, myšlenky, názory a následně je bezprostředně sdělovat ostatním. Ovšem tato mluvená řeč je vázána na to, že se mluvčí (komunikátor) a posluchač (příjemce) nacházejí současně na jednom místě. Vývoj médií umožnil tuto bariéru zbourat, a dnešní moderní informační technologie čas a prostor téměř neomezují. Zvyšuje se mobilita lidí, chytré telefony mají zabudované různé technologie, stačí mít aktivní připojení na internet nebo wi-fi, a za pár vteřin se můžeme na druhém konci světa dozvědět, co se právě děje v naší domovské zemi. Zábavná funkce médií pomalu dotahuje primární úkol médií zejména informovat a podávat čerstvé aktuality svým posluchačům a čtenářům. Můžeme říci, že za posledních 30 let došlo k nadměrnému vývoji médií, a moderní technologie nám nabízí možnosti, o kterých si mohli nechat naši prarodiče jen zdát.

⁵² VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. s. 19. ISBN 80-7178-308-0

⁵³ Zdroj: <http://slovník-cizích-slov.abz.cz/web.php/slovo/medium> [online] [cit. 2014-10-28]

⁵⁴ MUSIL, J. *Úvod do sociální a masové komunikace*. Vyd. Praha: UJAK, 2004. s. 9.

Média jsou tedy všude mezi námi. Čteme knihy, noviny, časopisy, informační brožury, díváme se na televizi, posloucháme rozhlas, sledujeme internet, chodíme do kina na filmy. Dá se říci, že bez médií si svůj život již dnes nedokážeme představit. Média nás informují o současném dění, ukazují nám stav naší společnosti, dopřávají nám i zábavu a poučení, stejně tak jako frustraci, strach a obavy. Útočí na nás téměř ze všech koutů, a je velmi obtížné se v nich zorientovat a vybrat si po osobní analýze informace, které budeme akceptovat, a které akceptovat nebudeme.

Dostáváme se tedy pomalu ke skutečnosti, kterou by každý rodič měl mít na paměti. Dospělý jedinec si sám dokáže (ve většině případů) zanalyzovat, co je pro něj dobré, vyhovující a žádoucí vidět a vědět. Naproti tomu dítě, ve věku kolem 10 – 15 let, musí být buďto psychicky nadprůměrně vyzrálé, aby bylo schopno si takovou analýzu samo zpracovat, anebo mít za sebou někoho, kdo to bude dělat za něj. Tady funguje zejména tedy role rodiče, který má za své dítě zodpovědnost a mělo by ho zajímat, co a kdy sleduje, jak ho to ovlivňuje, nebo dokonce ohrožuje v jeho vývoji. Na to, co se vysílá v televizi, v rozhlasu, a objevuje se také na internetu, existují v našich podmínkách kontrolní orgány, jako jsou Rada pro rozhlasové a televizní vysílání, Rada České televize, Rada Českého rozhlasu atd., ale ne vždy se podaří nevhodnému vysílání určitých pořadů zabránit. Média vstupují do našich životů téměř denně, a pro rodiče je čím dál těžší děti od nevhodných pořadů udržet v bezpečné vzdálenosti. Říčan dává toto doporučení: „ *Učte děti vybírat! Kdo dnes sleduje a má alespoň trochu soudnosti, ví, že to není snadné. Častou chybou je sednout k televizoru a zapnout ho, když zrovna máte chuť se dívat. Zapnutý televizor působí jako magnet, i mizerný pořad nás něčím zaujme; třeba ho kritizujeme, ale televizor nevypneme. Je třeba naplánovat sobě samotným a do určitého věku i dětem, co se bude sledovat*“⁵⁵. Je to samozřejmě nelehká role. Rodiče bývají většinu času v zaměstnání, domů se dostávají k večeru, a pokud je dítě až do jejich příchodu doma samo, pak má příležitost se dívat na pořady dle vlastního výběru, případně si je pustit na internetu atd. Dnešní moderní doba je úžasná s ohledem na to, jak moc se technologie rozvinula, a co nám nabízí za možnosti v oblasti médií, ale zároveň tyto možnosti můžou způsobit v dětských hlavách spíše chaos a zmatek, a s tím i psychické problémy, problémy ve škole, v rodině, s kamarády atd.

⁵⁵ ŘÍČAN, P., PITHARTOVÁ, D. *Krotíme obrazovku*. 1. Vyd. Praha: Portál, 1995. s. 35. ISBN 80-7178-084-7.

3.6 Nevhodné pořady v českých televizích

Nemusí se vůbec jednat o náhodu. Jste rádi, že se na chvíli přes den zastavíte, zasednete se svým synem, nebo svou dcerou, v pubertálním věku před televizi před 22 hodinou, a pustíte si nějaký pořad, který zrovna v televizi běží. Například Mistrovství svět v hokeji. Placená reklama platí i na ledě, a v době zápasů na prestižním turnaji obzvlášť. Tak tedy v několika vteřinové pauze, než hokejisti objedou led a dobruší na vhazování, televize pustí reklamu. Jaké překvapení ale – z obrazovky se na vás usmívá krásná mladá žena v latexovém oblečku červené barvy, s ňadry téměř vypadávajících z korzetu, tu přiskočí další, a obě děvčata se záhy vrhají na herce, který představuje roli ďábla. Vše doprovázeno patřičnými zvuky, napodobujících ženštiny z erotických linek, vyzývajícími gesty, ochmatáváním ďáblíka a ukončeno jasným sdělením, že na podporu erekce je nejlepší prostředek s názvem XXX. Ta chvíle trapného ticha je asi v tomto případě všude stejná. Vám, i vašim dětem je jasné, o co tady jde, a jediné, co v tu chvíli lze udělat, je taktně těch pár vteřin hrůzy vydržet a dělat, že se nic nestalo. Mimochodem, zrovna tato konkrétní reklama byla po nelibých reakcích diváků z vysílání okamžitě stažena, a zasloužila se o to právě Rada pro rozhlasové a televizní vysílání.

A příkladů na nevhodné reklamy nebo pořady můžeme najít více. Rada pro rozhlasové a televizní vysílání na svém zasedání v červenci 2014 řešila celkem 39 stížností, zaslanými za období od 23. 06. do 14. 07. 2014⁵⁶. Mimo jiné na reklamu na kondom, jogurty, prostředky na zvýšení erekce, ale také zneužití státního znaku, používání výrazu Facebook aj.

Problematické pořady se ale netýkají jenom souvislosti s erotikou. Jak Rada zaznamenala, během letošního roku narostl také počet tzv. denních krimiseriálů, na které se během dne mohou dívat i děti v době normálního vysílacího času, tj. od šesté hodiny ranní až do hodiny dvaadvacáté⁵⁷. V krimiseriálech, většinou zahraniční produkce, se mohou děti za bílého dne potkat s vraždami, znásilňováním, loupežemi, drastickými

⁵⁶ Zdroj: http://kultura.idnes.cz/stiznosti-televizni-rade-0yv-/televize.aspx?c=A140725_172035_televize_spm [online] [cit. 2014-10-28]

⁵⁷ Zdroj: http://kultura.idnes.cz/krimiserialy-003-/filmvideo.aspx?c=A140306_140651_filmvideo_ts [online] [cit. 2014-10-28]

záběry z dopravních nehod, pitvami, mrtvolami atd. Hojně se využívá filmových triků, ale dětem může shlédnutí takových jevů vážně narušit psychiku a způsobit jim problémy, např. s větším strachem, ošklivými sny, špatným spánkem, pomočováním atd. Říčan k tomuto podotýká: „*Násilí na obrazovce především láká k napodobení, děti se třeba zkoušejí šikanováním bezbranných spolužáků, co viděly na videu. Ale i když to přímo nenapodobují, oslabuje se jejich schopnost soucitu a probouzí se v nich nebezpečné zalíbení v krutosti, případně v destruktivitě, v ničení věcí. U jiných dětí může sledování násilných pořadů vést k bázlivosti, k přílišnému strachu z násilí, ke zbabělému chování. I to je nebezpečné*“⁵⁸.

Je samozřejmé, že rodič nemůže být se svým dítětem dvacet čtyři hodin denně a kontrolovat, zda se dívá v televizi na ten či onen pořad, zejména proto, že musí chodit do zaměstnání a vrací se většinou domů až pozdě odpoledne, ale i tady může fungovat regulace. To znamená buďto tzv. rodičovský zámek na určité nevhodné televizní kanály a internetové stránky anebo jasná pravidla, na co se děti dívat můžou a na co už ne. Zde musí ale fungovat i důvěra, a možnost namátkové kontroly, např. v historii prohlížeče atd. Nevhodných pořadů a odkazů na internetu je ale bohužel příliš velké množství, stačí upoutávky v televizi, reklamy na internetu aj. A není pouze v moci rodičů toto eliminovat a tím své děti chránit. Ale jak jsme již uvedli dříve, nejen rodiče a blízká rodina může dětem poskytnout jakousi ochranu ve formě poučení. Nezastupitelnou roli zde hraje také škola, která v rámci svých učebních osnov může zařadit základní témata, související s médii a s bezpečností v mediálním světě, do předmětu Mediální výchova, anebo jako průřezové téma do jiných vyučovaných předmětů.

Připomenout můžeme i zajímavou spolupráci České televize s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, v rámci zahájení vysílání veřejnoprávního programového okruhu ČT :D, který vysílá pro děti ve věku od 4-8 let, a 8-12 let. Spolupráce byla zahájena podepsáním memoranda v únoru 2013 o vzájemné spolupráci a za hlavní cíl má rozvoj v mediální gramotnosti, vzdělávacích pořadů a také zajistit garanci bezpečného webového prostoru pro děti na stránkách www.decko.cz, kde mohou naleznout inspiraci a v praxi využitelné nástroje i pedagogové.

⁵⁸ ŘÍČAN, P., PITHARTOVÁ, D. *Krotíme obrazovku*. 1. Vyd. Praha: Portál, 1995. s. 19. ISBN 80-7178-084-7.

3.7 Legislativní opatření regulačních orgánů v ČR

V České republice, stejně jako v dalších vyspělých státech Evropy, existují tzv. regulační orgány, které dohlíží na vysílání v rádiích, televizi i jiných médiích. Mezi regulační orgány v ČR patří Rada pro rozhlasové a televizní vysílání (RRTV), Rada pro Český rozhlas (Rada ČRo), Rada pro Českou televizi (Rada ČT). Regulace probíhá také na úrovni Evropy (např. Rada Evropy, Evropská úmluva o příhraniční televizi aj.). Na úrovni Evropské unie pak existuje např. Televize bez hranic anebo Směrnice o audiovizuálních multimediálních službách⁵⁹. Hlavním regulačním orgánem ale zůstává Rada pro rozhlasové a televizní vysílání, která reguluje oblast vysílání i služeb na vyžádání. RRTV byla zřízena zákonem č. 231/2001 Sb. jako správní úřad, který vykonává státní správu v oblasti rozhlasového a televizního vysílání a převzatého vysílání, dohlíží na zachovávání a rozvoj plurality programové nabídky a informací v oblasti rozhlasového a televizního vysílání a převzatého vysílání, dbá na jeho obsahovou nezávislost a plní další úkoly stanovené právními předpisy. Do působnosti a kompetencí RRTV patří dále:

- ✓ udělování, změny a odnímání licencí k provozování rozhlasového a televizního vysílání,
- ✓ vydávání, změny a zrušování rozhodnutí o registraci k provozování převzatého vysílání,
- ✓ vedení evidence provozovatelů vysílání a převzatého vysílání,
- ✓ monitorování vysílání a ukládání sankcí podle zákona č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání,
- ✓ vedení Evidence poskytovatelů audiovizuálních mediálních služeb na vyžádání,
- ✓ ukládání sankcí podle zákona č. 132/2010 Sb., o audiovizuálních mediálních službách na vyžádání,
- ✓ monitorování obsahu audiovizuálních mediálních služeb na vyžádání

⁵⁹ ROZEHNAL, A. *Mediální právo*. 3. Vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o. , 2012. ISBN 978-80-7380-383-7

- ✓ Rada RRTV je složena ze 13 členů, které jmenuje a odvolává předseda vlády na návrh Poslanecké sněmovny, funkční období členů je 6 let⁶⁰.

Jak jsme již uvedli v předchozích kapitolách, dohled nad omezením vysílání nevhodných pořadů pro děti a mladistvé, zejména v televizi, přebírá právě RRTV. Na internetových stránkách RRTV jsou volně přístupné zápisy ze všech schůzí, které RRTV za uplynulé období uskuteční. Např. v zápisu z března 2014 můžeme zjistit, že hlavním tématem schůze byl alarmující nárůst počtu odvysílaných krimi-epizod, v čase mezi 6:00-22:00 hodinou. A jednalo se celkem o meziroční nárůst o 33%. Dle Tiskového prohlášení RRTV tak tedy za období dvou týdnů intenzivního sledování a rešeržování všech kriminálních epizod, včetně repríz na programech ČT1, NOVA, Nova Cinema, Prima, Prima COOL, Prima love, TV Barrandov a Fanda bylo zaznamenáno celkem 506 epizod kriminálních seriálů, přičemž 349 jich bylo odvysíláno v již zmíněném časovém úseku mezi 6:00-22:00 hodinou, což tvoří 69% z celkového počtu odvysílaných epizod⁶¹. Jako riziko vidí RRTV zejména dlouhodobé sledování pořadů s touto tematikou pro nezletilé, hlavně v souvislosti s narušením psychického stavu dětí, a ohrožením jejich mravní výchovy.

Ačkoliv RRTV udělila již desítky správních pokut různým televizním stanicím, zvyšující se trend se jí nedaří zastavit. Je evidentní, že na všech televizních programech nefunguje správně tzv. samoregulace, kdy sami provozovatelé a programoví ředitelé nedokážou množství vysílaných kriminálních seriálů omezit, anebo alespoň změnit jejich vysílací čas po 22:00 hodině. Říčan k problému násilí na televizních obrazovkách připomíná Petici z r. 1994, kterou podepsali přední čeští spisovatelé a umělci, a obrátili se na poslance Parlamentu:

„České dítě této doby vidí víc stříkající krve, než voják v první linii. Zná víc rafinovaných způsobů mučení než zkušený gangster. Lidé, kteří mu zemřeli před očima, by naplnili obrovský masový hrob. Masmédia mu běžně nabízejí pohled na drcené kosti a vyhřezlé vnitřnosti. Ukazují mu bolest bez soucitu a smrt bez lítosti. Sadistické ničení živého těla je mu často předváděno

⁶⁰ Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/cz/media-a-audiovize/rozhlasove-a-televizni-vysilani/rada-pro-rozhlasove-a-televizni-vysilani-515/> [on-line] [2014-11-16]

⁶¹ Dostupné z: <http://www.rrtv.cz/cz/files/press/tisková%20zpráva%20-%20krimi%20def.pdf> [on-line] [2014-11-16]

jako užitečná dovednost. Dopouštíme, aby naše děti citově i rozumově zrály v kultuře, v níž je utrpení zlehčován a násilí oslavováno. Tento vliv nezůstane bez následků. To dokládá řada statistik a závažných vědeckých prací, ale stačí použít zdravého rozumu. Všechny kulturní vzory – i ty nejhorší z nich – svádějí k napodobování a děti jsou vůči nim nejbezbrannější. Kriminalita naší mládeže stále roste. Máme důvodné podezření, že propagace surovosti, která zaplavila média a trhy, se na tom velkou měrou podílí. Jsme spoluvůrci kultury této země a víme, že i my neseme odpovědnost za její přítomnost i budoucnost. Kdybychom nevěřili v možnost umění ovlivnit citění lidí, naše práce by ztratila smysl. Proto zvedáme svůj hlas proti nebezpečí, jehož sílu už dnes rozpoznáváme. Žádáme Parlament České republiky o legislativní úpravu této problematiky“⁶². Nutno podotknout, že uvedenou petici v r. 1994 podepsalo téměř 100.000 lidí a uvítal ji i prezident republiky. Bohužel, poslanci pro změnu k lepšímu nic neudělali, ale alespoň Česká televize tuto výzvu reflektovala a dle Říčana, trochu „přibrzdila“⁶³. Jak ale můžeme vidět, uplynulo téměř dvacet let, a problém je ještě horší, než se zdál tehdejší společnosti. Můžeme si klást otázku, jak je to možné? Jak to, že ani po dalších dvaceti letech nejsou programoví ředitelé a zodpovědní lidé za vysílání jednotlivých televizních programů změnit strukturu vysílání a neohrožovat děti a mladistvé? Vezmeme-li v úvahu, že k násilí se přidala i otevřená propagace erotiky v běžném vysílacím čase, kdy se na televizi dívají děti, dostáváme se trochu do jakéhosi vzduchoprázdna, a problém se zdá být neřešitelným.

Vítáme tedy zásah regulačních orgánů a jejich mravenčí práci při odhalování porušení zákona, reakce a prověřování stížností od občanů-diváků, a nezbývá než doufat, že se situace nebude alespoň zhoršovat. Legální zodpovědnost je zřejmá, rodičovská zodpovědnost je povinná. Apelujme tedy hlavně na rodiče samotné, aby se zajímali o to, co jejich děti sledují v televizi nebo vyhledávají na internetu. Nikdo jiný jejich děti lépe neohlídá, než oni sami. Psychologové i odborníci se shodují v názoru, že příliš násilí, sexu a špatných příkladů vážně narušují psychiku i mravní vývoj dětí, příkladů je v poslední době bohužel příliš – televizní zpravodajství přináší reálné záběry poprav mučených zajatců, střelících vojáků do civilistů, teroristické útoky, seriály

⁶² ŘÍČAN, P., PITHARTOVÁ, D. *Krotíme obrazovku*. 1. Vyd. Praha: Portál, 1995. s. 23. ISBN 80-7178-084-7.

⁶³ ŘÍČAN, P., PITHARTOVÁ, D. *Krotíme obrazovku*. 1. Vyd. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-084-7.

nabízí pitevní stoly s vyhřezlými vnitřnostmi mrtvol, pohlavní styk je ukazován v celé své „kráse“. Svět venku je drastický, ale uvnitř našich domovů lze laskavou formou děti připravit na to, že ne všechno je venku v pořádku, a záleží hlavně na tom, co jim rodiče sami dají jako základ jejich morálních hodnot, potřebných pro jejich další život. Na místě je i příprava dětí na různá nebezpečí, která na ně bohužel tam venku číhají. Ať už se jedná o bezprostřední nebezpečí přímou konfrontací dítěte s násilím na obrazovce, v počítačových hrách, on-line hrách, ohrožením dítěte ze stran pedofilů, kteří se neštítí absolutně ničeho, a jejich základna pro obtěžování dětí je právě internet a využívání důvěřivosti dětí, anebo třeba jen šikanování spolužáků, kteří si zkoušejí sílu a scény z krvavých filmů a her na fyzicky slabších spolužácích.

Láska, důvěra, zájem o děti a jejich volný čas, ale i přísnost a otevřenost rodičů ke svým dětem může pomoci k tomu, že se děti ve stavu ohrožení zachovají tak, jak mají – tedy, že se s problémem svěří matce nebo otci, nenechá řešení jen na svých bedrech, a bude moci očekávat podporu rodičů a hlavně řešení svého problému. A jak je to s důvěrou dětí v rodiče, prevencí, přísností kontroly dětí rodiči a s mnoha dalšími faktory, se přesvědčíme v praktické části této diplomové práci, pomocí statistických výsledků dotazníků, které byly rodičům a dětem zaslány k vyplnění.

PRAKTICKÁ ČÁST

4 CÍL, HYPOTÉZY A TECHNIKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

4.1 Cíl a dílčí cíle výzkumné části

Cílem výzkumu bylo ověřit znalosti žáků 2. stupně o sexuální problematice, získané ve škole, v rodině a v médiích.

Dílčí cíle:

- ✓ Zjistit, zda děti mají důvěru ke svým rodičům, mohou se na ně obrátit s osobním problémem, a zda s nimi rodiče otevřeně doma hovoří o sexualitě
- ✓ Zjistit, zda děti vnímají Sexuální výchovu jako předmět, který jim ve škole chybí
- ✓ Zjistit, zda děti dostaly ve škole relevantní odpovědi na všechny svoje otázky, týkající se sexuality
- ✓ Ověřit, zda rodiče dbají na bezpečnost svých dětí na internetu
- ✓ Ověřit, jak dbají na svou bezpečnost na internetu samy děti
- ✓ Zjistit, kolik hodin denně průměrně děti tráví času u internetu
- ✓ Zjistit, jaké internetové stránky jsou u dětí v současné době nejoblíbenější

K naplnění cíle výzkumné části byly stanoveny výzkumné hypotézy:

Hypotéza č. 1: Znalosti žáků jsou nedostačující

Hypotéza č. 2: Pedagogové, škola, ani Ministerstvo školství nevnímá téma sexuální výchovy jako důležité

Hypotéza č. 3: Většina rodičů se sexuálnímu poučení dětí vyhýbá

Hypotéza č. 4: Média ovlivňují postoje a život dětí

Hypotéza č. 5: Internet a kamarádi jsou pro děti hlavními zdroji informací o lidské sexualitě

4.2 Charakteristika výzkumného vzorku

Dotazník č. 1 byl vyplněn rodiči dětí, které jsou ve věku od 6 do 14 let a více, v celkovém počtu 66 respondentů. Dotazník č. 2 byl vyplněn samotnými dětmi, a to ve věku od 6 do 14 let, a více, v celkovém počtu 38 respondentů. Tuto návratnost dotazníků můžeme považovat za úspěšnou. Zejména, co se týká návratnosti dotazníků od dětí. Jak je patrné z celkové statistiky, dotazník si otevřelo celkem 99 dětí, avšak zobrazilo si jej pouze 55 dětí, a dotazník úspěšně a plně zodpovědělo pouze 38 dětí. Z tohoto výsledku můžeme vyvozovat, že otázka sexuální problematiky u dětí a dospívajících je stále citlivá a nechtějí se příliš se svými názory svěřovat.

Obrázek 8: Statistika respondentů – děti

Zdroj: Dotazník z www.surveo.com – autor práce, 2015 (vlastní šetření)

Všichni respondenti mají trvalé bydliště v Praze. Vzorek dětských respondentů v počtu 38 dokončených, nemůžeme brát jako reprezentativní, ale v rámci dotazníkového šetření potřebného pro vypracování této praktické části diplomové práce jej můžeme považovat za dostatečný. Vzorek dospělých respondentů v počtu 66 dokončených, můžeme považovat za dostatečný.

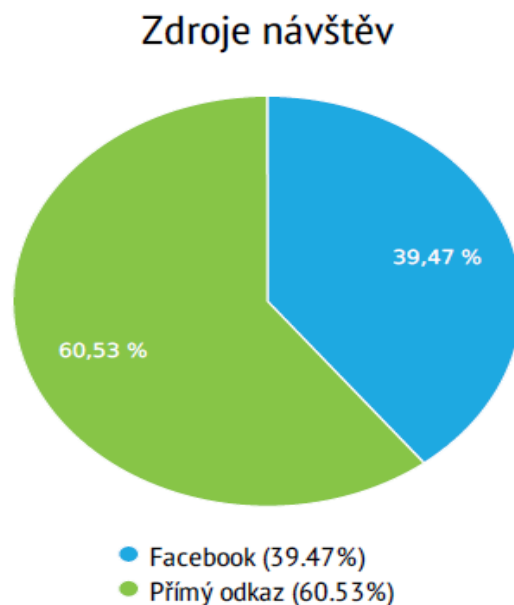
Obrázek 9: Statistika respondentů – rodiče

Zdroj: Dotazník z www.survio.com – autor práce, 2015 (vlastní šetření)

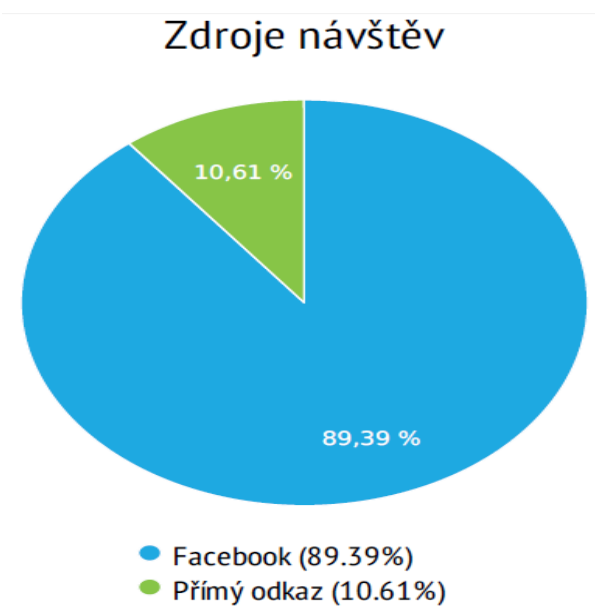
Dotazník byl k dispozici v elektronické formě. Zdůrazněno při komunikaci bylo, že dotazník je anonymní a pro zachování validnosti výsledku je nutné zodpovědět všechny povinné otázky a ke každé zvolit pouze jednu odpověď. Dotazník byl k dispozici na speciálně vytvořené internetové adrese, zaslané formou e-mailu, kde bylo možno jednoduše dotazník otevřít a začít ihned vyplňovat, a také byl distribuován na sociální síti Facebook. Elektronická cesta a sociální síť Facebook byly zvoleny záměrně, neboť v současné době je tento druh komunikace nejvíce oblíben mezi dospělými i dětmi.

Graf 1: Zdroje návštěv při vyplňování dotazníku - děti

Zdroj: Dotazník z www.survio.com – autor práce, 2015 (vlastní šetření)

Graf 2: Zdroje návštěv při vyplňování dotazníku – rodiče

Zdroj: Dotazník z www.surveio.com – autor práce, 2015 (vlastní šetření)

4.3 Výzkumná metodika

- ✓ studium dokumentů a odborné literatury
- ✓ rozhovory s rodiči dětí
- ✓ rozhovory s dětmi
- ✓ dotazník určený rodičům
- ✓ dotazník určený dětem

4.4 Průběh výzkumu

Pro účely výzkumu byla primárně prostudována dostupná odborná literatura. Dále byla zvolena forma výzkumu – kvantitativní výzkum metodou dotazníkového šetření, které je prováděno na výzkumném vzorku respondentů, tzv. výběrovém souboru. Pro další účely výzkumu byly prostudovány dostupné internetové stránky, na kterých bylo možno získat relevantní informace, souvisejících s výzkumem.

Dotazník č. 1 byl sestaven z celkem 8 otázek, jejichž cílem bylo získat informace od výběrového vzorku respondentů. Dotazník č. 2 byl sestaven z celkem 9 otázek. Použité standardizované dotazníky byly vytvořeny přímo autorem práce pouze pro potřeby výzkumného šetření s využitím teoretických znalostí z odborné literatury. Jednalo se zejména o elektronickou formu odpovědí. Respondenti si z nabízených možností vybírali formou zaškrtnutí příslušných odpovědí. Jako jednu odpověď v dotazníku č. 2 mohli respondenti uvést slovně příklady svých tří nejoblíbenějších internetových stránek, které navštěvují.

Dotazník byl v obou případech vybrán z důvodu relativně rychlého získání dat a jejich snadnějšího zpracování a oslovení co největšího počtu respondentů. Dále též byla zvolena elektronická forma, pomocí speciálně vytvořeného webového odkazu, platného pouze vždy pro jeden dotazník. Ten bylo možno vyplnit buďto na uvedeném webovém odkazu, anebo pomocí přímého webového linku na sociální síti Facebook. Dotazník nebylo možné vyplnit vícekrát za sebou opakovaně. Určen byl záměrně pro dětské respondenty ve věku od 6 do 14 let a více, kteří dobře ovládají počítač a internet, a dále pro rodiče, v neomezeném věku. Tato metoda byla zvolena také s ohledem k časovým možnostem respondentů i zpracovatele práce, a vůbec chuti respondentů se průzkumu zúčastnit. Pro distribuci dotazníku č. 1 byly využity kontakty přímého člena rodiny autora. Proto se nejčastější věk respondentů u dotazníku č. 1 pohybuje okolo 13 – 15 let. Vzor dotazníku č. 1 je uveden v příloze A. Pro distribuci dotazníku 2 byly využity kontakty autora. Vzor dotazníku č. 2 je uveden v příloze B.

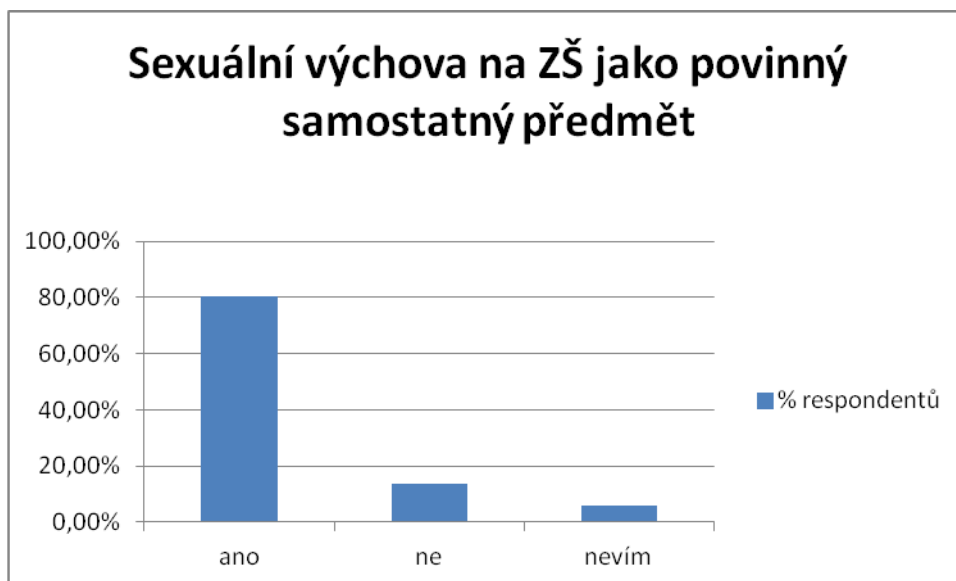
Účast na průzkumu byla zcela dobrovolná, proto účastníkům nenáležela žádná finanční, ani jiná odměna. Při výzkumu byl dodržen doporučovaný obecný postup sociologického průzkumu, který lze rozdělit do tří etap: přípravná, realizační a vyhodnocovací.

4.5 Analýza výzkumného materiálu – dotazník č. 1

Sexuální výchova na ZŠ jako povinný samostatný předmět

K otázce, zda rodiče souhlasí s tím, aby se Sexuální výchova vyučovala na základních školách jako povinný samostatný předmět, se z celkového počtu 66 respondentů vyjádřilo souhlasně 80,30%, nesouhlas vyjádřilo 13,64% a 6,06% respondentů nevědělo na tuto otázku odpověď. Je tedy možné předpokládat, že rodičům záleží na tom, aby se ve škole, přímo od pedagogů, dozvěděly co nejvíce relevantních informací.

Graf 3: Sexuální výchova na ZŠ jako povinný samostatný předmět

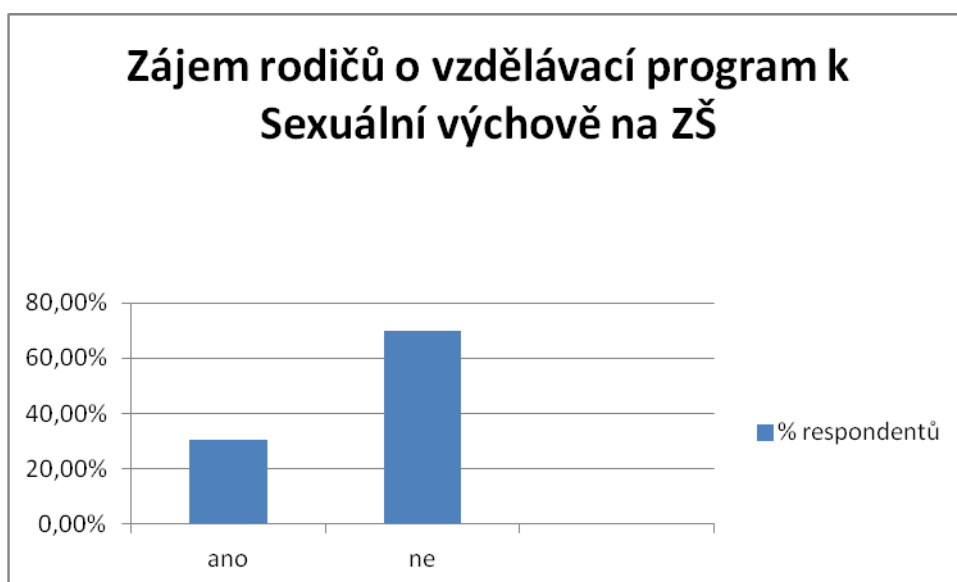

Zdroj: autor práce, 2015 (vlastní šetření)

Zájem rodičů o vzdělávací program k Sexuální výchově na základní škole jejich dětí

Z celkového počtu 66 respondentů se pouze 30,30% z nich někdy zajímalo konkrétně, co je obsaženo ve vzdělávacím programu k Sexuální výchově na základní škole, kam dochází jejich děti. Celkem 69,70% respondentů svůj zájem neprojevalo. Těžko říct, z jakého důvodu.

Graf 4: Zájem rodičů o vzdělávací program k Sexuální výchově na ZŠ

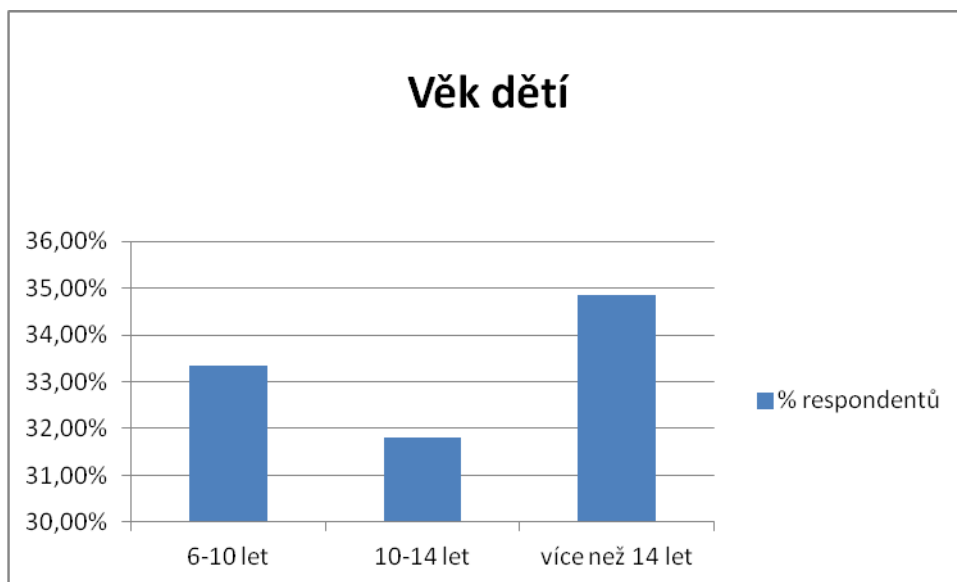

Zdroj: autor práce, 2015 (vlastní šetření)

Věk dětí

Další otázka v dotazníku č. 1 se týkala konkrétního věku dětí, které respondenti mají. Z celkového počtu 66 respondentů má děti ve věku 6-10 let 33,33% respondentů, ve věku 10-14 let 31,82% respondentů, a ve věku více než 14 let 34,85% respondentů.

Graf 5: Věk dětí respondentů

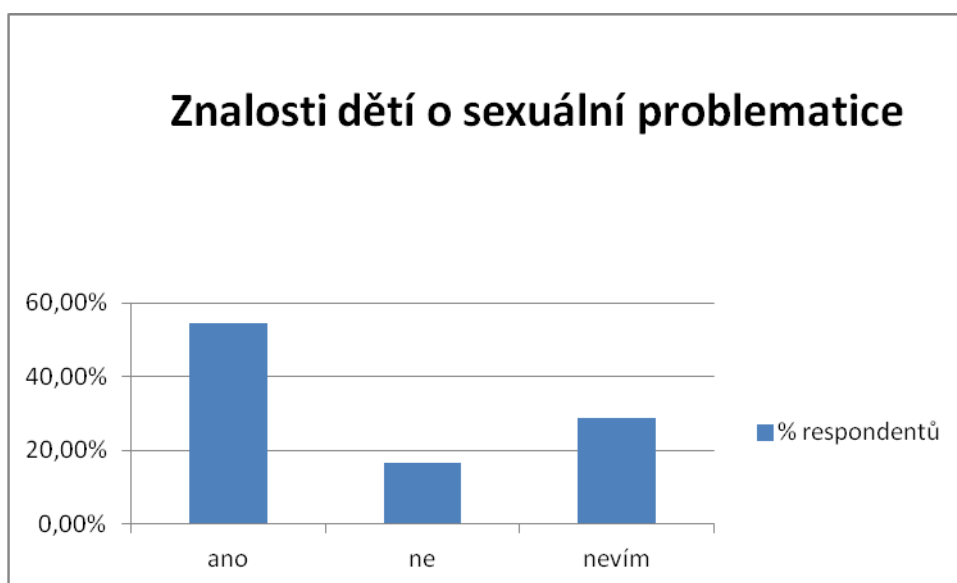

Zdroj: autor práce, 2015 (vlastní šetření)

Znalosti dětí o sexuální problematice dle rodičů

Další otázkou, na kterou respondenti dotazníku č. 1 odpovídali, byla předpokládaná znalost dětí o sexuální problematice dle rodičů. Z celkového počtu 66 respondentů, se v tomto případě 54,55% z nich domnívá, že jejich děti mají dostatečné znalosti, 16,67% respondentů znalosti svých dětí nevidí jako dostatečné, a celých 28,79% respondentů nedokázalo určit, na jaké úrovni znalosti jejich dětí momentálně jsou. Můžeme se domnívat, že v tomto případě rodiče s dětmi o sexuální problematice nekomunikují příliš, protože nejsou schopni úroveň znalostí jejich dětí.

Graf 6: Znalosti dětí o sexuální problematice

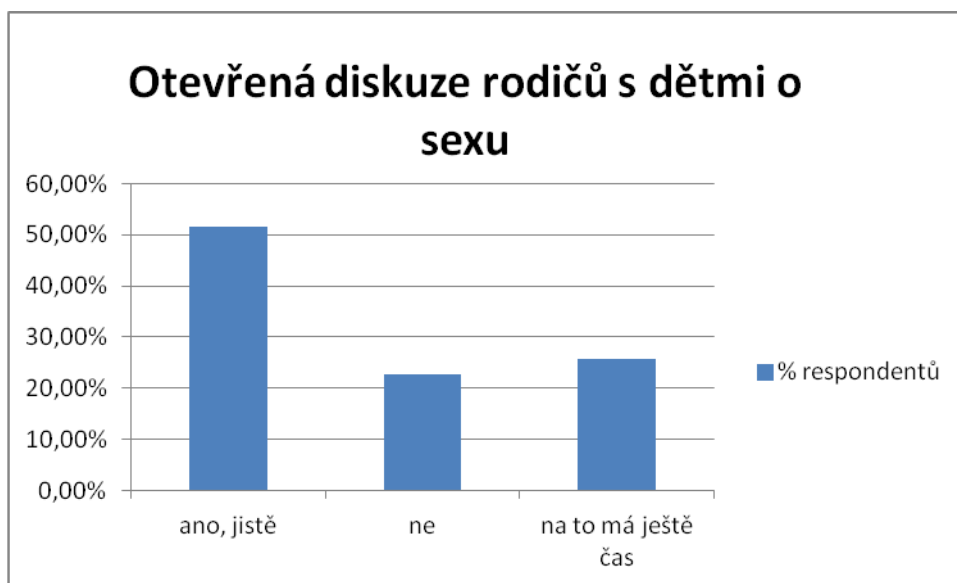

Zdroj: autor práce, 2015 (vlastní šetření)

Otevřená diskuze rodičů s dětmi o sexu a souvisejících tématech, jako jsou ochrana, antikoncepce, aktivní sexuální život, výběr a střídání partnerů atd.

K otázce, zda rodiče vedou doma otevřenou diskuzi se svými dětmi na citlivá témata, jako jsou ochrana (zejména před pohlavními chorobami), antikoncepce, aktivní sexuální život, výběr a střídání partnerů aj., se z celkového počtu 66 respondentů vyjádřilo 53,13% tak, že s dětmi o těchto věcech doma hovoří, 22,73% s dětmi nehovoří, a 25,76% respondentů se domnívá, že mají jejich děti na podobné rozhovory ještě čas. To lze ospravedlnit možným nižším věkem jejich dětí.

Graf 7: Otevřená diskuze rodičů s dětmi o sexu a souvisejících tématech

Zdroj: autor práce, 2015 (vlastní šetření)

Vzájemná důvěra rodičů a dětí

Další důležitou otázkou v dotazníku č. 1 byla otázka vzájemné důvěry mezi rodiči a jejich dětmi. Je potěšující, že až 72,73% z celkového počtu 66 respondentů si je jisto, že za nimi jejich děti mohou přijít v případě jakéhokoliv osobního problému. Žádný z nich si nemyslí, že k nim dítě nechová nijakou důvěru, a 27,27% respondentů se velmi snaží o to, aby jejich děti důvěru měly, nicméně, dle nich, záleží na situaci. Zde můžeme předpokládat, že se jedná zejména o děti staršího věku, se kterými je občas obtížné navázat důvěrný vztah ve smyslu rodič – dítě, díky právě probíhající pubertě.

Graf 8: Vzájemná důvěra rodičů a dětí

Zdroj: autor práce, 2015 (vlastní šetření)

Kontrola počítačů, tabletů, mobilních telefonů a internetových stránek, které děti navštěvují

Další neméně důležitou oblastí byla v průzkumu oblast konkrétní kontroly ze strany rodičů, a to přímo počítačů, internetových prohlížečů atd. Souvisí to zejména s bezpečností dětí ve virtuálním světě. Zajímalo nás, kolik rodičů na kontrolu dbá a kolik z nich to nepovažuje za zásadní. Můžeme konstatovat, že z celkového počtu 66 respondentů pouze 12,12% z nich, dělá pravidelnou kontrolu počítačů a jiných audiovizuálních zařízení svých dětí, až 31,82% kontrolu nikdy nedělá, a 56,06% respondentů dělá alespoň namátkové kontroly. Je na místě polemizovat o tom, zda je tato namátková kontrola dostatečná. Nicméně, můžeme vidět pozitivně, že alespoň nějakou kontrolu od rodičů mají. Co je negativní zpráva, poměrně vysoké procento rodičů kontrolu počítačů svých dětí nikdy nedělá. Ve světě neustálého ohrožení dětí, zejména na internetu, je to nepochopitelný fakt.

Graf 9: Kontrola počítačů a dětmi navštěvovaných internetových stránek ze strany rodičů

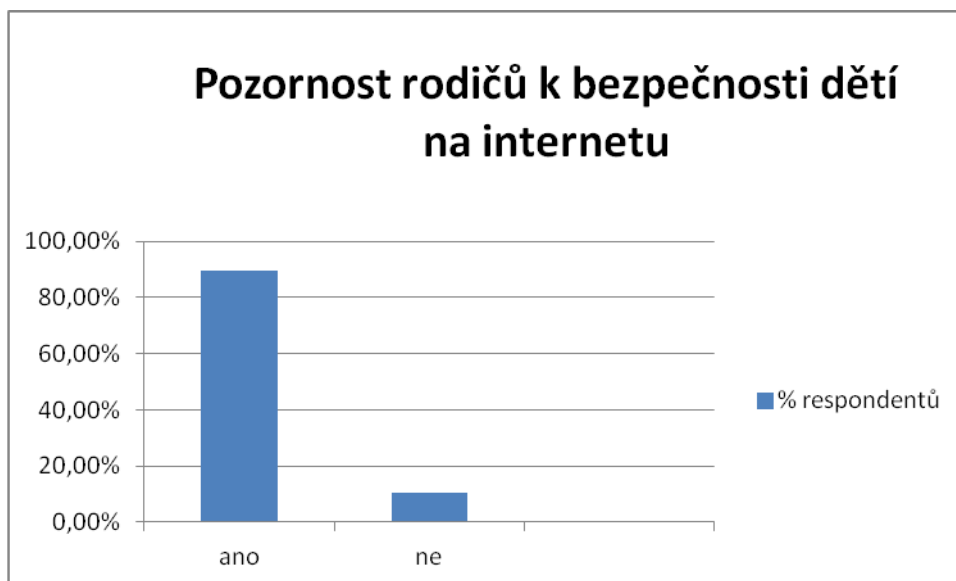

Zdroj: autor práce, 2015 (vlastní šetření)

Pozornost rodičů k bezpečnosti dětí na internetu

Důležitou otázkou, na kterou respondenti dotazníku č. 1 odpovídali, byla též otázka bezpečnosti dětí na internetu, a fakt, zda svoje děti poučují, jak se na internetu chovat, a na co dbát. Můžeme hovořit o stejném principu bezpečnosti, kterým se rodiče snaží děti chránit před devianty, nebezpečnými situacemi nebo drogami a alkoholem. Internet již totiž do této kategorie spadá taktéž, a je možná daleko více nebezpečnější, právě z důvodu relativní anonymity agresorů a přílišnou důvěřivostí dětí. Jak rodiče odpověděli? Z celkového počtu 66 respondentů jich 89,39% svoje děti poučilo, a o jejich bezpečnost na internetu dbá, a pouze 10,61% pro bezpečnost svých dětí nic nedělá. To je pozitivní zpráva.

Graf 10: Pozornost rodičů k bezpečnosti dětí na internetu

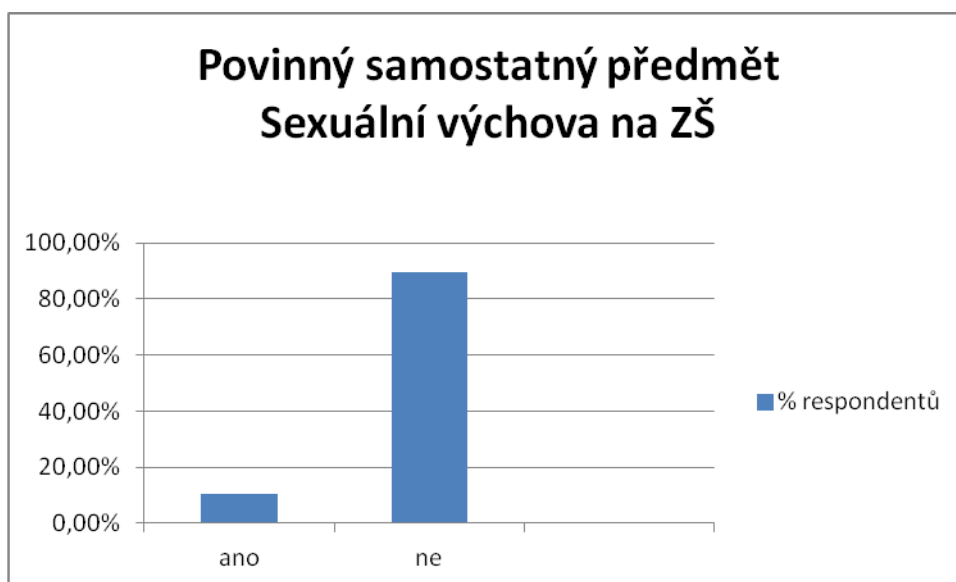
Zdroj: autor práce, 2015 (vlastní šetření)

4.6 Analýza výzkumného materiálu – dotazník č. 2

Povinný samostatný předmět Sexuální výchova na ZŠ

První otázkou, na kterou odpovídali respondenti dotazníku č. 2, byla existence Sexuální výchovy, jako povinného, samostatného předmětu v rámci programové výuky na základní škole. Z celkového počtu 38 respondentů jich celých 89,47% odpovědělo, že tento předmět na jejich základní škole nemají, a pouze 10,53% respondentů potvrdilo, že se uvedený předmět na jejich základní škole vyučuje. To je relativně nízké procento, a lze z toho usuzovat, že na českých základních školách je stále předmět Sexuální výchova nedostatečně propagován a není příliš vnímán jako důležitá součást běžné výuky žáků.

Graf 11: Povinný samostatný předmět na ZŠ

Zdroj: autor práce, 2015 (vlastní šetření)

Vnímání důležitosti Sexuální výchovy na ZŠ očima dětí

Z celkového počtu 38 respondentů se jich až 57,89% domnívá, že předmět Sexuální výchova by měl být povinně součástí jejich vyučování, a 42,11% respondentů nevnímá, že by to pro jejich život bylo nějak zvlášť důležité. Převažuje tedy názor, že Sexuální výchova jako samostatný předmět dětem na základních školách chybí.

Graf 12: Důležitost Sexuální výchovy na ZŠ očima dětí

Zdroj: autor práce, 2015 (vlastní šetření)

Získání odpovědí na otázky dětí, týkajících se sexuality, ze strany školy

Další velice důležitou otázkou, na kterou respondenti dotazníku č. 2 odpovídali, byla skutečnost, zda ve škole, čili od pedagogů, kteří je vyučují, dostali odpovědi na všechny svoje otázky, týkajících se sexuality. Zde respondenti jednoznačně uvedli, že nikoliv. Z celkového počtu 38 respondentů jich až 86,11% uvedlo, že na svoje otázky odpovědi nedostali, a pouze 18,42% z nich uvedlo, že ano. Vidíme zde tedy velký dluh ze strany školy a pedagogů, který vůči dětem v této oblasti mají. Je známo, že panuje mezi pedagogy nechuť se podrobněji zabývat vyučováním o lidské sexualitě v hodinách, ať už z důvodu poněkud nejapných komentářů ze strany pubertálních žáků, nedostatečné podpory odborné literatury a příruček pro pedagogy ze strany Ministerstva školství, tělovýchovy a mládeže, anebo samotného studu a ostychu, který pedagogové před svými žáky mají. Je to negativní trend, a z odpovědí respondentů můžeme konstatovat, že by uvítali více zájmu a aditivity ze strany základních škol, které navštěvují.

Graf 13: Získání odpovědí na otázky dětí ze strany školy

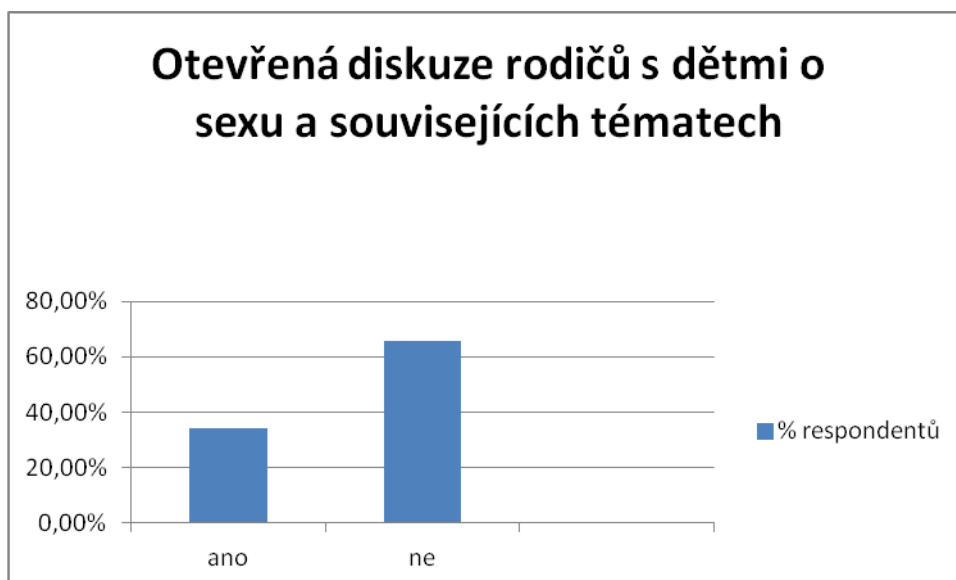

Zdroj: autor práce, 2015 (vlastní šetření)

Otevřená diskuze rodičů s dětmi o sexu a souvisejících tématech

Neméně důležitou otázkou pro respondenty byla i otázka možnosti otevřené diskuze s jejich rodiči, týkající se sexu, a se sexem souvisejících tématech. Zajímalo nás, kolik z nich má možnost si s rodiči o těchto důležitých věcech promluvit, a pro kolik z nich to není možné. Výsledek byl velmi překvapivý, protože z celkového počtu 38 respondentů již až 65,79% uvedlo, že se svými rodiči o sexu a se sexem souvisejících věcech nehovoří, a pouze 34,21% respondentů uvedlo, že ano. Tento výsledek můžeme komentovat jako mírné zklamání, protože pokud se dítě nedozví pro něj zásadní informace ve škole, ani doma v rodině, pak mu jako zdroj informací zbývají v lepším případě kamarádi, anebo je odkázaný pouze na literaturu, která nemusí být vždy kvalitní, a v nejhorším případě internet, časopisy pro mládež atd. Zcela zde chybí tedy zastoupení a podpora rodičů, kteří by primárně měli své děti poučit. Pokud srovnáme podobnou otázku, položenou rodičům v dotazníku č. 1, kde odpověděla většina, že si myslí, že se svými dětmi mají vzájemnou důvěru, pak ze strany dětí důvěra není tak veliká, a těžko relevantně dokázat, na které straně převažuje ostych a nechuť mluvit otevřeně o sexualitě a přípravě dětí na aktivní sexuální život.

Graf 14: Otevřená diskuze rodičů s dětmi o sexu a souvisejících tématech

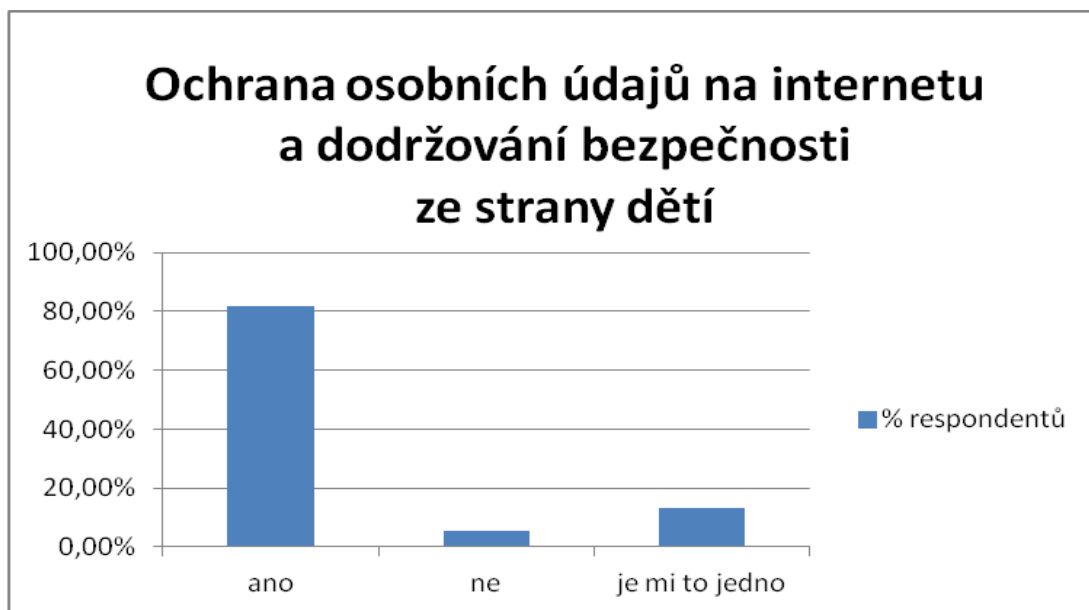

Zdroj: autor práce, 2015 (vlastní šetření)

Ochrana osobních údajů na internetu a dodržování bezpečnosti dětmi

Další důležitou oblastí, na kterou se zaměřil výzkum v dotazníku č. 2, byla oblast bezpečnosti dětí na internetu a jejich samotná aktivita v prevenci. Zde můžeme pozitivně konstatovat, že otázka bezpečnosti není dětem lhostejná a pečlivě se ve světě internetové virtuální reality chrání. Až 81,58% respondentů uvedlo, že dbá na bezpečná hesla, ochranu svých osobních údajů a nesdílí data, ani fotografie s cizími lidmi. Pouze 13,16% respondentů uvedlo, že jim je to jedno, a svou bezpečnost na internetu neřeší 5,26% , z celkem 38 respondentů. To je pozitivní zpráva a můžeme ji vnímat, jako standartní gramotnost dětí a mládeže, patřící do základních bezpečnostních pravidel při jejich pohybu v internetovém světě.

Graf 15: Ochrana osobních údajů na internetu a dodržování bezpečnosti ze strany dětí

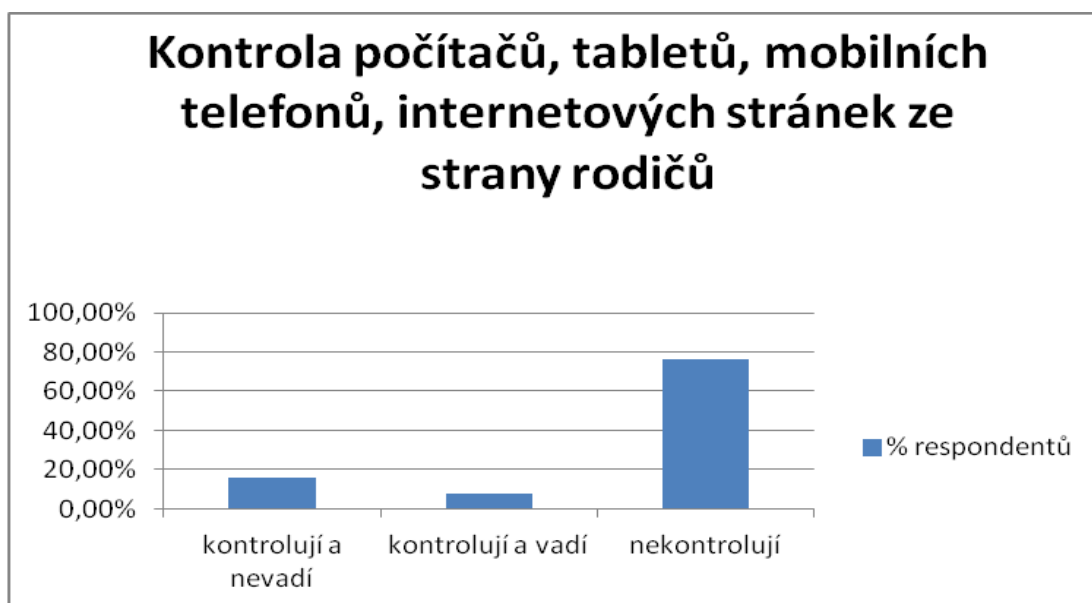

Zdroj: autor práce, 2015 (vlastní šetření)

Kontrola počítačů, tabletů, mobilních telefonů, internetových stránek, které děti navštěvují, ze strany rodičů

V další otázce jsme se zaměřili na kontrolu ze strany rodičů. Již jsme zjistili, že samotné děti ve většině případů samy dbají na svou bezpečnost ve světě internetu. Zajímá nás tedy i, jaké zkušenosti mají děti s kontrolou ze strany jejich rodičů. Na otázku, zda jim rodiče kontrolují počítače atd., jich překvapivě odpovědělo 76,32%, že jim rodiče jejich počítače, tablety, mobilní telefony ani internetové stránky nekontrolují, 15,79% respondentů uvedlo, že jim rodiče zmíněné prostředky komunikace kontrolují, ale nevdí jim to, a pouze 7,89% respondentů uvedlo, že jim rodiče kontrolu dělají a vadí jim to. Z odpovědí tedy vyplývá, že velké množství rodičů svoje děti nekontroluje, ačkoliv v podobné otázce, která byla součástí dotazníku č. 1, jich většina uvedla, že kontrolu svým dětem provádí alespoň namátkově.

Graf 16: Kontrola počítačů, tabletů, mobilních telefonů a internetových stránek ze strany rodičů

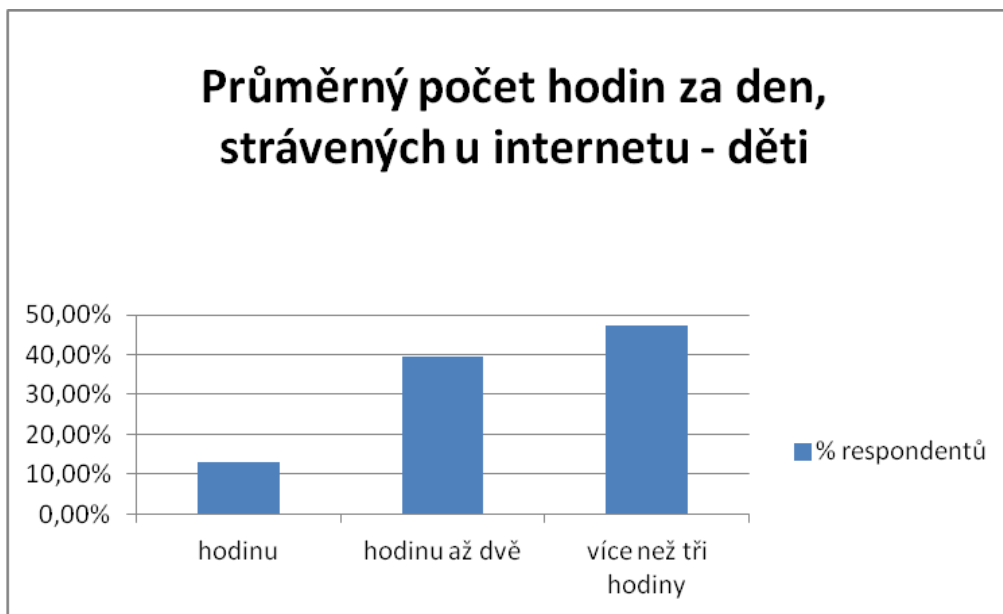

Zdroj: autor práce, 2015 (vlastní šetření)

Průměrný počet hodin za den, strávených dětmi u internetu

V další otázce jsme se u respondentů zajímali o to, kolik hodin denně průměrně stráví u internetu. Je všeobecně známo, že se doba prudce změnila, a dříve běžné trávený čas dětí venku na hřišti se svými vrstevníky se změnil na čas, strávený u počítače u počítačových on-line her, chaty s kamarády apod. Z odpovědí celkem 38 respondentů bohužel vyplývá, že až 47,37% z nich tráví u internetu denně více než tři hodiny, 39,47% jednu až dvě hodiny, a pouze 13,16% respondentů netráví u počítače a internetu více než jednu hodinu denně. Můžeme konstatovat, že toto je celkem alarmující výsledek, a svědčí to o novém trendu dnešní dospívající mládeže. Díky chytrým telefonům a relativně výhodným paušálům u různých mobilních operátorů, není dnes problém pro děti se připojit téměř všude (bohužel, někdy i během školní výuky) a svůj čas vyplnit tímto ne příliš efektivním způsobem.

Graf 17: Průměrný počet hodin za den, strávených dětmi u internetu

Zdroj: autor práce, 2015 (vlastní šetření)

Tři neoblíbenější internetové stránky, navštěvované dětmi

Z odpovědí respondentů vyplývá, že třemi nejoblíbenějšími internetovými stránkami, které děti navštěvují, jsou momentálně s celkového počtu 38 respondentů nejvíce oblíbené www.youtube.com, www.facebook.com a www.google.com, s aplikacemi gmail, gtalk a hangouts. Hojně jsou zastoupené i stránky, kde je možné sledovat seriály (www.sledujuserialy.cz), ale také stránky věnující se sportu (www.nba.com) nebo muzice (www.ultimateguitar.com, www.supermusic.sk). Hlavními oblíbenými internetovými stránkami tedy jsou ty, které umožňují dětem denní komunikaci s jejich kamarády a spolužáky.

Obrázek 10: Neoblíbenější internetové stránky dětí

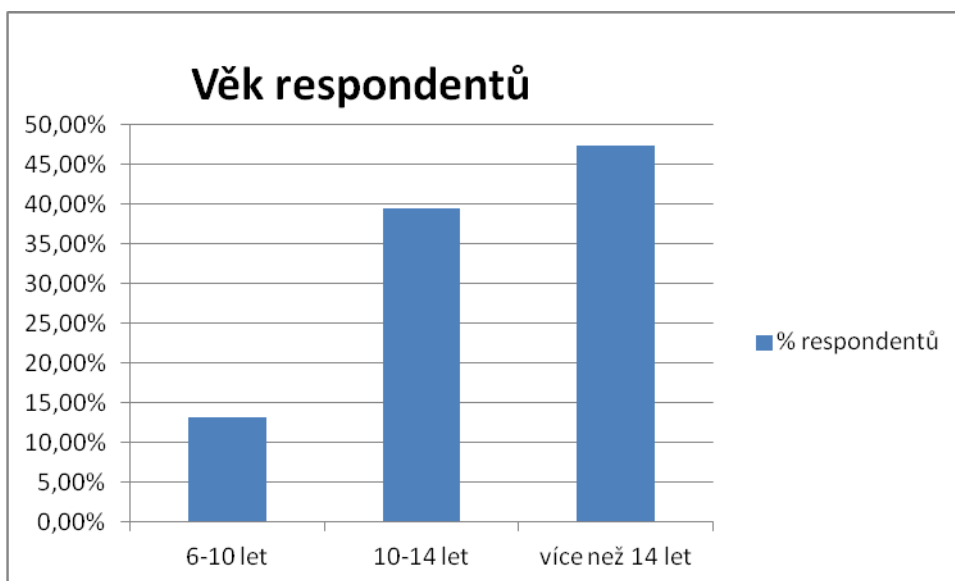
- Facebook Youtube Instagram
- Youtube Novinky Seznam.cz
- www.youtube.com www.facebook.com www.google.com
- Twitch.tv / Facebook.com / Youtube.com
- shooting.cz supermusic.sk google.com (google+ hangouts)
- gmail.com youtube.com facebook.com
- Facebook, youtube, stránky naší školy
- YouTube, Steam, Facebook (kvůli komunikaci) 18 let
- Facebook, You Tube, Wattpad Můj věk: 14
- sk slavia praha facebook seznam
- 1. Sledujuserialy.cz 2. Fitness.cz 3. Ronnie.cz
- facebook, seznam
- Facebook, last.fm, piratebay.se
- Omalovánky onlin Oblikacky YouTube muzika
- Facebook Bakaláři Sledujuserialy
- wikipedia.org youtube.com googo.com
- Facebook, Youtube, Gmail
- Facebook, tumblr

Zdroj: Dotazník z www.survio.com – autor práce, 2015 (vlastní šetření)

Věk respondentů

Celkem 47,37% z 38 respondentů je ve věku více než 14 let, 39,47% respondentů je ve věku 10-14 let, 13,16% respondentů je ve věku 6-10 let. Ačkoliv se průzkumu zúčastnilo pouze 38 respondentů, jejich odpovědi se staly základem pro vypracování této diplomové práce. Bohužel, dle statistiky (obrázek č. 8) dotazník otevřelo celkem 99 respondentů, pouze 38 z nich se rozhodlo na otázky odpovědět. Můžeme se tedy domnívat, že otázky sexuality jsou pro dospívající mládež stále intimní záležitostmi, o které se jim nechce příliš komunikovat.

Graf 18: Věk respondentů

Zdroj: autor práce, 2015 (vlastní šetření)

4.7 Shrnutí výsledků

Výzkum, který byl proveden při příležitosti vytvoření této diplomové práce, nám měl potvrdit, nebo naopak vyvrátit pět základních hypotéz:

Hypotéza č. 1: Znalosti žáků jsou nedostačující.

Hypotéza č. 2: Pedagogové, škola, ani Ministerstvo školství nevnímá téma sexuální výchovy jako důležité

Hypotéza č. 3: Většina rodičů se sexuálnímu poučení vyhýbá

Hypotéza č. 4: Média ovlivňují postoje a život dětí

Hypotéza č. 5: Internet a kamarádi jsou pro děti hlavními zdroji informací, týkajících se lidské sexuality

Z výsledků dotazníkového šetření pomocí dotazníku č. 2, provedeného s dětmi navštěvujících základní školu vyplývá, že **hypotéza č. 1 byla potvrzena** (graf č. 12, 13). Většina žáků přiznává, že jejich znalosti, týkajících se lidské sexuality, nejsou dostačující a uvítali by více informací jak ze strany školy, tak ze strany rodičů. Až třetina rodičů, jak potvrzuje dotazníkové šetření pomocí dotazníku č. 1, si není jistá, zda jejich děti získaly dostatečné znalosti a většina dotazovaných rodičů by uvítala zavedení předmětu Sexuální výchova do běžných výukových programů na základních školách (graf č. 3). Ukazuje se zájem rodičů i dětí se tomuto tématu věnovat, ale převážně preferují poučení v rámci výukových programů na základní škole.

Výsledkem dotazníkového šetření, ale i prostudováním dostupných odborných článků a literatury bylo zjištěno, že **hypotéza č. 2 byla potvrzena jen částečně** (graf č. 11). Předmět sexuální výchova se v současnosti na základních školách objevuje jen výjimečně, a ve většině případů je vyučován jako průřezové téma v jiných příbuzných předmětech. Bylo zaznamenáno několik pokusů Ministerstva školství o zavedení sexuální výchovy do učebních osnov a snaha přesvědčit školy a pedagogy o důležitosti sexuální výchovy jako vyučovaného předmětu na základních školách, ale mnohdy se toto nesetkalo s přívětivým přijetím právě buďto ze stran škol, anebo přímo ze strany rodičů. Pedagogové také nemají k dispozici kvalitní učební materiál, na základě kterého by mohli dětem, dle různých věkových kategorií, co nejlépe vysvětlit a zodpovědět

otázky, které jim děti kladou. Na druhé straně je to také mnohdy až odpor rodičů, kteří si nepřejí, aby se jejich děti seznámily například s různými slovními výrazy, nebo skutečnostmi týkajícími se sexu, ze strachu, že by to u jejich dětí vzbudilo předčasný zájem a chuť si vyzkoušet některé sexuální praktiky dříve, než na to budou zralé.

Další, neméně zajímavý výsledek šetření, jsme získali z dotazníkového šetření v dotazníku č. 1 (viz příloha), ve kterém odpovídali rodiče dětí, a z dotazníkového šetření v dotazníku č. 2 (viz příloha), ve kterém odpovídaly naopak děti rodičů. Z obou výsledků můžeme **hypotézu č. 3 potvrdit opět pouze částečně** (grafy č. 7, 8, 14) . Ačkoliv si rodiče myslí, že mají ve svých dětech vzájemnou důvěru a děti s nimi mohou otevřeně hovořit o sexuální problematice, většina dětí v dotazníku č. 2 uvádí, že za svými rodiči nechodí a o sexuální problematice se s nimi nebaví. Výzkumný vzorek čítal pouze 38 respondentů, ale můžeme se domnívat, že děti chtějí od rodičů poučení spíše v případech, kdy mají s rodiči mimořádně dobré a kamarádské vztahy, a nemají před nimi příliš velký ostych. Je také pochopitelné, že i když rodič má snahu své dítě poučit, ale není to ze strany dítěte reflektováno, ať už z důvodu již zmíněného ostychu anebo prostého pubertálního vzdoru, nemůžeme hypotézu potvrdit v plném znění.

Jako velmi důležitou považujeme **hypotézu č. 4, kterou můžeme potvrdit** (obrázek č. 10) . Děti jsou od útlého věku pod vlivem nejrůznějších médií, a ta, ať už s tím souhlasíme nebo ne, citelně ovlivňují postoje i život dětí. Již malé dítě v předškolním věku je schopné vnímat různé události, které se v jeho okolí dějí, pouze s různým, jeho věku přiměřeným, hodnocením. Od dětí jsme získali v dotazníkovém šetření dotazníku č. 2 zpětnou vazbu, která se týkala jejich nejoblíbenějších internetových stránek, které pravidelně navštěvují. Jsou mezi nimi stránky, které slouží zejména ke komunikaci mezi dětmi (různé chaty a sociální sítě), také stránky, týkajícími se poslouchání hudby, sledování seriálů, sportovních utkání, ale i zpravodajské servery. Děti si díky chytrým mobilním telefonům a snadno dostupného internetového připojení dokážou samy rychle vyhledat informace, které chtějí vědět, a aniž by získaly později komentáře od rodičů nebo pedagogů, primárně si názor a postoj k aktuálnímu dění vytváří samy. Můžeme pouze polemizovat o tom, zda je to tak dobře, anebo ne.

Poslední hypotézou, kterou jsme dotazníkovým šetřením zkoumali, byla **hypotéza č. 5, kterou opět můžeme potvrdit**. Jak vyplývá z odpovědí respondentů z dotazníku č. 2 (viz příloha), tak i z odborného průzkumu dr. Weisse v r. 2012 (viz obrázek č. 2) , se kterým jsme se seznámili v teoretické části této diplomové práce, hlavními zdroji pro získání informací, týkajících se lidské sexuality, jsou pro děti kamarádi a internet (nebo získaná odborná literatura). Zcela viditelná je zde absence rodičů a školy. Až tři čtvrtiny žáků v dotazníku č. 2 (graf č. 13) uvádí, že se ve škole nedozvěděli všechno, na co chtěli získat odpovědi. Výsledek šetření je tristní, a pro naše účely vypovídá o špatném trendu, který stále trvá, ačkoliv mnohdy považujeme myšlení pedagogů a rodičů v dnešní době již za moderní.

Protože se děti spoléhají zejména na kamarády a dostupné zdroje z internetu, časopisů pro mladé atd., vzniká zde riziko, že získané informace jsou buďto nedostatečné, mylné, anebo zcela neadekvátní. Dle šetření z dotazníku č. 2 (graf č. 17) děti tráví u internetu denně průměrně více než tři hodiny, což vypovídá o tom, že témat, která se svými vrstevníky řeší, je mnoho. Nemůžeme samozřejmě předpokládat, že se z většiny týkají lidské sexuality, ale jistou vypovídající hodnotu tato skutečnost má. Nemůžeme také tvrdit, že je to chyba rodičů, jak už jsme uvedli dříve, děti a dospívající mají před rodiči přirozený ostych a mnohdy nechtějí, už ze zásady, s rodiči řešit svoje intimní záležitosti. Ačkoliv se rodiče mohou snažit se k pubertálním dětem jaksi přiblížit, a umožnit jim se svěřit, zeptat atd., jednoznačně negativné přijetí ze strany dětí dokáže rodiče na nějaký čas odradit.

Pokud shrneme všechny získané výsledky hypotéz i dotazníkových šetření, pak můžeme uvést tyto skutečnosti:

- ✓ Děti i rodiče vnímají absenci samostatného předmětu Sexuální výchova v rámci programové výuky na základních školách – očekávají, že se velké množství informací, týkajících se lidské sexuality, dozvědí právě ve škole od pedagogů. Zároveň ale chybí kvalitní odborná literatura a opora ze strany Ministerstva školství. Možným řešením je vypracování kvalitních učebnic pro žáky, příruček pro pedagogy a učebních pomůcek, které by usnadnily pedagogům kvalitně předmět

jako takový vyučovat. Vhodným doplněním by také mohlo být speciální školení pro pedagogy, kde by se naučili, jakou nejvhodnější formou by měli žákům předávat informace a odpovídat na jejich dotazy tak, aby to primárně neuškodilo jejich psychickému vývoji (s ohledem na věk žáků) a také se naučili jak oni sami, jako pedagogové, mají sexuální výchovu učit, například umění být empatický k dospívajícím, psychologický přístup, získání důvěry ve vztahu žák – učitel atd.

- ✓ Pro rodiče můžeme doporučit větší zájem o volnočasové aktivity jejich dětí, snahu s nimi navázat užší kontakt a přimět je k tomu, aby dialog o sexuální problematice nebyl pro obě strany nijak obtížný a nepříjemný. Ačkoliv to může být mnohdy velmi těžké, vítězí pak jakási odolnost rodiče vůči pubertálnímu odporu, a výsledkem může být naprosto bezproblémový a hezký vztah s dospívajícím synem nebo dospívající dcerou, což děti umí (většinou později v dospělém věku) ocenit.

- ✓ Další doporučení se týká také rodičů, a to zejména v otázce bezpečnosti a kontroly svých dětí, co na internetu dělají. Ačkoliv se většina z nich v dotazníkovém šetření domnívá, že namátkové kontroly počítačů svých dětí stačí (neznáme frekvenci ani důkladnost), děti v dotazníkovém šetření většinou uvedly, že jim rodiče počítače ani mobilní telefony nekontrolují. Máme zde dva názory, ale pravda bude nejspíš někde uprostřed. Domníváme se, že pečlivá kontrola u dětí, dle jejich věku samozřejmě, je důležitá a neměla by se v žádném případě podceňovat.

- ✓ Pokud se budeme chtít krátce věnovat otázce role médií v životech našich dětí, pak zodpovědnost můžeme rozdělit do třech kategorií:
 1. Primární zodpovědnost je vždy na rodičích – jen rodiče mohou svoje děti vést, korigovat a určovat, na které pořady se v TV budou dívat, které jsou vyloučeny, dát na internetový prohlížeč tzv. rodičovský zámek apod. Násilí v televizních seriálech a podobné pořady nejsou pro děti vhodné, a lze vybírat takové, které na dětech nezanechají zásadní dopady. Případně lze později dítěti vysvětlit, co v pořadu bylo v pořádku, a co už bylo nepřijatelné.

2. Jako další nezastupitelný institut funguje škola – velká síla spočívá v osobnostech samotných pedagogů. Pokud si pedagog dokáže svoje žáky naklonit, a funguje vzájemná důvěra a laskavé vystupování, a zároveň přirozený respekt ze strany dětí, pak je zde velký prostor pro pozitivní komunikaci mezi pedagogem a žáky. V rámci výuky lze děti poučit a dát jim takové informace, které mohou změnit jejich názor, který např. získaly přečtením nějakého článku na internetu atd. Řešením by mohlo být kvalitní příprava studentů pedagogických fakult, větší angažovanost a snaha Ministerstva získávat do škol mladé a perspektivní učitele. Umožnit jim takové podmínky, zejména finanční a kariérní, aby zvolili učit děti jako svoje poslání a měli ze svojí práce radost. Některé základní školy dokonce zavádí do svého vzdělávacího programu Mediální výchovu.

3. Poslední bod se týká dětí samotných – je potěšující, že ačkoliv věkem mladí, považují již např. svojí bezpečnost za svojí zodpovědnost (jak potvrdilo dotazníkové šetření v dotazníku č. 2, graf č. 15) a dokážou si udělat svůj názor na mnoho událostí, které se v jejich okolí, nebo i ve světě dějí a stanou. Co se týká výběru programů v televizi, nebo navštěvování internetových stránek, můžeme sledovat pozitivní trend v náročnosti dětského diváka a uživatele. Děti si dokážou kritičtější přístupem vybrat pro sebe nejvhodnější programy, filmy, informace a pořady nebo internetové stránky vyhovující jejich životnímu stylu nebo koníčkům (obrázek č. 10) .

ZÁVĚR

Děti jsou pořád stejné, ačkoliv je doba jiná, než před dvaceti, čtyřiceti lety. Každé dítě potřebuje lásku a zájem svých rodičů, kamarády, jistotu v rodině, kvalitní vzdělání a přípravu na svůj další život. Ačkoliv moderní technologie nabízí spoustu řešení ke komunikaci, sdílení zážitků, získávání informací i zábavy, nejdůležitější součástí vývoje dětí zůstává komunikace. Ať už s rodiči, rodinou, kamarády, spolužáky nebo pedagogy. Správná a vhodná komunikace a věnovaný čas dokáže dětem výrazně pomoci v jejich vývoji. Do přirozeného vývoje dítěte pak patří i vývoj jeho sexuality. Od předškolního věku, až na práh dospělosti. Svojí roli hrají rodiče, škola, vrstevníci, kamarádi i média. Nezastupitelnou roli má ale statut Ministerstva školství, zodpovědného za programy výuky na základních školách. A zde je bohužel občasná absence zájmu a snahy poskytnout kvalitní výuku dětem a kvalitní podporu pedagogům. Akceptovatelnou pro žáky, učitele, a v neposlední řadě pro rodiče dětí.

Cílem této diplomové práce bylo zjistit, zda děti mají se svými rodiči vzájemnou důvěru, zda s nimi rodiče doma hovoří otevřeně o sexualitě, anebo naopak děti volí jako zdroj pro získání informací o sexualitě své kamarády, případně vyhledávají informace spíše na internetu nebo v dostupné literatuře. Dalším cílem bylo zjistit, zda děti získaly relevantní informace ze základní školy, v rámci výuky, a zda se vůbec na jejich škole předmět Sexuální výchova samostatně vyučuje.

Dalšími cíli bylo ověřit, jak děti a jejich vývoj ovlivňují internet a média, jak rodiče i děti dbají na bezpečnost dětí v rámci internetového světa, jaká regulace existuje v podmínkách České republiky ze strany odpovědných orgánů a také kolik času vlastně děti tráví denně u svých počítačů.

Analýzou výsledků dotazníkového šetření, přímých rozhovorů s rodiči i dětmi a studiem odborné literatury můžeme konstatovat, že cíle diplomové práce byly naplněny. Ověřeny a zpracovány byly v praktické části s vypovídajícími výsledky.

Podrobné studium odborné literatury nám přineslo spoustu zajímavých informací, aspektů a poznání. Měli jsme možnost nahlédnout do historie a srovnat úroveň edukace mládeže v sexuální výchově se současností. Měli jsme možnost poznat, že téma sexuality bylo a je stále aktuální. O sexualitu se zajímalo velké množství lékařů,

včetně psychologů a psychiatrů, a ačkoliv to tehdejší doba příliš nepodporovala, otevřeně nabádali společnost k edukaci mládeže a napomáhání k jejich zdravému psychologickému vývoji.

Bylo nám umožněno zanalyzovat podmínky lidí pro život se sexualitou v dobách totalitního režimu. Zjistili jsme, že propagován byl zejména životní styl socialistické mládeže, který otevřenou sexualitu odmítal. Lidé neměli možnost získat relevantní informace z dostupných zdrojů, a jakékoliv vybočení z normálu bylo považováno za infekci z buržoazních států. To se dramaticky změnilo po roce 1989, kdy se totalitní režim zhroutil a otevřely se tak lidem možnosti, o kterých si mohli nechat dříve jenom zdát.

Postupem času můžeme polemizovat o tom, zda není současný svět naopak až příliš zahlcen erotikou a sexuálními podněty. Vždyť erotika je součástí většiny situací a života, který momentálně jako společnost vedeme. Erotika postupem času prosákla jako velká voda do oblasti filmu, televize, hudby, literatury i divadla. Ženy omdlévají při čtení erotických románů, muži mají k dispozici internetové stránky s pornografií 24 hodin denně. Nevěra se nebere již jako vážné překročení hranic důvěry vztahu, a častokrát slýcháváme, že to dělá každý. Náboženství a z něj vyplývající pravidla soužití ženy a muže se považují za přeceněné a v současnosti neakceptovatelné. Lidé se ale milují i nadále, a tak se z těchto vztahů rodí i děti. A právě děti zůstávají hlavním motivačním prvkem pro vztahy manželské i nemanželské, a rodina stále ještě patří k základním pilířům při výchově a vzdělávání dětí.

Je na každém rodiči, jak svoje děti připraví pro život, ale nikdy by neměl zapomínat na důležitost komunikace s nimi. Ač je to mnohdy velmi obtížné a těžké, a pubertální děti dovedou rodiče při snaze jim něco rozumně vysvětlit vytočit do běla, ruda i zelena, kdo jiný by měl dceři říct, že není projevem dospělosti střídat sexuální partnery ob měsíc, synovi, že používáním ochrany při sexuálním styku si může zachránit život, že začátek aktivního sexuálního života by měl proběhnout s někým, koho milujete, protože milování není pouze fyzický akt, ale propojení dvou doplňujících se energií, kde hlavním zdrojem je láska a cit.

Tato diplomová práce nám pomohla podívat se na problém se sexualitou z jiného pohledu, odborného i dětského. Odhalila nám současný stav dětských duší, které jsou zahlcené virtuálním světem, postrádají čas rodičů pro popovídání a tuto ztrátu

si kompenzují komunikací přes chatové stránky se svými kamarády, které mnohdy v životě neviděly. Současná moderní technologie je báječná, umí nám usnadnit v mnohých ohledech naše životy. Internetové bankovníctví, nakupování on-line, návštěva úřadů on-line, chytré telefony se všemi funkcemi atd. To vše máme k dispozici. Tady a teď. Nepřetržitě. Nicméně, jakkoliv je to báječná věc, snažme se udržovat život i v reálném světě. Navštivme své kamarády a rodinu osobně. Hovořme spolu, dotýkejme se vzájemně, dávejme si lásku a cit, podporujme se a dejme svým dětem to nejvíc, co jim můžeme dát – náš čas, zájem a důvěru. Jako odměna pak na nás čeká možnost sledovat, jak se z našich dětí stávají postupem času dospělé osobnosti, schopné zakládat svoje rodiny a předávat svým dětem to, co se naučili od nás – svých rodičů.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

- BARTÁK, V. *Pohlavní život a výchova k manželství a rodičovství: příručka pro vychovatele, učitele a rodiče*. 1. Vyd. Praha: Státní zdravotnické nakladatelství, 1955. Počet stran 86.
- BEČKA, K. *Jak jsme přišli na svět: knížka pro zvědavé děti a jejich rodiče*. 1. Vyd. Praha: Státní zdravotnické nakladatelství, 1968. Počet stran 43.
- BISHOP, C. *Lidský duch a sexualita*. 1. Vyd. Praha: Knižní klub, 1997. ISBN 80-7176-540-6. Počet stran 184.
- BLAŽEK, B. *Tváří v tvář obrazovce*. Praha: Sociologické nakladatelství, za přispění Rady České televize, 1995. ISBN 80-85850-11-7. Počet stran 199.
- BUERMANN, U. *Jak (pře)žít s médii*. Hranice: FABULA, 2009. ISBN 978-80-86600-58-1. Počet stran 239.
- BURDOVÁ, I. *Jak s dětmi mluvit o sexu, manželství a rodičovství*. Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2011. ISBN 978-80-86953-83-0. Počet stran 141.
- DONÁT, J. *Důvěrně a otevřeně o sexualitě: sexuální výchova pro základní školu a pro nižší ročníky víceletých gymnázií*. 2. aktual. vyd. Praha: Fortuna, 2007. ISBN 978-80-7168-990-4. Počet stran 95.
- ECKERTOVÁ, L., DOČEKAL D. *Bezpečnost dětí na internetu*. 1. Vyd. Brno: Computer Press, 2013. ISBN 978-80-251-3804-5. Počet stran 224.
- HYNIE, J. *Sexuální život a jeho nedostatky*. 6. Dopln. Vyd. Praha: Svoboda, 1946. Počet stran 217.
- CHALKE, S. *Umíte se bavit se svým dítětem o sexu?* 1. Vyd. Praha: Albatros, 2002. ISBN 80-00-01071-2. Počet stran 158.
- KAHN-NATHAN J. a kol. *Encyklopedie pohlavního života, Sv. 2, 10-13 let*. Bratislava: Slovart, 1992. ISBN 80-7145-019-7. Počet stran 69.
- MATĚJČEK, Z. *Výbor z díla*. 1. Vyd. Praha: Karolinum, 2005. Univerzita Karlova. ISBN 80-246-1056-6. Počet stran 445.
- MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. 1. Vyd. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-085-5. Počet stran 143.
- MATOUŠEK, O. *Dospívání chlapců v Čechách a na Moravě*. 1. Vyd. Praha: Nakl. Portál, 1997. ISBN 80-7178-121-5. Počet stran 176.
- NEDOMA, K. *Pohlavní život a výchova k manželství a rodičovství*. Praha: Státní zdravotnické nakl., 1955. Počet stran 86.

- PLZÁK, M. *Dospělým vstup zakázán*. 1. Vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. Počet stran 119.
- PONDĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ, J. *O sexuální výchově bez rozpaků*. 1. Vyd. Praha: Avicenum, 1973. Počet stran 181.
- PONDĚLÍČEK, I. , PONDĚLÍČKOVÁ, J. *Lidská sexualita*. 2. Vyd. Praha: Avicenum . zdravotnické nakladatelství, 1974. Počet stran 384.
- PŠENIČKA, O. *Sexuální výchova v rodině: Radost být matkou a také otcem*. 2. Dopln. Vyd. Pardubice: Hnutí rodina, 1995. ISBN 80-901524-3-0. Počet stran 310.
- RAŠKOVÁ, M. *Připravenost učitele k sexuální výchově v kontextu pedagogické teorie a praxe v české primární škole*. 1. Vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008. ISBN 978-80-244-2077-6. Počet stran 190.
- ROTH, J. *Mediální výchova v Čechách*. Praha: Tutor, 2005. ISBN 80-86700-25-9. Počet stran 199.
- ROZEHNAL, A. *Mediální právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2012. ISBN 978-80-7380-382-7. Počet stran 402.
- ŘÍČAN, P., PITHARTOVÁ, D. *Krotíme obrazovku*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-084-7. Počet stran 62.
- SKOŘEPA, M. *Pohlavní výchova naší mládeže*. Praha: Státní nakladatelství, 1932. Počet stran 36.
- ŠILEROVÁ, L. *Sexuální výchova/Jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě*. 1. Vyd. Praha: Grada Publishing, 2003. ISBN 80-247-0291-6. Počet stran 103.
- ŠULOVÁ, L. *Jak učit výchovu k manželství a rodičovství?* 1. Vyd. Praha: Grada, 1995. ISBN 80-7169-218-2. Počet stran 112.
- TAUBNER, V. *Metodika sexuální výchovy pro učitele, vychovatele, rodiče a studenty učitelství*. 1. Vyd. Praha: Fortuna, Státní zdravotní ústav, 1996. ISBN 80-7071-029-2. Počet stran 45.
- TROJAN, O. *Jak mluvit s dětmi o sexu*. 1. Vyd. Praha: Nakl. Fragment, 2009. ISBN 978-80-253-0833-2. Počet stran 152
- TRÝB, A. *O sexuální výchově. Přívazek k: Význam a ráz nových učebních osnov pro obecné školy*. Praha: Státní nakladatelství, 1931. Počet stran 47.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. Díl I. Dětství a dospívání. 1. Vyd. Praha: Karolinum, 2005. Univerzita Karlova. ISBN 80-246-0956-8. Počet stran 467.
- VENGLÁŘOVÁ, M., BROŽOVÁ, V. *Nové trendy v sexuální výchově*. 1. Vyd. Praha: Národní institut pro další vzdělávání, 2009. ISBN 978-80-86956-52-7. Počet stran 37.

SEZNAM POUŽITÝCH INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

Billboard předvolební kampaně ANO a ČSSD. Dostupné z:

<http://www.mediaguru.cz/2014/10/predvolebni-komunalni-kampane-smes-bizarnosti-a-amaterismu/> [online], [cit. 2014-10-28]

Dotazník. Dostupné z: www.surveymonkey.com – autor

Graf znázornění rizikových činností dětí na internetu

Zdroj: <http://www.lupa.cz/clanky/ceske-deti-a-internet/> [online], [cit. 2014-10-28]

Maslowa pyramida potřeb v současnosti. Dostupné z:

<https://www.facebook.com/cilichili/photos/a.62331307262.73183.53493152262/10152123216297263/> [online], [cit. 2014-11-16]

Ministerstvo školství k zástupcům výboru na obranu dětí. Dostupné z:

<http://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/setkani-ministra-skolstvi-se-zastupci-vyboru-na-obranu?highlightWords=sexu%C3%A1ln%C3%AD+v%C3%BDchova> [on-line] [2014-11-16]

Petice českých spisovatelů a umělců Ministerstvu kultury. Dostupné z:

<http://www.mkcr.cz/cz/media-a-audiovize/rozhlasove-a-televizni-vysilani/rada-pro-rozhlasove-a-televizni-vysilani-515/> [on-line] [2014-11-16]

Pojem Médium. Dostupné z: <http://slovník-cizích-slov.abz.cz/web.php/slovo/medium> [online] [cit. 2014-10-28]

Spory o sexuální výchovu ve školách Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/spor-o-sexualni-vychovu-ve-skolach-vrcholi-zapojil-se-do-nej-i-necas-11c-/domaci.aspx?c=A100805_211957_domaci_vel [on-line] [2014-11-16]

Ukázka učební osnovy Sexuální výchova: Dostupné z:

http://www.zsnadrazi.cz/svp_www/ucebni-osnovy_8_nastrahy-dospivani.htm (online 16.9.2014)

Zpráva o stížnosti RRTV. Dostupné z: http://kultura.idnes.cz/stiznosti-televizni-rade-0yv-/televize.aspx?c=A140725_172035_televize_spm [online] [cit. 2014-10-28]

Zpráva z RRTV. Dostupné z: http://kultura.idnes.cz/krimiserialy-003-/filmvideo.aspx?c=A140306_140651_filmvideo_ts [online] [cit. 2014-10-28]

Zpráva RRTV. Dostupné z: <http://www.rrtv.cz/cz/files/press/tisková%20zpráva%20-%20krimi%20def.pdf> [on-line] [2014-11-16]

SEZNAM OSTATNÍCH ZDROJŮ

WEISS, P. *Sexuální chování a sexuální postoje obyvatelstva České republiky: Výsledky reprezentativních výzkumů*. Praha, 2012. Zdroj: Archiv vedoucího práce.

SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ A TABULEK

Seznam obrázků

Obrázek 1:	23
Obrázek 2:	23
Obrázek 3:	40
Obrázek 4:	40
Obrázek 5:	41
Obrázek 6:	45
Obrázek 7:	46
Obrázek 8:	56
Obrázek 9:	57
Obrázek 10:	75

Seznam grafů

Graf 1:	57
Graf 2:	58
Graf 3:	60
Graf 4:	61
Graf 5:	62
Graf 6:	63
Graf 7:	64
Graf 8:	65
Graf 9:	66
Graf 10:	67
Graf 11:	68
Graf 12:	69
Graf 13:	70
Graf 14:	71
Graf 15:	72

Graf 16:	73
Graf 17:	74
Graf 18:	76

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Dotazník č. 1.....	I
Příloha B – Dotazník č. 2.....	III
Příloha C – Zápis z rady RRTV.....	V
Příloha D – Datová matice č. 1.....	VII
Příloha E – Datová matice č. 2.....	VII

PŘÍLOHY

Příloha A – Dotazník č. 1

Sexuální výchova na ZŠ

Dobrý den,

věnujte prosím několik minut svého času vyplnění následujícího krátkého dotazníku. Děkuji.

Souhlasíte s tím, aby se na základních školách povinně vyučovala Sexuální výchova?

- Ano
- Ne
- Nevím

Zajímal/a jste se někdy o vzdělávací program k sexuální výchově na ZŠ, kam chodí vaše dítě?

- Ano
- Ne

Pokud máte děti, v jakém věku jsou?

- 6-10 let
- 10-14 let
- více než 14 let

Myslíte si, že znalosti vašich dětí o sexuální problematice jsou dostačující?

- Ano
- Ne
- Nevím

Hovoříte doma s dětmi otevřeně o sexu, a souvisejících tématech jako jsou ochrana, antikoncepce, kdy začít s aktivním sexuálním životem, střídání a výběr partnerů atd.?

- Ano, jistě
- Ne
- Na to má ještě čas

Mají ve vás vaše děti důvěru? Můžou za vámi přijít v případě jakéhokoliv osobního problému?

- Ano, jistě
- Ne
- Záleží na situaci, ale snažím se o to

Kontrolujete dětem jejich počítače, tablety, mobilní telefony a internetové stránky, které navštěvují?

- Ano, pravidelně
- Ne, nikdy
- Dělán namátkové kontroly

Dbáte na bezpečnost svých dětí na internetu a mají od vás poučení, jak se na internetu chovat?

- Ano
- Ne

Příloha B – Dotazník č. 2

Předmět Sexuální výchova na ZŠ

Dobrý den,

věnujte prosím několik minut svého času vyplnění následujícího krátkého dotazníku. Děkuji.

Vyučujete se na vaší škole v rámci povinné výuky samostatně předmět Sexuální výchova ?

- Ano
- Ne

Vnímáš Sexuální výchovu jako důležitý předmět k vyučování ?

- Ano
- Ne

Dozvěděl/a jsi se ve škole odpovědi na všechny svoje otázky, týkající se lidské sexuality?

- Ano
- Ne

Hovoříte o sexualitě a tématech, souvisejících se sexem, s Tvými rodiči doma?

- Ano
- Ne

Dbáš na bezpečná hesla, ochranu svých osobních údajů, nesdílíš data a fotografie s cizími lidmi?

- Ano
- Ne
- Je mi to jedno

Kontrolují rodiče Tvůj počítač, stránky, které navštěvuješ, tablet, mobilní telefon a pokud ano, vadí Ti to?

- Kontrolují, a nevadí
- Kontrolují, a vadí
- Nekontrolují

Víš, kolik času průměrně strávíš denně u internetu ?

- Hodinu
- Hodinu až dvě
- Více než tři hodiny

Můžeš uvést Tvé tři nejoblíbenější internetové stránky ?

Můžeš uvést svůj věk?

- 6-10 let
- 10-14 let
- více než 14 let

Příloha C - Zápis ze schůze RRTV březen 2014 – Kriminální seriály v televizi

Tisková zpráva

Rada pro rozhlasové a televizní vysílání

O 33% vzrostl meziročně výskyt kriminálních seriálů v televizním vysílání v čase mezi 6:00-22:00 hodinou.

Rada pro rozhlasové a televizní vysílání dlouhodobě eviduje obrovské množství stížností diváků, zejména rodičů, poukazujících na přemíru pořadů s kriminální tematikou ve vysílání českých televizních programů a na jejich nebezpečnost pro dětské diváky. Rada se proto tomuto fenoménu ve vysílání intenzivně věnuje. Vedle monitoringu a analytického vyhodnocování konkrétních potenciálně ohrožujících pořadů si každoročně nechává vypracovávat rešerši výskytu kriminálních seriálů ve vysílání, jejímž cílem je zjistit, k jakému posunu meziročně došlo v nabídce českých televizních programů. Zda je patrný ještě markantnější příklon k pořadům kriminálního žánru, či zda naopak pořadů tohoto typu ubylo.

Na svém zasedání, které se konalo ve dnech 4. – 5. března 2014, se Rada seznámila s rešerší, která prokázala, že kriminálních pořadů ve vysílání stále přibývá. Rešeršováno bylo vysílání ve dvou týdnech, v lednu a únoru 2014, na programech ČT1, NOVA, Nova Cinema, Prima, Prima COOL, Prima love, Televize Barrandov a fanda. Za rešeršované období bylo zaznamenáno 506 epizod kriminálních seriálů (včetně repríz), přičemž 349 jich bylo uvedeno v časovém úseku 6.00–22.00 hodin, což tvoří 69 % celkového počtu. **Zatímco v roce 2013 rešerše odhalila v chráněném čase mezi 6. a 22. hodinou 263 epizod kriminálních seriálů, meziročně došlo k nárůstu o 33 %, tj. o více než třetinu. Jedná se o podobný nárůst, jaký byl v roce 2013 ve srovnání s rokem 2012. Jde tedy o setrvale stoupající trend.**

Samozřejmě ne každý kriminální seriál je zpracován tak, že reálně hrozí ohrožení dětí či mladistvých – naopak, řada takových seriálů je zpracována poměrně umírněnými filmařskými prostředky. Mnohé jsou ovšem ztvárněny velice realisticky a zahrnují obsahy, které mají potenciál vyvolat u dětí psychický otřes, snížit jejich citlivost při vnímání násilí či povzbudit vlastní agresi dítěte. Je alarmující, že v odpoledních hodinách, kdy lze předpokládat, že sleduje nejvíce dětí televizi bez možného zásahu rodičů, je kumulace tohoto typu pořadů nejvyšší. Seriály s kriminální tematikou jsou

skupinou pořadů, která je ze strany Rady pro rozhlasové a televizní vysílání nejčastěji předmětem sankcí za ohrožení psychického, fyzického a mravního vývoje dětí a mladistvých. Za posledních několik let Rada vydala několik desítek pokut a upozornění na porušení zákona. Rada však může efektivně zasáhnout jen v případech jednotlivých pořadů, u nichž je prokazatelné spáchání správního deliktu. Nebezpečnost pořadů tohoto typu ovšem mimo jiné spočívá i v jejich dlouhodobém a systematickém sledování. Zde by měla již zafungovat seberegulace ze strany samotných provozovatelů vysílání, kteří by měli v rámci své společenské odpovědnosti omezit vysílání kriminálních seriálů v denní době v zájmu ochrany dětských diváků.

V Praze dne 6. 3. 2014

Milan Bouška
místopředseda Rady pro rozhlasové
a televizní vysílání

kontakt: podatelna@rrtv.cz
274 813 830⁶⁴

⁶⁴ Dostupné z: <http://www.rrtv.cz/cz/files/press/tisková%20zpráva%20-%20krimi%20def.pdf> [on-line]
[2014-11-16]

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Silvie Veselá

Obor: Sociální a mediální komunikace

Forma studia: Kombinované studium

Název práce: Problém sexuální výchovy žáků 2. stupně a role médií

Rok: 2015

Počet stran textu bez příloh: 76

Celkový počet stran příloh: 7

Počet titulů českých použitých zdrojů: 31

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 12

Počet ostatních zdrojů: 1

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Jiří Dvořáček, CSc.